

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:
MARKÓ BÉLA
(1989. december – 2005.)
GÁLFALVI GYÖRGY
(2005. december – 2007.)

Főszerkesztő:	KOVÁCS ANDRÁS FERENC (vers)
Szerkesztők:	DEMÉNY PÉTER (esszé) LÁNG ZSOLT (kritika) SZABÓ RÓBERT CSABA (honlap) VIDA GÁBOR (próza)
Tördelőszerkesztő:	MOLNÁR ROZÁLIA
Korrektor:	SZŐCS KATALIN
Tipográfia:	BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT IRSAI ZSOLT

TARTALOM

FEKETE VINCE:

Vargaváros: Bed disc; Miért is nem kell nekünk az ipari alpinista?;
Innap; Bronzvadász (Versek) ■ 5

KERÉKGYÁRTÓ ISTVÁN:

Lázadás (Novella) ■ 12

BÍRÓ TÍMEA:

Tisztogatás; Rekonstrukció; Az éjszaka vasfoga;
Nem én voltam (Versek) ■ 20

MIHÁLYCSA ERIKA:

Földközi 2 (Próza) ■ 25

SUSAN WHEELER:

Szerelmes vers (Vers; Demény Péter fordítása) ■ 34

TAMÁS KINCSE:

A szép aratóasszony (Novella) ■ 35

DEMUS GÁBOR:

ha azt mondom: vers (Vers) ■ 39

TAMÁS DÉNES:

Rémegyeszerű versek 5. (Versek) ■ 41

PÁLL SZILÁRD:

Antal Dénkó hazatért (Novella) ■ 43

LESI ZOLTÁN:

Illúziót sültkrumplival etetni; Tiszta kígyó (Versek) ■ 56

CSABAI LÁSZLÓ:

Fenyicska és Matyusa (Elbeszélés) ■ 60

VARGA LÁSZLÓ EDGÁR:

rimbaud 2. (részletek arthur rimbaud afrikai verseiből) (Versek) ■ 85

KORNIS-ELŐADÁSOK

KORNIS MIHÁLY:

Rend és valóság ■ 89

TÉKA

LÁZÁR TEKLA:

Mókusakrobaták (Selyem Zsuzsa: *Moszkvában esik.
Egy kitelepítés története*) ■ 101

BÉRES KÁROLY:

Barakk-színház (Visky András: *Ki innen. Hét színházi kísérlet*) ■ 104

KLIKKREC

DEMÉNY PÉTER-LÁNG ZSOLT:

Az intenzitás vágya (Dimény H. Árpád: *Levelek a szomszéd
szobába*) ■ 107

TALÁLT VERSEK

KASSÁK LAJOS:

Új versek, 1923 (29., 30.) ■ 109

NÉVJEGY

FEKETE VINCE ■ 111

VARGAVÁROS

BED DISC

Mélyen tisztelt Elnök úr ö kedves barátaim tisztelt egybegyűltek
kedves ö meghívottak urak és hölgyek ez az ö nagyszerű Esemény
amelyen Önök/Ti ö felnőttek és gyerekek ö értelmiségiek ö és
hivatalnokok munkások és földművesek diákok és ö óvodások
kezükből/kezetekből égő ö öngyújtókkal megjelentek ö
/megjelentetek ö reméljük hogy erőteljes ünnepi légkörben Zajlik
majd le ö amely méltó Tisztelgés lesz mindazok előtt ö akik e Ö vidék
haladásáért és megmaradásáért hullaj ö tották egykoron és Hullajt ö
ják ö ma is vérüket meg verejtéküket a legnemesebb ö Hazafiúi
büszkeséggel vesszük tudomásul ö az erőteljes meglepedés Élénk
érzésével a lelkünkben ö meg a szívünkben hogy hívó szónkra
most is Ilyen szép számban megjelentek ö megjelentetek nagy Öröm
nekünk nagy-nagy elégtétel ö hogy városunk lakói energikusan
szervezetünk Vezetőink ö előjáróink körüli szoros egységben a
ö kitűzött céljaink leghathatósabb teljesítésén munkálkodnak ö
nagy Öröm hogy nem riadtok/riadtatok vissza mint ö soha
történelmünk Folyamán e kicsinyke nép fiai esőtől hótól fagytól
mennydörgéstől ö villámlástól ö vagy az ö Élet súlyos viharaitól

ö az alkotó pezsgés és a lelkes hazafias el- És lekötelezettség ö
nélkül a múltban sem mentek volna semmire ö és napjainkban
Sem vihetnők semmire ezek ö meglete nélkül kicsiny nemzetünk
előtt ma Sem kisebb feladat áll ö mint hogy a haladás és a
civilizáció újabb öö Mont Blancjait meghódíthassuk ö
hősies idők mondhatjuk ö s hőseink nemcsak a múltban voltak a
ö jelenben Is vannak és nem szabad ö róluk megfeledkeznünk
hétköznapi Hősiességek is vannak mert ö hősiesség az is ha az
anyák gyereket ö szülnek hősiesség ö ha vállaljuk önmagunkat
ha ö hittel ésszel ö és becsülettel felneveljük egy új Kor fiait ö
meg lányait tudjuk ö mindig voltak és lesznek is Mindig
nehézségek csak ö le kellett tudni gyűrni mindig ezeket ö a

nehézségeket hősiezen ö úgy ahogy Nagypapánk apánk ö
a férfiak tettek/teszik akik kőszáli sasokként éjt nappá ö
Téve keményen harcoltak/harcolnak ö reggeltől estig estétől
reggelik hogy Amit felépítenek estére az még másnapra is
megmaradhasson Mint ö magas Déva vára ö ahogy nagy
költőnk is mondta a ö csatában nincs Megállás ezért ö Ember
küszködjél és bizony bízzál Bízni és a bízásban ö gyarapodni
ö Tesszük hozzá mi is egyszerű szavainkkal és ígérjük Ö hogy
harcolni fogunk ö ugyanolyan hősiezen ahogy elődeink is
tették ö az Igazunkért a földjeinkért a megélhetőségért hogy
Fennmaradhassunk mint ö rengeteg magányos fenyő az erdőn

virágzó demokráciánk egyre Inkább fejlődő idő ö szakában
egyazon gondolatoktól eszményektől és tettektől Áthatva ö
szervezetünk körüli teljes egységben él és tesz kicsiny
településünk minden egyes ö Polgára és csak biztosíthatjuk
mélyen tisztelt vezetőinket hogy városunk virágzásáért ö
lakóinak Jólétéért kifejtett lankadatlan elméleti és gyakorlati
lobbizásuk ö magasabb körökben a magasabb ö fórumoktól
a legmagasabb Fórumokig nem marad részünkről sem Hála
nélkül me' ö szeretet az mindig is volt és mindig is Maradt és
volt türelem és volt béke még akkor is amikor a balsors
úgy Sújtott minket hogy alig bírtuk öö nyögni a terheket
kérem Tehát engedje meg mélyen tisztelt Elnök úr ö hogy ö
ezt a jeles alkalmat is megragadjam és önnek hön Szeretett
és igen tisztelt Elnök úr ö hatalmas nagy melegséggel jó
ö egészséget munkabírást kívánjak a Város minden lakossa
nevében s nemzetünk nevében is amely porlik mint a szikla
és adja A mindenható a mi mindenhatónk ö aki bárhogy
volt is soha nem vette le rólunk ö tekintetét ö adja a
mindenható hogy kicsiny népecskénk boldogságára ö
és javára váljék minden cselekedetünk minden
erőfeszítésünk Minden tettünk ö Úgy legyen

MIÉRT IS NEM KELL NEKÜNK AZ IPARI ALPINISTA?

Nem vagyunk mi kíváncsiak ezekre a... Persze, hogy tudjuk, kik azok. Már hogyan tudnánk. Tisztában vagyunk mi ezekkel. Tudjuk, hogy náluk mi mettől meddig van. Hogy hányadán is áll a dolog. Tudjuk, hogy mit várhatunk tőlük. Tisztában vagyunk mi, százszázalékig tisztában, ezer százalékig tisztában... Nekünk ne magyarázza senki. Láttuk mi őket nem is egyszer. De nekünk nincs szükségünk ilyen alakokra. Megvagyunk mi nagyon jól ezek nélkül is. Mi rendes, becsületes, tisztességes emberek vagyunk. Éjt nappá téve dolgozunk. Neveljük a gyerekeinket. Műveljük a földjeinket, kaszálunk, kapálunk a végkimerülésig. Hogy is jönnek nekünk szegény, becsületes, tisztességes embereknek ilyesmivel. Tudjuk mi, tudjuk, hogy a múltkor is, és azelőtt is, és még azelőtt is... Nagyon sokszor. Sőt, még többször. Sőt, nagyon sokszor még többször. Nem vagyunk mi kíváncsiak az ilyenekre. Ez a tiszta, egyenes beszéd. Ezt kívánja a tisztesség. Meg a békesség. Mert mi egyenesen megvetjük az ilyesfélét. Hogyhogy megvetjük, lenézzük, undorodunk tőlük, felháborodik a gyomrunk már a nevük említésétől is. Már a szaguktól végigborzong a hátunk. Már a gondolattól, amikor elképzeljük azokat a dolgokat, amire képesek lehetnek ezek, már attól feláll a szőr a hátunkon. És mi nem engedjük be az ilyeneket; le is út, fel is út nálunk az efféléknek. Tőlünk mehetnek is, jöhetnek is, hagyjanak nekünk békét. Mehetnek-jöhetnek, de nem itt, nem nálunk. Menjenek vissza, ott jöjjenek-menjenek, ott flangáljanak, ott mutogassák magukat, ott gőgösködjenek, ott hepciáskodjanak. Természetesen csak akkor, ha ott majd megengedik nekik, mert mi biztos nem engedjük meg. Van hazájuk, van országuk, biztos, van városuk, vannak erdeik, mezeik, hegyeik. Hagyják a mi erdeinket, hegyeinket, mezőinket. Ne kelljen nekik a miénk. Elégedjenek meg a magukéval, azzal, amit ők örökölték, kaptak apáiktól, nagyapáiktól. Ne áhítozzanak a miénkre, arra, amit mi kaptunk, szereztünk s megtartottunk hosszú, véres és verejtékes évszázadokon át. Ne kelljenek nekik a mi ünnepeink, ne kelljen nekik

a mi múltunk, a mi történelmünk, a mi hősiességünk, tisztességességünk, a mi becsületességünk. Elégedjenek meg a saját magukéval. És hagyják az asszonyainkat, leányainkat. Érték be a saját asszonyaikkal, a saját feleségeikkel, szeretőikkel, a saját nőikkel. Ne papoljanak nekünk itt mindenféle tisztátalan dologról, mert mi nem szeretjük a tisztátalanságot; nem szenvedhetjük a mocskos eszméket, a mocskos gondolatokat, a foltos, bűnöktől izamos lelkeket. Nincs szükségünk nekünk a multilevől kozmetikumjaira, a szekondhend holmijaira, sem a lelkiség- szolgálatokra. Megvagyunk mi az ilyen lelki nyavalyák nélkül is nagyon jól, nagyon tisztességesen. Ne jöjjenek ide halainkat, állatainkat lebunkózni, ne jöjjenek ide erdeinket elhordani, vizeinket beszennyezni, tavainkat lecsapolni, hegyeinket letarolni. Nem kellene nekünk az ő reklámjaik. Ne leskelődjenek, ne kukucskáljanak a mi életünkbe. Ne érdekelje őket, hogy mi mit csinálunk, hogy mi mit beszélünk a négy fal között. Ne érdekelje őket, hogy mikor eszünk, mikor alszunk, mikor szeretkezünk. Ne érdekelje, hogy mikor van rossz kedvünk, mikor örülünk, mikor vagyunk bánatosak, vagy mikor vagyunk boldogok. Foglalkozzanak a maguk dolgaival, a maguk életével. Ne akarják a mi életünket helyettünk leélni. Éljk csak a maguk hitvány kis életkéjét, csak maguknak, addig, amíg élhetik. Amíg megáll a Fennvaló csergőórája egyszer, egy utolsó kattánás, és nem kattog, ketyeg, dohog többet, és valami súlyos, vakítóan kápráztató fehérség finom ujjával szét nem fészíti a bordáik ketrecét.

INNAP

Me hogy miről es van szó? Arról, drága
testvéreim, hogy: lóra, magyar, lóra, székely!
Vagyishogy: emberek és polgármesterek, lóra!

És az úgy vóna helyénvaló, hogy mi,
mint rendes elöljárómesterei e vérzivataros
századokon át es/is helytálló vidéknek, őt szépen,
jóval kisebb, alacsonyabb lovakkal, lovacskákkal,
nyilván, bekísérnök/nénk a bevonuláskor...

Hova? Hülye kérdésekre nem válaszolok,
kéremszépen!
Őrizzük meg a helyzet komolyságát,
kéremszépen!
A komolyság helyzetségét, kéremszépen!
Őrizzük meg! Aszontam!

Nos, drága barátaim... vagy bahátaihim,
ide figyeljenek/tek, emberek, vagy embehek!
Azzal ne foglalkozzanak, ide figyeljenek, mi a
lovat neki bé/beszerezzük, nem is hozunk a fővárosból
ide, mikor itt van elég kanca. S mén es.

No tehát: elől, aligocska mellette mennének,
kísérnék a nagybajuszosok;
a székelbajuszosok legelől,
a mások, azok egy kicsit oldalabacska,
de Őt meg nem előzve... nem futtatunk elébe,
szépecskén engedjük, hogy legelől menjen...
aki el találja kerülni, annak velem gyűlik meg a baja.
A héccencségit! Neki!
Aki pedig nem tud lovagolni?
Megtanul addig, az istenségit!
Megtanulni lovagolni addig, érttettem?
Az istenségitérttettem! Magára vessen az,
aki nem dacos székelb fenyő módjára üli meg
majd a lovat! Érttettem-e? És nincs apelláta,
a hétszentségit! Neki!

BRONZVADÁSZ

Nyújtóztatja tagjait, mint minden ember, mint minden egészségtől kicsattanó ember, ropogtatja az ízületeket, mintha fájna itt is, ott is, mondja magának, mi az isten történt velem, kérdezi aggodalmasan, amikor a bal lapockája fölött pici fájdalmat érez, nem, nem is a bal lapockája fölött, nyúlna hátra magának, hanem a gerinc tájékán, ott, az ötödik és a hatodik csigolya között, de az is lehet, hogy még lennebb, legyint egyet, mit csináljon, öregedünk, öregedünk, mondja magának, mint minden ember, mint minden normális, rendes, rendesen normális ember, telik az idő, mondja magának, mint szinte minden helyi ember, miközben az reggel a fürdő felé szédeleg, mert valahogy a feje is fáj, az is hasogat, az is rendetlenkedik, mint minden rendes embernek, mint szinte mindenik közönséges emberi lénynek, amikor tapogat reggel a fürdőszoba felé, s nekiütközik a szekrény sarkának, nekiütközik a székeknek, asztalnak, azt a', szisszen fel, mint minden karakán helyi ember ilyenkor, és egy rettenetes huszáros káromkodást préselne el a fogai között, mint minden rendes, normális, karakán helyi ember ilyenkor, s ki is engedné a fogai kerítése közül, ha nem aludnának a gyerekek, ha nem aludna még a hites felesége, hogy az a magasságos, hogy az a mélységes, hogy az a,

mondja ezért csak magában, dörmögi, akár a többi ember, a többi rendes, normális, karakán helyi ember, mert neki is vannak érzelmei, neki is vannak érzései, neki is két láb lóg ki a testéből, ha ez nem is látszik, két kar, egy finom székely–magyar orr, két ügyes székely–magyar fül, egyenesen tatár pontocskával, ahogy azt megalkották, bütyköcskével a jobb fül karimáján, a legősibb itteni fajtából való, egyenesen tatár pofacsontokkal az arcán, ami megint csak a legősibb itteni, még a lelkén is vitézkötéssel, még a szíve csücskében is vitézkötéssel, mert mindenkinek az van és ott van, ahol neki tetszik, látványosan viselve, de ez kitárva, kitergetve, hogy lássák, hogy tudják mások is, hogy ő igazi, még ha kiabálni is kellene néha, és könnyezve énekelni és szavalni, templom és iskola, a víz szalad, a kő marad, mellette kikeményített népiesbe öltöztetett lányok és fiúk mondják ünnepekkor, ifjúságunk, ifjaink, az utánunk jövő nemzedékek, akik továbbviszik majd, amit ősapáink, vértől áztatott stb., ükapáink, szépapáink csontjai fölött stb., amitük-, szép- és dédapáink emlékére vérzivataros esztendőkön

keresztül, által,

kicsinyke kis népünk igazi felemelkedésére és dicsőségére, akiknek ott
 vannak
 most a sírjai a temetőinkben, pontosabban itt vannak, és akiknek ki tudja,
 még hol domborulnak, a világnak mely részein, akik ott fekszenek a világ
 annyi pontján, avagy itt „e kapitalista kő-, bronz-, márvány-,
 gránit-mocsokban,
 e gazdasági fürtelemben, e dühöngő pénz-paradicsomban, gőgös
 bronz-gyárosok,
 elhülyült márvány-atyák, fehér márvány-rózsákkal behintett muraközi
 kancák,
 kőpáncélsisakos hülye tábornok-urak, duplacsövű puskával merengő
 bronzvadászok
 között, kiknek bronz-kalapját, bajszos arcát a galambok, harkályok,
 cinkék, rigók
 lefosták^{*}, mint aki töpreng, gondolkozik reggel korán, sajog a nem
 létező térde,
 lába, hasogat az oldala, hasít a lapockája, a gerince, fájlalja mindenét,
 mint minden
 normális, rendes, rendesen normális ember, amikor az reggel belép
 a fürdőszobába,
 felkapcsolja a villanyt, álmosan, hunyorgó szemekkel belenéz a tükörbe,
 vizsgálgatja
 arcát, táskásodó szeme alját, nézegeti a ráncokat, a borostát, simogatja
 ujjai hegyével
 a bőrt, nézegeti, vizsgálgatja, majd vizet szór arcába, jó hideg vizet, havat,
 esőt fentről
 a fennvaló, vagy csak galambokét, hogy ébredjen, mert frissnek kell lennie,
 tisztának
 kell lennie, amikor...

^{*} Juhász Ferenc

Kerékgyártó István

LÁZADÁS

– Vidra elvtárs... társ... társ – visszhangzott az egykori zárdaépület boltíves folyosója, mely azokban az évtizedekben a Marxista-Leninista Esti Egyetemnek, közkeletű nevén a Foxi-Maxinak adott otthont.

– Parancsolj velem, Bánki elvtárs... társ... társ – felelte Vidra, mikor megfordult, és látta, hogy másodállásbeli főnöke, a filozófia tanszék vezetője szólítja.

– Gyere be hozzám egy percre! – intett Bánki.

Az irodában kutatni kezdett az asztalát borító papírhalomban, miközben Vidra az üveges könyvszekrényekhez lépett.

– Nem zavar, Bánki elvtárs, ha nézegetem ezeket... ezeket az... – azt akarta mondani, hogy ezeket az izéket, de aztán megtalálta a megfelelő szót – emlékeket?

– Persze, nézegessed csak – felelte szórakozottan Bánki, miközben kintartóan keresgélt a papírkupacban.

A polcokon könyvek helyett különös tárgyak porosodtak. A közös volt bennük, hogy semmire nem lehetett őket használni, ugyanis dísztárgynak készültek. Csupán gyönyörködtetni akartak. Volt ott plexirepülő, mindenféle úrhajó, a pécsi tévétorony acélból, fából, szalmából. Auróra cirkáló alumíniumból és kalapácslakkal feketére mázolt vasból, jó sok Lenin, zöld és vörös eozinmázzal, fehér porcelánból, mindenféle fémből és fából. Egy öklömnyi még szénből is! Csillogó fekete mecseki kőszénből. Épp ezt a kis néger Lenint bámulta Vidra, mikor Bánki elvtárs fölkiáltott:

– Megvan! – És meglöbögött egy papírlapot. – Vidra elvtárs, mész Lvovba. Gyere, ülj már le!

Vidra leült a dohányzóasztal mögötti bordó plüssfotelba, aztán megkérdezte:

– Hova megyek én, Bánki elvtárs?

– Lvovba, Vidra elvtárs, a megyei delegációval. Négyen lesztek, meg a tolmács. A Szovjetunióba. Lvovba! – ismételte nyomatékkal.

A mássalhangzó-torlódástól a lv-nál beleakadt nyelve a műfogsorába, ami előrecsúszott, ettől Bánki arca leginkább egy csimpánzéhoz hasonlított, de csak rövid ideig, mert rutinos mozdulattal visszatolta a fogsort, aztán igazgatta egy darabig, miközben mókás grimaszokat vágott.

Vidrának eközben az jutott eszébe, ha még mindig Lembergnek hívnák a várost, akkor biztos nem mozdult volna ki a fogsor. Persze, ha Lembergnek hívnák, akkor Bánki elvtárs sem Bánki elvtárs volna, hanem mester úr egy suszterműhelyben, mint a háború előtt, itt pedig fityulás apácák sétálnának. Itt tartott, amikor Bánki újra meg tudott szólalni.

– Azért küldünk, hogy tanuljál. Tudom, tanultál te eleget a könyvekből, de most tanuljad az életet, Vidra elvtárs! Hogy hogyan élnek és dolgoznak a szovjet elvtársak. – Majd némi nosztalgiával a hangjában folytatta. – De szerettem tanulni! Nagyon szerettem. De tudtam is, az anyám istenit!

Aztán nyújtózott egyet, jelezve, hogy vége a beszélgetésnek.

Két napig vonatoztak Vidráék Lvovig, aztán három napot töltöttek a városban, mialatt kilenc olyan fogadáson vettek részt, ahol a gyakori tósztok után – „a ti hazátokra, a mi hazánkra!”, „a ti pártotokra, a mi pártunkra!” – fenéki kellett üríteniük a méretes poharakból a vodkát, melynek üvegében apró, vörös erős paprikák úszkáltak.

A harmadik nap estéjén a városi főpályaudvar aranyozott stukkójú, freskókkal díszített VIP-várójából nézték a rongyos ukrán parasztokat, akik kosaraikkal egymást lökdösve igyekeztek feljutni a szerelvényekre. Olykor belestek hozzájuk a csillogó ablakokon, miközben nekik pezsgőt, paprikás vodkát és örmény konyakot szolgáltak föl a Krasznaja Moszkvával illatoított teremben.

– Azért ez elég kínos – súgta Vidra Hadaricsnak, a delegáció másik fiatal tagjának, aki a városi pártbizottság propaganda-osztályán dolgozott. – Ezek a szegény ördögök ott kint fagyoskodnak, mi meg itt a melegben vedelünk.

– Aki kurvának áll, annak néha baszni is kell – súgta Hadarics, és fejhargon fölnevetett, mint aki nagyon elégedett a válaszával.

Vidrát meglepte ez a cinizmus. Azon tűnődött, hogy akkor ő is kurva-e, mert eljött erre az útra. Végül azzal nyugtatta meg magát, hogy ő mégiscsak sajnálja azokat a szegény ördögöket, és vet rájuk egy-egy részvétpillantást.

– Hülye vagy, Hadarics – morogta a hivatásos forradalmárnak, ahogy akkoriban a pártmunkásokat az újságok nevezték, és gyorsan magába döntötte a konyakot.

Az erős havazás miatt már több órája késett a vonatuk. Vendéglátóikkal együtt kezdtek kijózanodni, ugyanis minden ital elfogyott. Éjfél körül járt, mikor kiderült, a Kijevből Budapest felé tartó szerelvény legkorábban csak éjjel háromkor ér Lvovba. Ekkor az egyik ukrán félrehívta a társait, és rövid tanácskozás után bejelentette, ha már így alakult, akkor ő mutat

valamit a magyar delegációnak, és intett, hogy kövessék. Így is tettek, a tolmács azonban már nem fért be a kocsiba.

A Volga motorháztetején egy nikkelezett szarvas ágaskodott, Vidra álmosan nézte, ahogy az állat a sűrű hóesésben agancsával tör utat az ismeretlenbe, hiszen fogalmuk sem volt, hova mehetnek ilyen késő éjszaka abban az ítéletidőben.

Úgy fél óra múlva, mikorra már elhagyták a régi városnegyed, aztán a panelházak sorát, egy kültelki vaskapu előtt állt meg a Volga. Az ukrán intett, hogy megérkeztek, mire a magyarok kitámolyogtak a kocsiból. Csak akkor vették észre, hol vannak, mikor a rozsdás vaskapun belépve hozzá szokott szemük a sötétbe. Egy temetőben jártak. Az ukrán magyarul intett, de nem értették, aztán előhúzott egy zseblámpát, és széles mozdulattal intett, hogy kövessék. A csapat libasorba fejlődött, az ukrán nyomában haladtak, aki a szűz hóban térdig gázolva araszolt előre.

Már vagy tíz perce botorkáltak, Vidra morgott valamit, de Nyesődi elvtárs, a delegáció vezetője, a városi pártbizottság Párt és Tömegszervezeti osztályának főnöke fojtott hangon rápirított.

– Kuss, Vidra, ne hozzon szégyent a fejemre! Ha tudott vedelni, most tudjon menetelni is!

Vidra átázott cipőben, megfagyott lábbal vánszorgott a kavargó hóban, bajszára fagyott a lehelete. Ez most bosszút áll minden sérelmükért, a világháborúért, ötvenhatért, a magyar revizionizmusért, hogy Lukács Györgynek életműsorozata indult, az új mechanizmusért, hogy jobban élünk náluk, tűnődött félálomban, mert úgy érezte, menetelés közben is el tudna aludni, de ekkor az ukrán felkiáltott. Nyesődi elvtárs kezébe adta a lámpát, hogy világítson neki, fölmászott egy méretes kriptakőre, és takarítani kezdte róla a havat. Aztán letérdelt, tíz ujjával kaparta a gránitra fagyott jeget, s mikor éppen arra gondolt Vidra, hogy ő most lefekszik a hóba, mint a Don-kanyarban a fáradt katonák, akik halálba aludták magukat, az ukrán fölkiáltott.

– Továris Kuznyecov!

Nyesődi elvtárs a gránitba vésett betűkre irányította a fényt, így jól látszott a felirat: КУЗНЕЦОВ.

De hogy ki volt ő, mi volt a keresztnéve, mikor élt, mikor halt, ezt már nem kaparta ki a fagyott kezű ukrán, csak ujjaira lehelgetve kiabált.

– Kuznyecov, nás Kuznyecov!

– Ki a pöcsöm ez a Kuznyecov? – kérdezte Vass elvtárs, a komlói párttitkár, aki a megye legjelentősebb bányászvárosának első kommunistájaként

többet engedhetett meg magának, mint a mellette álló siklói első titkár, akinek felségterületén a kizsákmányolás korát idéző tornyok és várfalak álltak, és keménykötésű vajúrok helyett seftelő borosgazdák éltek.

Választ azonban nem kapott. Nemcsak azért, mert senki sem tudta, hanem azért sem, mert az ukrán elvtárs váratlanul leugrott a kriptáról, vigyázzba vágta magát, és kezét usánkájához emelve tisztelgett.

Nyesődi elvtárs mellé lépett, majd egyenként mindenki tisztelgésre emelte a kezét, aztán Nyesődi elvtárs rátett egy lapáttal, és elbődült:

– Föl, föl, ti rabjai földnek...

Az ukrán is bekapcsolódott a saját nyelvén. Vidra egy pillanatig úgy gondolta, hogy ezt már mégsem, ez már sok neki, de aztán elképzelte lázadása következményeit, és ő is tisztelgésre emelte a kezét.

De az Internacionálét, azt már nem! Azt nem éneklek veletek, gondolta, és összeszorította a száját. Hallgatta az ukrán bariton terc szólamát, Nyesődi hamis tenorját, a komlói párttitkár mély dünnögését, nézte az arca előtt cikázó hópelyheket, és egyszer csak egyetemi barátja, Béla hangját hallotta. Ugyanazt mondta, amit mindig, amikor söröztek, és amit a disszidálása után a képeslapra is ráírt, melyet Los Angelesből küldött: „Reménytelen üresség! Az vár ott rád, ecsém!”

Reménytelen üresség!, hasított Vidrába. Hát mit keresek én itt? Mi a lófaszt keresek én itt az ukrán hómezőn, és tisztelgek ennek a Kuznyecovnak a sírjánál?! Hát én Platónt és Kantot tanítom, Wittgensteint és Kierkegaard-t magyarázom az egyetemen.

Felettünk a csillagos ég, pillantott föl, de csak a kavargó hópelyheket látta, bennünk meg az erkölcsi törvény, mondta immár hangosan, és elsírta magát.

Az ukrán együttérzőn átölelte, mondott valamit, Vidra még ekkor sem tudta abbahagyni. A vigasztalás csak olaj volt a tűzre, a vállára hajtotta a fejét, és ott zokogott tovább.

Végül libasorban visszaindultak a Volgához, Vidra olykor lemaradt, mert néha föltört még belőle a sírás.

Nyesődi, mielőtt beszálltak volna a kocsiba, mögé került, és a fülébe súgta.

– Ezért otthon még számolunk, maga pojáca! Ám ne higgye azt, bassza meg, hogy én is bevettem ezt a cirkuszt, mint ez a derék szovjet elvtárs.

De otthon nem történt semmi. Soha nem beszélt Vidra senkivel a temetőlátogatásról.

Két év elteltével, amikor a hivatásos forradalmárok a városi pártbizottságon csoportokba verődve idegesen tárgyalták Pozsgay elvtárs hirtelen megvilágosodását, aki egy harminc év előtti szomorú kimenetelű fegyveres felkelésről kijelentette, hogy népfelkelés volt, Nyesődi elvtárs is megvilágosodott.

Vidra addig még sohasem járt a városi pártbizottságon. A kastélysárga épület egy platánok övezte, barátságos kis parkban állt. Abban az időben épült, amikor az előző rendszerből ott maradt építészek még ügyeltek a Sztálin-klasszicistaként emlegetett paloták arányaira. Szorongva lépett be, nem tudta elképzelni, mit akarhat tőle a pártvezető. A portánál már le volt adva a neve, egy munkásőr kísérte a kongó folyosón Nyesődi titkárságáig.

– Vidra elvtárs! – kurjantott Nyesődi. – De jó, hogy látlak! Fontos ügyben hívatlak.

– Hallgatlak, Nyesődi elvtárs.

Hallgatlak, te genyó, gondolta Vidra, mert a lvovi kiránduláson rendszeren megutálta a fickót.

– Milán, ugye szólíthatlak így, Vidra elvtárs, és te is... nyugodtan engem... a keresztnevemen.

– Ahogy gondolod... – de nem tudta folytatni, mert nem jutott eszébe a keresztnéve. Mindenki csak Nyesődi elvtársként emlegette. Mintha már a keresztelőjén is, mikor a pap a szertartásrend szerint a szüleihez fordult: Krisztus egyházának nevében kérdezlek benneteket, mi lesz a gyermek keresztnéve?, a szülők azt felelték volna: Elvtárs.

– Kálmán. Te is szólítsál csak Kálmánnak – segítette ki Nyesődi –, hisz ügyis napi kapcsolatban leszünk, azt meg segíti az efféle közvetlenség.

– Hallgatlak, Nyesődi elvtárs – fagyott le Vidra arcáról a mosoly. Napi kapcsolat, hát mit akar ez a fasz?

– Kálmán. Neked csak per Kálmán! Akkor csapjunk a közepibe! Milán, felelnünk kell a kihívásokra. Az pedig mostanában bőven akad. Basztatják a munkásörseget? Salgótarjánban ledöntik Lenin elvtárs szobrát? A Zsdanov utcából Teleki Blanka utca lesz? Hát ki a faszom az? A szovjet laktanya-parancsnoknak fehér bárányt visznek húsvétra, „ilyen bárányok legelnek a kiképzőtereken, ha hazamentek” felirattal a nyakában? Hát hol élünk, Vidra elvtárs? – szuszogott vörös fejjel. – Legutóbbi ülésén pártunk központi bizottsága kimondta, hogy bontakoztassuk ki a demokráciát. Hát bontakoztassuk ki, Milán! – Itt szünetet tartott, behunyta a szemét, furcsa grimaszokat vágott, mint aki tornáztatja az arcizmait, aztán folytatta. – De megvan nekem a tervem. Na, erre hívnálak téged, Milán.

Vidra legszívesebben azonnal otthagya volna, mielőtt még elmondja, mik a terveit. De nem mert fölállni. Nyesődi elvtárs hatalma végtelennek tűnt. Recseg-ropog minden, de Nyesődi elvtárs mégiscsak Nyesődi elvtárs. Itt ül a hatalmas irodájában, előtte mindenféle telefonok. Hát még mindig azt csinál ez ővele, amit csak akar.

– Mire hívsz engem, Nyesődi elvtárs? – nyögte ki végül.

– Azt mondják egyesek, hogy az egypártrendszer nem vált be. Hát én ezzel nem értek egyet. Én Grósz elvtárral értek egyet, aki az országos pártértekezleten azt mondta, hogy nálunk a többpártrendszer nem pusztán elhatározás kérdése, hanem a népi törekvések történelmileg kialakult kifejeződése. Hát tehetünk mi ez ellen? A népi kifejeződés ellen? A történelem ellen? – húzta föl kérdően a szemöldökét, hogy most azonnal valljon színt Vidra.

– Hogy a... a történelem ellen? Hát már az ókorban is mondták, hogy a... a fátumoknak bizony alá kell vetni magunkat, mert ha nem megyünk velük, akkor vonszolnak bennünket.

– Na, látod! Tudtam én, hogy megértesz. Tehát ez is egy kihívás. Egy nagy kihívás. Erre kell most felelnünk. És tudod, mi lenne erre az én feleletem?

Vidra intett, hogy nem.

– És ne hidd, hogy ezt nem beszéltem meg az elvtársakkal. Persze csak a haladóbb elvtársakkal, akik értik a változások irányát. Akik majd mellettünk szavaznak.

– Mellettünk? Rólam is szavaznak? – kérdezte elhaló hangon Vidra.

– Igen, rólad meg Vass elvtársról, tudod, a komlói első titkárról, ismered Lvovból. Meg rólam.

– És mi lenne a szavazás tárgya?

– Engem városi első titkárnak választanának, téged meg, Vidra elvtárs, városi párttitkárnak, aki az ideológiai munkát, az értelmiségi politikát, a kultúrát, az oktatást és a tudománypolitikát viszi. Vass Ferié lenne az összes többi, az ipar, a mezőgazdaság...

– Hogy én városi párttitkár? De hát én még KISZ alapszervezeti kultúrfelelős se voltam, se nótafa vagy zászlóvivő az úttörőben. Semmi! Én voltam mindig a gyalog. A paraszt. Hát hogy lennék én most...

– Milán, nem látod, hogy itt új idők új dalai kellene?! A régi garnitúrával ez már nem megy, de mi három külön irányt képviselnénk. Te az elhajlókat, Vass a keménytökű régi motorosokat, én meg majd középen

egyensúlyozok. Ezzel az egész társadalmat lefedjük, olyanok leszünk, mint három párt. És akkor maradhat az egy párt!

Ekkor értette meg Vidra, hogy vége. Itt hamarosan minden megváltozik. Ha már Nyesódi őt akarja pártvezetőnek maga mellé, akkor végleg be-fellegzett nekik. Szó nélkül fölállt, és kiment a szobából.

De nem ért el az előcsarnokig, mert a folyosó közepén valaki berántotta egy ajtón. Hadarics volt, egy másik fiatalember társaságában.

– Mit ajánlott az öreg sztálinista? – kérdezte köszönés helyett Hadarics.

– Városi titkárságot – felelte Vidra.

– Ő meg lenne az első titkár, mi? – kezdett hahotázni, amibe a másik is bekapcsolódott. – Nyesódi mint első titkár! Hát ez jó! Kurva jó. Tudod, mit ajánlunk mi neked, Milán?

– Miért, ti kik vagytok?

– Az új erő! Mi vagyunk az egyetlen alternatíva, akik megmenthetik a hazát – felelte Hadarics.

– Mi vagyunk a technokraták, az ifjútörökök. A pártbizottsági reformkör. Nekünk van jövőképünk – mondta a másik.

– Mi emberarcú, demokratikus szocializmust akarunk – folytatta Hadarics.

– És meg is csináljuk – fejezte be a másik.

– Hát akkor csináljátok, fiúk. Sok sikert! – mondta Vidra, és indult volna.

– Mi az első titkárságot ajánljuk neked – hajolt az arcához Hadarics.

– Legyetek ti az új vezetők, ha annyira fasza csávók vagytok. Mi közöm nekem ehhez az egész vircsafthoz? – kérdezte Vidra.

– Vidra – sóhajtott Hadarics –, mi itt dolgozunk a pártapparátusban. Nekünk már nem hisz a tagság, pláne a nép. Te meg tiszta vagy. Érted? Egyetemi ember. Soha nem hallottak téged fröcsögni. Mi majd hátulról megmondjuk, mit kell tenned. Ne félj, ott állunk majd mögötted. Holnap este hétkor, itt a kisteremben jelölőértekezlet. Ne törődj semmivel, gyere ide, mi előkészítjük a terepet.

– Az jó, ha ott álltok mögöttem. Úgy mindjárt könnyebb – mondta nekik Vidra, és elindult kifelé.

– Hogy érted ezt? – szólt utána Hadarics.

– Úgy, hogy... – mondta Vidra, aztán nem fejezte be. Váratlanul visszafordult, berontott Nyesódi titkárságára, és felrántotta a párnázott ajtót.

– Nézd, Kálmán, rendben, elfogadom az ajánlatodat, de előtte lenne nekem is egy ajánlatom.

– Valami feltételre gondolsz? – kérdezte bizalmatlanul Nyesődi.

– Pontosan! Arra gondoltam, hogy egy kis ünnepség keretében, felfoghatjuk ezt valami szakrális ceremóniának, kiállnék a székesegyház elé a Sétatérre vasárnap délelőtt tíz körül, letolnám a gatyámat, és te kinyalnád a seggemet. Közben szólna a misére hívó harang, és a templomba igyekvők biztosan szentelnének ránk néhány percet. És ha kinyaltad a seggem, akkor én ünnepélyesen kijelenteném, hogy „megbocsátok neked, Kálmán, most már kérhetsz tőlem valamit”. De addig sajnos nem.

Nyesődi elvtárs mozdulatlanul ült, és mintha transzba esett volna, olyan merev volt az arca is. Csak abból sejtette Vidra, hogy megértette az ajánlatát, mert egyre vörösebb lett a feje. Különös, gondolta, ha ilyen vértolulást okoztam neki, akkor miért nem mozog, ugrál, hadonászik? De Nyesődi csak ült mozdulatlanul, és kerekre nyílt szemmel bámult Vidrára.

– Na, majd keressél, ha megfontoltad az ajánlatomat – mondta Vidra, és otthagyta.

Hadaricsék a folyosón álltak.

– Akkor mi van? – kérdezte Hadarics.

– Kérdezzétek meg Nyesődit, neki már mondtam – kiáltotta vissza Vidra az előcsarnokból –, majd ti is beállhattok a sorba, ha úgyis a hátam mögött álltok.

TISZTOGATÁS

és ahogy közeledett
úgy lettünk egyre kevesebbek

kifogytunk a szoknyákból
kezünk baltanyelet markolt
visszafojtott akarat kaparta a torkot
a bordaközökben görcsös fájdalom

rokkant szél kavarta fel a port
hazugság volt minden napsugár

lábainkban pórázra kötött kutyák
szívünk helyén megbokrosodott lovak
apámban lerészegedett szülői öntudat
a szántóföld összerezzen a talpai alatt

a hangszálaimban nyöszörgés öltözködött
magára aggatott kabátot kalapot
anyám magához szorított mellekkel
várta az összeütközést a domboldalon

apám szélesre kítátott szájából
lavinaként tódultak az elfertőződött szavak
ütni készült de a végtagjai
szaggatottan kalimpáltak
sodródtunk a délutáni pusztításban
magasba szökő hangok és ujjak
feltornyosult birodalmában
anyám belevágta a baltát apám combjába

mint aki lyukas csónakba ül hogy
átszelje a cápákkal teli tengert

néztük hogy a rendőrség a kocsiba ülteti
és elviszi a nyílt sebből vérző embert

mindig azt mondták akkor jönnek ki
ha vér fog folyni
pedig anyám már vérszegény volt
de erre nem figyelt senki

anyám lemosta apám vérét a baltáról
mi pedig feltöröltük a ház előtti betont

REKONSTRUKCIÓ

holnap megtalálom a hazautat
a küszöbre ejtek minden elkopott terhet
tíz évet leviszek a pincébe
és ott felejttem a nyirkos sötétben
megetetem az ólakban üvöltő állatokat
forró vízzel teli lavórba teszem a lábam
átmelegszen kigyógyulok anyámból
a holnapok nem esnek többé a vonat alá
nem békülök ki istennel de nem is
kezdek el háyni minden feszület előtt
felásom a kertet répát ültetek almafát
a forró betonfalakat befestem hideg kézzel
hogy megkövesedett tenger legyen
kimosok minden lepedőt pulóvert
megszámolom a gombokat az ingeken
céklát nyelek hogy sűrűbb legyen a vérem
esténként elnézegetem a madáretetőre szállt cinegéket
a völgybe nem megyek le
szanaszét hevernek a lecsupasztított őzgerincek
a lovakat szeretném megmenteni
hallom ahogy lassan kiszáradnak
a föld magába nyelte a kút minden csepp vizét

mintha hosszú útra készülődne
újszülött csillagok költöznek az égre
törésvonalakon bolyongok az estefelében
a levetett cipők szigorúan előre néznek
az idő egyre jobban kitakarja a testet
a szegyenfoltok átütnek a bőrkeményedésen
mindenbe beleakad a medencecsontom
majd kifordul az éhségtől a méhem
mától majd a szervek is másként küzdenek
minden sejt részt vesz az építkezésen
csak ne lenne ilyen nehéz felgyújtani
a szülői házat az újrakezdéshez

AZ ÉJSZAKA VASFOGA

besötétedett
elültek a baromfik
mosakszom a kádban
sikoltás szökken a magasba
róka fojtogatja a tyúkot az ólban
anyám piros vére folyik a hálósobában
szökik a víz a lefolyóba
pikkelyesedik a bőröm
vergődő uszonyom hajnalig a tengert siratja

NEM ÉN VOLTAM

vékony bokával egyensúlyozni
a nyúltetekem között
a dögszag eltöri a tüdőszárnyat
és minden veszteség ellenére
a nyár köhög a meleget a tájra

keserű csodálat

fürdünk az isteni megvetésben
szótlánul nézzük ahogy
hervadnak a házak
áznak a megfagyott csontok a kutyatálban

eljön az olvadás

tengerben próbálnak túlélni a sziklák
a csomót kidobja magából a test
vagy kiemelik merőkanállal
kikopnak a baltaélek

Toscanában nem mardos cserepesre a hideg
nem csúszik le rólunk álmunkban a kabát
nem azért vetkőzünk meztelenre
hogy a másik felöltöztessen

állok a zsebkendőd sarkán
a nyomorról világítok röntgenképet
a zsebembe kell nyúlnod a kezemért
rajtakapsz mint egy fegyencet

nem én voltam
már annyiszor lediktáltad
bízzam a lezáratlant Toscanára
a háborúnak vége
ne horzsoljam az úttestet a konzervdobozba
préselt szardíniákkal

szegénységünk nem ismert határokat
a szülői kiáltás kitartott hangjában
a legyilkolt állatok még rúgtak néhányat
nem én voltam aki
nyitva felejtette a nyúlházat

a farkaskutyák leborulnak
előttünk Toscanában
egyiknek se véres a szája
megszelídített múlt
térdel az utánunk siető árnyékunkban

FÖLDKÖZI 2

Brindisi

Elindulsz a tetszőleges város központja felé, legyen Brindisi. Az állomástól nyílegyenes allé vezet a tengerhez, két oldalán pálmafák, a kora déli napban csíkos árnyékot vetnek a járdára, vízszintes ablakrács. A város álmatag, mintha örök délután volna, a boltok mind bezárni készülnének a sziesztára. Az allé fákkal övezett térre érkezik, majd továbbvonul tengeriránt: a park közepén megrajzolható kört kétoldalt szökőkút-karéj fogja közre, vízszintes sárga, vörös, zöld mozaikcsíkos, alacsony falról csorog a kékre festett medencébe a víz. Az allé hátrahagyja a kora délutáni parkot, benne az önmagába süppedt néhány afrikait, akiknek az egyedülségét inkább fokozza, mint oldja a telefonukról hallgatott zene. A zene az elhaladók árnyéka után nyúl, egy lépéssel mindig lemaradva. Az ablakokból evőeszközök pengése.

A sétánynak pálmafái vannak és vonulása van: szüntelenül vonul rajta a fény. Mielőtt odaérne a tengerhez, lassít egy kicsi parkban, a szimmetrikusan ültetett négy olajfa közt. Olajfából nincs két hasonló. Középen ágáló fehér márványszobor, talapzatán egy kutya és egy bárány, mintha képtelenül kifehéritett, göcsörtös olajfatorzsból faragták volna őket, ereszen csavart jószágok a költő lábánál: itt haldoklott, itt halt meg Vergilius, Görögországból visszajövet. A költő kinéz a tengerre, a tengert a két táruló kikötő-kar mögött bezáró földnyelvre, és az azon túl kinyíló tágasabb külső tengerre. Mert a városnak két vízi homlokzata van, ahogy a nap is két oldalról éri: kétvízközi város, kétföldnyelvközi tengerrel. Levante és ponente kikötőből, az emelkedő és az ereszkedő napnak fordított víz-arc.

A lungomare egyetlen, a tengerre nyíló balkon, színházi páholy, konzoljai a pálmák, amelyek hajuknál fogva az éghez függesztik, hogy ki ne ússzon a nyílt vizekre.

A Via Appia végét jelző oszlopokhoz lépcsőn kell felmenni. A magaslapon áll a másfél oszlop – egyik lezuhant és darabokra tört, oszlopfőjén ma Leccében szobor áll, egy szenté. Talapzaton a törzsdarab, nem szilánkosan, hanem ereszen tört. Mint óriás állat húsának tömbje – tonhaltörzs a pultra kitéve, bőrtelenül, benne az izmok visszacsavarodott görcse, a kőhús nézése. A másik, ép oszlop oszlopfőjének istenalakjai a szárnyas elrugaszkodás

pillanatában mindjárt rádobják magukat a kékre, egy cseppfolyós kristály levegőhullámra. Tekintetük a szárnyuk, repülésük kitágítja az eget, és megnyújtja a távolságokat.

Az oszlop a levegőben áll, nem a földön: a tömbbé összeálló fényben belemerevedett abba a pillanatképbe, ahogy kilép a szélesre nyitott kékből, bele a mi terünkbe, hogy testté legyen. A magaslat a *seno di levante* és a *seno di ponente*, az emelkedő és az ereszkedő napnak forduló kikötő-öblök találkozásánál fekszik, az óváros kelet-fokához közel, ahol az nekifeszíti arcát a víznek, mint egy hajóorr-szobor. Szemközt a két öblöt körbezáró földhátak közt a nyílt vizekre kivezető csatorna, tenger-hágó. Az oszlopok átnéznek a Mussolini-féle, túlméretezett mérföldkövön, a Tengeren Elsettek Emlékművén: az ép oszlop fője kibomló haj, vele szemben a tengernek szegülő vörössárga éken az emberalak monumentális kőnipp, mindenre elszánt faragott közhely. Az oszlopokhoz vezető lépcsősor lábánál türelmes kis régészeti gyűjtemény: az i. e. VI., V. századi görög és itáliai vázák volutaként csavarodó füle csendesen bevilágítja a tárlót, a gnathiai kerámia színjátészó lakknak ható, egymásba folyó feketéjén, sötétbarnáján, bordóján a fehérrel felskiccelt liba, szarvas, libbenő ruhaszegély nem hajlandó múzeumhalált halni. A régmúlt olaj- és boríze úgy impregnálja a vázakat, mint az emlékfoszlannya lett augusztusi nap a megfakult, télvégi bőrt.

A székesegyház előtti sárga tér háromszöge azért van, hogy befogja az eget. Pásztorbotos szobrai karzatról egymásnak felelgető kórus. Az árnyékok pengeélesek a verőfényben. A teret jobboldalt rézsúsen lezáró palota erkélyét tartó, fésűsűrűségű, állatfejes gótikus konzolok, mint egy jelenés. A homlokzat beleakaszódik az erkélybe, különben az suhogó szárnycsapásokkal elemelkedne a szemközti tető fölé. Az utcán csípőig meztelen táncosnő-hát, a gerincén fentről lefelé összeolvasható betűk. Szépsége elektromos kisülés a palaként hasadó fényben.

Betonkerítések, tetőteraszos alacsony tömbházak közt kanyarog a foltozott aszfalton a peremnegyedeket összekötő narancsárga *circolare*, ki a tengerparthoz. Az üres utcákon egy-egy tanú nélküli színeváltozás, betonfalra terülő ciklámen *bougainvillea*, hatalmas pínac: ahogy a szélben végighullámszik rajta a fény, lombhullatónak tűnik. A kiégett panelközi gyepek és a tagolatlan épületfalak keretében csak a napvédő ponyvák színei hadonásznak. Az aszfaltra rövid árnyékot vető üres buszmegállók banális napórák, körülöttük csorog a kifehéredő délután. A busz a lakott területet elhagyva szögesdrót és betonkerítések, katonai és civil reptér közt hajt egyenes vonalban. A fügekaktuszok nem törődnek a szögesdróttal, kint is vannak és

bent is, hetyke sárga és piros fügéket mutatnak. Ahol a busz letesz (menjen előre, ott a tenger), kettéágazik az aszfaltút, a kereszteződésben egy épülettorzó, sötétszürke csúfsága megroggyanva állja a zöld és a kék hullámvérését. Elöl alacsony betonfal, rajta a graffitik, eső és nap üledéke, mint egy Cy Twombly-kép. Tátongó lyuk oldalán tábla hirdeti, hogy belépni tilos, omlásveszély, a másik oldalon falfirka mutat a nyílásra: it's magic. A betonfalon túl apró, földszintes, egykor fehérre meszelt bungalók, málladozó úttörőtábor a tengerparti töltés fölött. Bent a tilosban néhány tizenéves srác öltözik, felcsavarják a táskarádiót. Az öblöcskében a part kétoldalt türelmetlenségében lapos sziklanyelvekkel lefetyeli a nekidübögő hullámokat. Jobbra az út ráfordul egy hosszú mólóra, a mólón túl az ipari kikötő, daruk, uszályok. Balra néhány halász, rezzenetlen emberszabású daruk; az innesső parton egy mélyedésben két nő nyugágyon, amit valahogy kiegyensúlyoztak a köveken. A mólóhoz graffiti mutatja az utat: PUNTA RISO, röhej-fok. Az ipari kikötő hónaljában megbújó senkiföldje titkos kijárat a tengerre, posztindusztriális kirándulóhely, privát kalandpark, röhejesen szép szemétkerakó KIADÓ/ELADÓ táblával: mindig ilyennek képzeltem az algériai tengerpartot Camus *L'Étranger*-jében, pittoreszk szépelgés nélkülinek, egyenes betonvonalak és szabályozhatatlan kő-kitüremkedések közé zárt, lényegretörő horizontnak, ahol a mélyebb és a magasabb kék találkozik.

A tenger vízszinteséhez lekushadó partnak semmi köze azokhoz a mélyfeketétől a csontfehérig moduláló, kimeríthetetlenül fotogén sziklákhöz, amelyekre a part menti városok épültek. A kövek itt sötétbarnák és bordók, vörössárga üledékekkel – mintha vastartalmú forrás szivárogná köztük, nem tengervíz. Fentről nézve szélesen elnyúló, megszilárdult agyag- vagy iszap-sávnak tűnik, amelyet inni a tengerre járó, hasított patás, úszóhártyás, elefántlábú láthatatlan csordák tapostak, dagasztottak ilyenre. Képtelenül érdes: csupa él és mélyedés, síkfűrészfogas, szilánkos és smirgliszerű kövek közé szorult horpadások, hasadékok, miniatűr szurdokok, amelyeknek kíméletlenül verődik neki a kékre csak a távolban váltó, haragos veronese-zöld víz. Nehésvíz. Amikor a rázuhanó hullám után a visszahúzó erő kiszivattyúzza a vizet a kövek közül, a kútszerű üregek fölötti, behorpadt víztük-rön egy pillanatra felrezeget egy négyzethálós minta: a kétirányú folyás egymás alatt és felett bújtatott, merőleges víz-fonalakat feszít meg, a vízfelület enyhén feldomborodik, mint egy dob bőre, mielőtt újra belappadna, hogy az újabb hullám rázúduló tömege cserepekre törje. A víz-fonalak találkozásánál apró fénypontok rezegnek, rávetülnek a kövekre: visszfényük alig

érintve még feldereng az érdes masszán, amikor lent a víz-szövetet már feltépte az újabb hullám. Fénycsapdába ejtett idő.

Amikor az ég elfelhősödik, a mélyvíz indigókékje indigózöldre vált, az aranyszínű reflexek helyére tompított higanyfény kerül. A felhők iránya nem látható: a tenger fölött sűrűsödnek be, megkelnek, mint az élesztős tészta, mintha egyszerre több irányba is terjeszkednének; egy idő után a tájra borított feketés köpenyükből fémes esőcseppek hullnak. A lenti, súlyosan görgő és a fenti, ritkás víz közt néhány rézsúsen beeső fénysugár, kifeszített kötéláncos-kötél méri a távolságot, mint egy repülőcsík vagy egy sirály röpte. A parti kövek minden hulladékot megőriznek. Egyik üreg alján, mely láthatatlan repedéseken keresztül telik fel tengervízzel, három rugó egy tavalyi nyugágyból: mértani rendben fekszenek, rozsdaszínük finoman hasonul a kőhöz, a megrezgetett vízfelszínen vörös-ezüst holddudvart növesztenek, dús, csodás tengeri elváltozás. Pár lépésnyire ásványi üledékké csodásult színjátkozó fekete kaucsuk- vagy műanyag foltok, mint kölessel felszórt ösvény, vezetnek egy másik üreghez, miniatűr beltengerhez, amelyen fehér folt dereng: szépiacsont, osso di seppia. A lelethez érdes Montaleszavak illenének. Milyen apály hajótöröttje lehet a víznél könnyebb csontpenge? Mint egy papírvágó kés, felvágni az egymásra rételődő hullámok teleírt lapjait.

[Rövid fejű, tömzsi Guttuso-testű halász puhítja módszeresen az aznap fogást a polignanói köveken: két ujjal, brutálisan szakszerű mozdulattal nyúl a tintahal köpenye alá, kitépi a tintazacskót és valamit, amit zsigereknek gondolok. A tintazacskót egy nejlonzacskóba gyűjti, a másik, ujjbegynyi belsőseget visszahajítja a tengerbe, a fürdőzők közé. A kibelezett teremtményt először takarékos mozdulattal az érdes kőhöz csapkodja, majd sulyokhoz hasonló lapos fával türelmesen beleklopfolja a sziklába, míg a ruganyos nyúlványokból kocsonya lesz. Kiemelve a szárazra, ahol a levegő savként marja meztelen húsát, a teremtmény habos nyákot vérzik, amit mintha egy csigafalka nedvezett volna ki magából. Kínját talán csak lénytársainak vele összeérő nyúlványai érzik a fájdalom sorkapcsolásán. Az apróbb tintahalak és polipok nem sulykot kapnak, őket tenyérrel gyúrja, siríti a halász az érdes kövön, mint egy zsemlényi cipót, pataknál a ruhát. Időnként megmossa őket a tengerben: elképzelem, ahogy a puhatestű a fulladásból és megtöretésből visszarántódik egy pillanatra a saját elemébe, hogy újra teljes érzékenységgel kapja az első csapást. A polipot nem szigonnyal vagy hálóval, hanem kézzel fogják, mondja a halász, jó szem kell hozzá: *il polipo è il migliore mimetizzatore*. Amikor meglátja az embert, megmerevedik, mert

fél, ilyenkor kell elkapni. Többször elúszok egy nő mellett, aki csuklójára szíjazott késsel pásztázza a sziklák alatti vizeket, másik kezében hálót: tengeri bevásárlószatyor. Majd a parton a hálóra gyűjtött tengeri sünöket felvágja, húsukat kikanyarítja egy műanyag edénybe. A felfordított, üres kupacsokat egymás mellé rakja: vadgesztenye- vagy licsihéj, lucskos belsejükből kikelt a halál. A szagot a tengeri szél szétteríti. A polipok habos-nyákos vére szívárványosan rászárad a kőre. Utolsó délelőttöm a lungomarén: a tonnas hullámtörő tömbökön halászok munkálkodnak, *vanno a fatica*. Mind egyik előtt műanyag lavór, egyiknél gyerekkád: türelemmel döcögteszik, oda se nézve, mint egy bölcsőt. A feltorlódott puhatestűek mosogatólészerű vízben verődnek össze, halál habverői a kiskádban. Alattuk a megtöretlen, mélykék távolság, amiből ki lettek lakoltatva a fullasztó levegőbe. A tengerszomj habja és penetráns szaguk az egyetlen, amit vergődésükből hallunk; fölöttük a ringatás ütemére fel-le hintázó, zárt hangzós, elharapott szavak a tenger-időjárásról.]

A bungalók bejáratánál tábla figyelmeztet az acque meteoriche beszivárgására a reptér felől. Meteorcsapadék a holdbéli tájon. Nyilván a köveket miniatűr kanyonként kettévágó vagy csak megrepesztő sötétvörös erek is idegen bolygóról idetévedt nehézfémek. Az indigókék felhőkből csepegő eső tulajdonképpen hullócsillagpor, higanyfényű cseppekben hull az úrból, berántja a feketészöld, hánykolódó víztömeg vonzása.

A móló felé haladva a kövek hánykolódása kilapul, mint a homokpadra felfutó hullámok: belefullad a homokba, amelynek anyagához hozzáservesült az üvegcserep és a söröskupakok. A szilánkhomok alatt törött mozaik, extravagáns nyíltszíni fürdőszoba padlócsempéje a bezárt táborban: egy hetvenes évekbéli nyár régészeti lelete, türkizen és égszínkéken kiragyog a törmelékkupac alól, nem hajlandó megőszülni. Vízében úszhatnának a székesegyház ezeréves padlómozaikja alatt kibontott réteg későantik mozaikhalai és tengeri csillagai.

A piniákon végigviharzó fényben ott vannak a nyár rétegei éppúgy, mint a korzózó középkorú hölgyek bőrében, amely mézszőke hajuknál sötétebb. A táj itt nem kopaszodik, és nem dermed meg télre, inkább összecsukja a szárnyát, mint egy madár. Herr: es ist Zeit. Der Sommer war sehr groß* . A móló előtti bárról lakat nélkül is látszik, hogy zárva: makarónifüggönyének trópusi színei megszívják magukat estével. A bár előtti üres parkolóban

* „Beteljesült. Bő nyár volt s vége van.” (Rilke: *Őszi nap*. Kányádi Sándor fordítása)

guggoló, berlini kékre festett fémbódé vaksi ablakszeméi őrzik a hűlő helyet. A járdán az aszfaltba ásott négyzetben, ahová elfelejtettek fát ültetni, kiivott baracklé-dobozok hevernek egymáson belappadva, szívószáluk gyümölcsillatot sóhajt: a nyár elhasznált óvszerei. Este a központ pálmáin a papagájok oda nem illő cserregését túlkiabálva egy tájidegen, óriás ciprusfát tébolyultan körberajzanak a fecskék: fényzárási pánik. A lomb még őrzi egy darabig a fényt, mind magasabban, de a szél szétterül a téren.

Trani

A tengerbe türemkedő földfokról hosszú, szögben elhajló mólók vág-
nak neki a tengernek, mint a jó úszók, majd elbizonytalanodnak: a tenger értelmetlenné teszi a távolságokat. Minden móló egy csalódott híd – de azért újra és újra nekiszalad. A végpontján, ahol feladja és visszafordul, világítótorny áll, felkáltójel, a szárazföld hadonászása, hogy észrevétesse magát. A gyakorlati szempontokon túl itt minden a látványról szól: a két ízelt lábú móló egymással szembeforduló, de egymás mellett finoman elnéző végpontján az alacsony, tömzsi világítótornyok hallatlan trükköt adnak elő nonstop. Miközben komplementer, piros és zöld színükkel, mint egy velencei képre kiszámított esetlegességgel odapötytyintett vörös vagy fehér, szinte előugranak, és háttérre fokozzák vissza a tengert, addig irizáló tengelyük beizzítja a kék, zöld, ibolya, gyöngyház összes kikeverhető víz-színét, és megmutatja, hogy az igazi dráma az, ami a háttérben történik. Háttér és főszereplő így billeg, elég egy fátyolfelhő anyagul rávetülő félárnyéka, hogy a piros vagy a zöld torony beleszürküljön a statisztaszerepbe.

Ahogy a felhők mögül kiúszó fény felgyújtja a két móló végén az egymásra felelő piros és zöld világítótornyot, előbb az egyiket, majd a másikat, a víz sávokban türkiz-zöld lesz, berlini kék, közelebb veronese-zöld, a legtávolabb ultramarin. A keskeny fémkorlát előtt támlátlan, fehér kőpad, semmi sem áll a tekintet útjába. A márványnak is nevezett trani-i kő fehér, bőre van, lélegzik, a római travertinóhoz hasonlóan színekre bontja a fehéret, és a legtöbb fényt képes befogni. Megtelik fénnel és világítani kezd: fényaktív kő, sugárzik, mint a radioaktív nehézfémek. Két, csillámpalásan hasadó réteg közt a megkövült csigaházak cementje, összetorlódott idő-árapály.

Il mare non è il massimo a Trani, figyelmeztetnek. Mintha a tenger nem ugyanaz volna, ugyanolyan ízű, égetően keserű-sós, mintha nem ugyanolyan porzó sópermetet hagyna a bőrön. Mintha érdekelnék a mi legová-

rosaink, kisvasutaink. És persze mégsem ugyanaz, más a vízszinteshez közelítő, hullámzó karszt-táj parti szikláit kóstolgotó tenger, mint délebbre a lekushadó kavicsfövennyel érintkező, ahol a partról lefutó hullám dübörögve görgeti magával a kavicsokat. A másféle kő, föld más-más színeket kever ki a képlékeny vízből, mint a más-más minőségű, korú fából készült hordókból eltérő ízeket kioldó, aranybordóra érő bor.

Aki jól ismeri, az csónakkal, vitorlással jár tengerre, nem földhözragadt módon a partra. A tengerjáróknak kitaposott (kisiklottat kellene mondanivaló) ösvényei, csapásai vannak a vízen, forgalmas főutak és csendes mellékutak; a vízfelszín éppúgy változik a tengeri flâneurök számára, mint homlokzataikkal, kirakataikkal az utcák. Megszívlelik a mondást, amit néhány kilométerrel északabbra, a barlettai sportkikötő sötétké hullámpala barakkjának felirata hirdet: CHI AMA IL MARE SARÀ SEMPRE LIBERO. A csónakkikötőt megkerülő aszfaltút és futósáv végén, ahol az út visszakanyarodik a város felé, a töltés korlátján túl egy otthagyt vekni. Tengernek kitett kenyér, engesztelőáldozat. Íme, az én testem. Let me in.

A móló ízelt karja elválasztja a vizeket: kívül a tágasabb tenger dübög, zuhog neki a nagy hullámtörő köveknek, tajtékosan forr, a kövek egy pillanatra tükörfoncsorként felfénylenek, amikor leszalad róluk a víz. A hullámok színét lehetetlen megállapítani, zöldüveg oldaluk bordázottnak tűnik, a horpadásokba beszökik a fekete. Sok jó tájképfestő van, akiknek a képein megmozdul, vibrál a levegő, de a tengernek nincsenek igazán jó festői. A tumultuózus szín- és állagváltozásnak inkább csak a visszaverődését festik meg az égen, a tájban, a levegőben. A nagy holland tenger-festők elsősorban hajókat festenek, bonyolult csomókat, orrdíszeket, szétszálazzák a vitorlák és árbócok dzsungelét: tengerük dombornyomásos kárpitháttér. A védett oldalon viszont türkizből és jáspisből kikevert, feszített víztükör mégis mozog, nem nagyszabású medencévé kivasalt, tajtéktalanított mini-tenger csupán. Késő délben néhány delfin sétál bele. A hullámtörő kőtömbök itatóspapírként viselkednek a verőfényben, porózus felületük befogja a fehér-kék összes visszfényt.

Egészen tekintetté válni.

A parton a székesegyház. Olyan jelet kellett hagyni, amelyet nem törpít el, nem tesz nevetségessé a horizontban mért távolság. Tengernek kitett kő-kenyér: íme, az én testem. Koszorúpárkánya dús tengeri csoda, óriási fríz, lehetne antik templomé, ha minden konzolja nem állatalak volna; a párkányról elemelkedő ég „kékítőt old”. Begyűjti a fehéret, és sugarasan szórja szét, körülötte a levegő megtelik mélykék kisülésekkel. Közvetlen alatt-

ta, a sarkon parázslik a fehér. A belsőt elektromos szélként járja be a fény, a küllős, fényre bepörgő homlokzati rozettától a keletre, a tengerre egyetlen óriásablakot nyitó apszisig. Nem lehet tudni, melyik az igazi főhomlokzata: a szárnyas bronzkapus a tér felé, vagy az óriásablak – fényforgó – a tengerre. A parti városokban sorakoznak a fény román kori székházai, levante felé fordítják elefánthordozta oszlopokkal övezett óriásablakukat, legnagyobb díszüket: a bizáncivá és normanná egészen sosem lett föld, a mozaiktalan kupolák, egymást metsző lizénák, a padlómozaikon szétburjánzó szövevényes lovagregények, a pergamenről a kapuzatokra költözött indalabyrinthos tartománya úgy öltözik rá saját arabságára, mint az altemplom a másfél méterrel a XI. századi életfa-mozaik alatt húzódó későantik mozaikra, a finoman árnyékolt gyümölcsökkel és halakkal. Nem az ereklyék és képmások, hanem a fény a legnagyobb szentsége: az előre és felfelé sodró térben tömbbé szilárduló, a fehér falakon fehér árnyékokat vető, szünet nélkül zuhogó radioaktív fény. Akárcsak a legtöbb apuliai templomot, az 1920–30-as években ezt a székesegyházat is „visszarestaurálták” *in stile*, egynemű románra, rozettáit, kapuzatait, oszlopfőit kibontották a későbarokk (itt ottocento, és már a saját korában idejétmúlt) stukkó kulliszáiból, ovális-konkáv ablakkereteiből, tumultuózus szoborparkjából. Máshol az egymásra csukódó héjak eltávolítása után steril, tankönyvszerű terek maradnak, a restaurálásról kiderül, hogy retusálás; az épületek a visszaállító szándékkal ellentétben nem eredeti, rejtett életüket mutatják meg, hanem az ősiség, az idő hült helyét, a hamis öröklét alabástromot utánzó, romolhatatlan és lélegzetlen porcelánbőrét. Itt viszont lélegzik minden: az oszlopfők elnyílt szemű állatai, a karcsú, fényárnyékból épített kőtest, a római építményekből ideszállított spoglio oszlopok, a falakba beépített feliratos sztélék, a kőredők. A fehér lecsupaszítottság nem a réteges, beárnyékoló idő tagadása. A templom olyan, mint az archaikus görög szobrok: tudjuk, hogy színes kőberakásból volt a szemük, hogy festve voltak, számunkra mégis a márvány fehérsége csavarja vissza beléjük az időt. Trani fehér, kitalart szemgolyójába a fény csavarja vissza a kitörölt tekintetet: a fal teleírt membrán, amelyen keresztül ki-be szivárog, szellőzik az idő. A diadalív egyetlen dísze a nyitott fafedélszék alatt a külső koszorúpárkány frízének egy darabja, végtelenített da capo ismétlés. Az épület minden nézete egyensúlyban van, megmásíthatatlan, mégis mozdul, mint a kánonokra teljesen soha vissza nem bontható szobrok. Fehérre felhordott fehér, szín-felkiáltójel a felső és az alsó kékség közt a verőfényben: a csapatokban érkező nyug-

díjas német és francia kultúrturisták egyenként megszépülnek, amikor megvilágítja az arcát rajtuk.

A városmagok a tengerbe előugró földfokokra tolulnak. A parton a normann, Hohenstaufen-kori várak, városfalak hegyesszögeiket körkörösén a külvilágnak szegző bástyái nem téveszthetnek meg: fölöttük, mellettük, körülöttük a város minden tengerre néző oldala, arcéle oválisan behorpad, amfiteátrumi nézőtér, amelynek negyedik fala a tengernyi tenger. Vitorla, amibe belekapaszkodik a fény: a part kiszögelléseire odaöltött, rendre visszahátráló homlokzatok folyamatosan kapitulálnak a fény előtt, önként feltárják lágyékukat. A konkáv terek estignyíló tölcéséres virágok, zsalugátereiken úgy vibrál a fény, mint csukott szemhéj belsején. A partra kifutó kis utcák, sikátorok a torkolatuknál kiszélesednek, a fény apály-dagálya vájta ki őket, a tengeri szél akadálytalanul szalad fel rajtuk. A falak színét a napszak, a változó ég keveri ki: minden ház, minden ablak egy-egy Danaé, találkozása a fényvel nem pincébe eldugott együgyű államtitok, hanem olyan esemény, ami csak a nyilvánvalóban, az elleplezetlenben tud megmutatkozni.

Maradni még ebben a fényben. Haladékot kérni, minden nap: néhány déliesen nyilazó napot még.

A világháború elesettei fölött gyászosan suhogó emlékmű-angyalszárnyra elragadtatott izgalmat borít a Giardini Pubblici papagájricsajos trópusi zárvány-zöldje. A park egyetlen téglalap alakú promenád, amely a tengernek illegeti magát. A parti sétány balusztrádjai alatt vízre épített pavilon, kongása több, mint szezon végi. Lapos teteje fölött cégér: Lido Bella Venezia – Ristorante Bar Pizzeria. Nagybetűs kisebbségi komplexus. Deszkáinak égszínkékje éppolyan rikítóan kishitű, mint a velencei pizza és a lagúnaszínű csatornák csábítónak szánt fantomképe. Körülötte a szépség olyan súlyos magátólértetődőséggel üli meg a látványt, ahogy a székesegyház nehezéke a tengerég teleírt oldalait. Karcsú, függőleges nehézkedése képes ellensúlyozni a kimeríthetetlen vízszintest. A pavilon teteje fölött négy cölöp nyúlik fel az üresbe: zárás után asztalra tett, felfordított bárszék. Alatta a vízfelszín tisztára sikálva várja a nyitást.

———— Susan Wheeler

SZERELMES VERS

Anyám nem tudott ellenállni.
Apám biztos akart lenni,
hogy bezárta mögöttem az ajtót.

De amikor a te ajtóhoz mentem,
te már elém is jöttél. A szád
furulyázott a karomon,

búcsút ittunk a múltra.
Szerelmem, szerelmem, dúdolta a dal.
Most már nem kell elbagynod semmit.

DEMÉNY PÉTER fordítása

A SZÉP ARATÓASSZONY

A tizenhatodik születésnapomat ünnepelték. Apám inget vett magára, fekete nadrágot, anyám új frizurát vágatott, hogy mutasson valahogyan, a nagyapám éppen csak a vacsorához jött be. Ő nem szereti a tisztaszobát, mert ki kell lépnie a gumicsizmából, és mindig kihull a széna a kapcából, anyám pedig morogva sepri össze. Az öreg nem lát jól, lassú is, pedig özszeseperné, tudván, anyámnak mindig a kelleténél több a dolga, körülnéz, szeme a seprűt keresi, és mozdul, de mielőtt elér a sarokba, ahol az állófogas mögött a kefeseprű és a szögletes bádoglepát támaszkodik, anyám megragadja a seprűnyelet, előbb a küszöböt sepri le, aztán kifut a lábtörlővel, ami ráadásul olyan anyagból van, kókuszrost vagy mi a fene, hogy nehéz kirázni, egyenként szedegeti a szénaszálakat, majd felsepri a padlót, és mindent helyreigazít, végül lefut a lépcsőn a pár gumicsizmával, és kiüríti a pelyvát belőle. Keresztanyám a férjével jött és a lányával, Évácskával, aki nálam egy évvel fiatalabb, de már a szénában hempereg a szomszéd fiúkkal. Tudom, mert éppen a szomszédban laknak, a csűrjük a mi disznópajtánk mögé épült, a disznópajta felett a sarjútartó, oda szoktam felmászni, hogy kihallgassam őket.

Az asztalon véres és májas hurka, kolbász és káposztaléleves, mert azelőtt két nappal disznót vágtunk, falun nagy esemény, harmadnap is fő beszéd téma, hogy kétszáz kiló volt-e vagy csak százkilencven, és a mészáros milyen ügyesen vagy ügyetlenül faragta ki a tömbhúsokat. A szép szál kolbászokat emlegették, ekkor már a füstölőben lógtak, hogy legyen mit zsírba lesütni, nyáron felpakolni a kaszálóba. Pálinkát ittak és valami savanyú bort, kínáltak engem is, de nem kívántam egyiket se, éppen csak koccintottam, amikor mindenki rám emelte a poharát. Keresztanyámnak már ekkor gyanúsán csillogott a szeme, és hangosan nevetett, ropogósan, ívesen, mint egy ének, közben láttam a teljes felső fogsorát, ahogy a fejét hátravetette. Keresztanyám negyvenet tölt, de még most is nagyon szép asszony, nem túlzok, ha azt mondom, legszebb a faluban.

Mivel nekem testvérem nem született, gyakran gyerekeskedtem náluk, ha anyámék valahová mentek, engem átcsaptak a szomszédba, kereszt-

anyám Évácskával egy ágyban altatott, úgy tartott, mint tulajdon gyermekét. Évácskán kívül van egy nagy fia, de az hamar elkerült otthonról, felcspott asztalosinasnak a szomszéd faluban, át is költözött oda, megnősült, társa lett hajdani mesterének, az egész vidék dicséri a keze munkáját. Az új konyhaszekrényünket is ő csinálta, anyám valahányszor kihúz egy fiókot, a nevét emlegeti. Néha az az érzésem, itt él velünk, a konyhában, jön, hogy rakjak neki egy széket az asztal sarkára, tegyek tányért, eszcájgot – mert anyámnak, leány híján, én segítek teríteni. Megszoktam, nem szégyellem. Egészen a mai napig nemigen tudtam, mi az a szégyen.

Szeretetben nőtem fel, nemcsak anyám, de keresztanyám is szeretett, ha az ura mordan nézett, akkor is tányéromra rakta a legszebb mellehúst a csirkepaprikásból, mert tudta, hogy azt szeretem, és a vért, amit kockákra vágva a belsőségekkel, combokkal, háttal együtt magas falú érclábasban főzött, és legtöbbször puliszkával kínálta. Talán hiányzott neki a fia, rajtam élte ki a fiúgyerekről való gondoskodási vágyát, nem tudom, de én is szerettem erősen náluk lenni, mert éjszaka érdekes zajokat hallottam az ágyukból, és keresztanyu reggel hálóingben vetette az ágyat, nagyon rövid hálóinget hordott, ami éppen csak takarta a gyönyörű, telt melleit, és amikor mélyen behajolt az ágy végébe, hogy eligazítsa a dunyhát, a hálóing felcsúszott a fenekén. Szerettem a szobájuk szagát is, beosontam, mielőtt ablakot nyitott, hogy megszívjam magam. Az iskolapadban félig-meddig aludtam, mert éjszaka olyankor keveset, és fejemben sóhajtásokat és nyögéseket halottam, nem tudtam szabadulni a hangoktól, és nem is akartam, mert jó volt rá gondolni, és a felkapott hálóingre, szép combjaira, fenekére és kivillanó lábaközére. Imádtam keresztanyut. A férje mellett szeretőt is tartott, Évácskával mindketten tudtuk, talán ő is tudta, hogy tudjuk, talán a férje is tudta, de soha senki nem beszélt róla. Néztem a vacsoránál, ahogy hátravetett fejjel kacag, villog a hibátlan, fehér fogsora, milyen szép marad a nő, ha szeretője van, gyerekként nem nehezteltem rá, eszembe se jutott ítélkezni felette, pedig most teljesen másképp gondolom. Aztán anyámra néztem, aki nála öt évvel idősebb, de az életkedv csak egyházi ünnepeken költözik belé, akkor is csak az úrvacsoráig tart, és inkább áhítat formájában nyilvánul meg. Biztosan tudom, hogy anyámnak nem volt szeretője, apám volt az első és utolsó férfi az életében. Jó asszony volt, Isten nyugtassa, hatalmas szíve mai napig legenda a faluban, de én csak sajnálni tudom, főleg most, hogy nincs már, és tudom, biztosan tudom, hogy boldogtalan és túlhajszolt életében én voltam egyetlen öröme.

Évácska ült szendén az anyja mellett, a felnőttek ittak, én meg azon töprengtem, min ábrándozik a kisasszony, akit úgy ismertem, mint a tenyere-met, szinte hallottam a gondolatait, vagy láttam leírva, ahogy annyi nő legbensőbb gondolatát olvastam különféle könyvekben, amikor egyszer csak arra leszek figyelmes, hogy mindenki engem néz. Mármint a felnőttek. És nevetnek. Mint aki másik világból érkezik, kaptam fel a fejem, néztem körül.

Keresztanyu felém csillogtatta a szemét, és azt kérdezte:

– Emlékszel? Amikor hozzám bújtál, mert egy ágyban aludtunk Évácskával hárman, őt még szoptattam, te is a mellemre bújtál, de nem szopni akartál, csak simogattad, úgy tudtál elaludni.

Arcomon felfutott a vér, és éreztem, hogy menekülnöm kell, mert nem tudok senki szemébe nézni, akik az asztalnál az üvegek, poharak és tálak között bámulnak rám, felugrottam, és kifutottam az ajtón, a ropogó havon át egyenesen a csűrbe. De ott hideg volt, felhajtottam a lappantyút, amin keresztül a szénát gyúrjuk a tehenek meg a lovak elé, és átmásztam a pajtába, egyenesen Pajtás jászolába, aki nem csodálkozott, mert csikókora óta jóban vagyunk, ha valahová gyorsan kellett eljutni, kantárt dobtam a fejére, és szőrén lovagoltam. Jó a jászolban a ló bársonypuha orrát simogatni, máris jobban éreztem magam, és arra gondoltam, a nyáron elmegyek napszámossnak, kikeresem egy nyereg árát, ki én. El is aludtam volna a szénában, ha nem hallom, hogy nagyapám krárogva nyitja a két pajtaajtót, mert télen kettőt csukunk, hogy a meleg bent maradjon. Szvettert hozott, amit anyám küldött utánam. Kénytelen-kelletlen belebújtam, pedig egyáltalán nem éreztem hideget, a pajtában két ló és két tehén, tíz-tizenkét fok is lehetett, hiába odakint mínusz ugyanennyi. Felvettem a szvettert, hogy ne bántsam az öreget, ha már kifáradt idáig, és szerettem volna, ha visszamegy a házba, de nagy kényelmesen leült a két ló közé a rúdra, Csillag a gallérját szolgáltatta, puha, örökmozgó ajkával bele-belekapott, míg az öreg hátralegyintett jobb kézzel, a kanca pedig magasra kapta a fejét, mintha nem tudná, hogy meg nem ütné semmi pénzért. Aztán megszólalt:

– Meséljem el neked, fiam, hogy jártam én fiatalkoromban. Aratóban voltunk. Régebb úgy volt, hogy a csépléshez körberakták a kénéket, azok közé hullott a pozdorja, pelyva, vagy hogyan mondjam, hogy értsed. Ma már kombájnnal aratnak, csépelnek, minden másképpen van. Volt ott egy szép asszony, fiatalasszony. Olyan szép volt, mint a nap. A nők az aratóban a legszebbek, bőrük barna és az izzadságtól fényes. Ahogy hajolnak a térdig érő, nyári ruháikban, ahogy a széles szalmakalap árnyékot vet az arcukra, felegyenesednek, amikor mozdul a levegő, és mosolyognak, mert ők

képzeletben már a kenyeret, diós, mákos kalácsot, tejszeles lepényt sütik, cipót káposztalevélben a gyerekeknek. Egész nap a fiatalasszony körül forogtam, úgy intéztem, hogy körülötte dolgozhassak, mert olyan ruha volt rajta, a derekán szorosra összehúzza, s afelett elődomborodott a két gyönyörű melle, szép, kerek arca volt, békés és mosolygós. Szóval, egész nap őt kerültem, aztán egyszer csak a magas kék mögött nem volt más, csak az asszony és én, a kezem pedig elindult az inge felé. Muszáj volt megsimogatnom, éreztem, meghalok, ha nem tehetem a mellére a kezem, nem tudtam uralkodni felette. A fiatalasszony – gyönyörű, világosbarna szeme volt – rám nézett, intette a fejével, hogy nem. „Ez a gyermekeké” – mondta, megfogta a kezem, és a szoknyája alá vezette. Azt hittem, fiam, ott, abban a helyben elájulok, olyan szédülés fogott el.

Az öreg rám nézett, igazított a svájci sapkáján.

– Az asszonyoknak valami egyéb kell, mint amit mi akarunk tőlük. Érted, fiam?

Bólintottam. Pedig dehogy értettem. Ez után végképp nem értettem semmit.

HA AZT MONDOM: VERS,

máris tévedek.

ha azt mondom, *versúr*, máris versemet
(ez fontos jellemzője) olvasom vissza, mozdulat
nélkül, nem kezdtem bele?

*

ha azt mondom, *versúr*, távolba
réved (ez fontos jellemzője), kiáll
valami fokra, attól függően, hogy mikor áll ki,
mikor még alakul a vár vagy a vár teljében vagy romjain, ma,
el is kezd határozódni a paradigma.

*

ha azt mondom, *versúr*, önnön szemébe
hökken (ez fontos jellemzője) egy-két különös
vágya. nagyító alatt is,
mikroszkóp alatt is
űzi mikronmilliméterenként. de igazi tudomány

alatt szívet nem lehet

űzni. *beveszem*, szívem, beveszek bármi
okosságot, csak segítsen elő! – mondatja
vágya, mint szélmalom a szélnek.

*

ha azt mondom, *versúr*, abba a hitbe
ringatnám (ez fontos jellemzője) magam, hogy nem én vagyok
az a középkori fegyverhordozó, aki a csetepatéből

a legrövidebb, a kivezető utat
választja. tán magam helyett
eltelnék e nálam héroszabb ködlő
álmaival. jól is néznék ki, ülnék egy túlméretezett
vaspáncélban, orrán, száján dől a lila koncertfüst.

és egyszerre kettényílik,
mert előbb-utóbb minden páncél kettényílik.
azt nem mondom, hogy pucéran, de azért túlbecsült
várakozással szorongának egy sámli, rendben, hokedlin.

*

ha azt mondom, *versúr*, rögvest
jobbágy (ez fontos jellemzője), a kurucos
vagy a bamba-*márcsakazértse* villog elő,
amivel/akivel nehéz mit kezdeni:
„csúszó nemes”, „törekvő paraszt”, „írástudó rabszolga”,
rosszul döfködve, lassabban se dolgozik,
túldöfködve, veszélyest visszavillog.

*

ha azt mondom, *versúr*, este van,
valami neszez (ez fontos jellemzője), elindul
a házban utána járni, mint bármelyik ostoba
horrorfilmben, van is egy ki-kihunyó, nappal
ellenőrizetlen lámpa, érthetetlenül (fölfüggesztve az élet-

félelem) in-
dul a pincébe vagy föl a padlásra.

ott is csak emberekre talál.

Tamás Dénes

RÉMEGYESZERŰ VERSEK 5.

UGYANAZT

negyvenegy évesen
ülök egy domb aljában
hátamat egy tölgyfának vetve
nézem a domb hajlatát
az égen úszó felhőket
azt a néhány fát
a fodrozódó füveket virágokat

MIT LÁTOK

először réműlettel
utána megnyugvással
tölt el a gondolat:
húsz év múlva is
ugyanazt fogom látni
mint most

ÖSSZEOMLIK

szeretem érezni
ahogyan az évek során
összegyűjtött tudásom
először akadozni kezd
utána meg összeomlik
egy fa látványától

BARÁTSÁG

találkozás két idegennel
farönkön ültök
egy tágas kert közepén

az egyik hirtelen a szülei torzságairól
kezd beszélni
a másik arról
hogyan verte az apja az anyját

felnyílnak a sebek
te hallgatsz közepén

mindenki egyforma

MANTEGNA KRISZTUSA

negyvenegy év
oly soknak tűnik
mégis hogyan telhetett el

néhány szerelem
siker kudarc álom
mintha lombhullásban állnék

itt
mint mantegna krisztusa
az idő megrövidülésében

Páll Szilárd

ANTAL DÉNKÓ HAZATÉRT

*Árpinak, Dixnek, Emilnek, Ferinek, Gábornak, Lacinak,
Mikinek és Sanyinak*

A halottat Czakó Mózsi látta meg elsőként, pirkadatkor, amikor kiment a disznókat megetetni. Már világosodott odakint, a nap halvány csíkokat rajzolt a hegyek mögötti felhőkre, a patak felett vékony köd kavargott, és már alig fénylett a telihold. Mikor Mózsi megjelent a tornácon, a két kocca azonnal megérezte a meleg moslékszagot, hangosan rőfögtek, lökdösődtek, rugdosták a pajta oldalát. Nono, Zsuzsika, nono, nyugtatta Mózsi a nagyobbikat; a vályúba öntötte az edelt, majd egy darabig figyelte, ahogy a megbékélt kocák vastag nyakukat forgatva lefetyelnek, orrukkal a reggeli kosztot tunkolják, és csak ezután mustrálta végig a kerti fákat.

Ekkor vette észre a hullát. Ott feküdt, hanyatt, a kerítés mögött, nem messze Bagó Tivadar kertjétől. Előbb a kék farmeröltöny tűnt fel neki, aztán a furcsa pózba merevedett test, a karok és a fej kontúrja.

Mózsi ledobta a vödörket, megfordult, visszabaktatott a házba, benyúlt a kredencbe, kiemelte a pálinkásüveget, megvárta, míg ujjából kimegy a reszketés, és csordultig töltötte poharát. Az italt egyetlen mozdulattal felhajtotta, majd kiáltott Mariskának, hogy hozza gyorsan a zseblámpát, baj van. Mariska épp a kontyát tűzte, és szepten figyelte Mózsi elsápadó arcát.

– Miféle baj, Mózsi – kérdezte aztán. – Csak nem a gőlyéknek esett bajuk? A medve jött le meginn, ugye, hogy a dühü esne bele abba a rusnya állatjába!

Czakó Mózsi nem válaszolt, hüvelykujjával sürgette Mariskát, és a zseblámpát, mint bajonettet, maga előtt tartva lépett ki a nedves fűre. Míg férje mögött araszolt, Mariska zsörtölődött még egy sort, hogy de sokszor mondta volt az ő drága édesapja, nyugodjon békében, nem jó, ha a falu végébe költöznek, mert akkor az ő állataikat szagolja ki a medve először, de bezeg Mózsi túl büszke volt ahhoz, hogy az okos beszédre hallgasson – az-

tán hirtelen elhallgatott. Most már ő is látta a mozdulatlan testet, valahová a hegyek felé fordított arcával, térdénél megbicsakló lábaival.

– Ó, drága Édesanyánk, ne fordítsd el tekintetedet rólunk... – zendített rá ezután, és vetette sűrűn a keresztet, mire Mózsi ráförmedt, hogy ne óbégasson már annyit, hanem menjen, szóljon Tivadar komának, ezt neki is látnia kell.

Szent Habakuk, szólította a maga módján Mózsi is, bátorítólag, az égieket, miután felesége elviharzott, de nem merészt közel lépni a halott-hoz. Annyit azért tisztos távolból is megállapított, hogy harminc körüli a pasas, úgy százhetven centi, de mivel két lába a bokájánál a talajba süppedt, annál rövidebbnek látszott. Öltözete viseltes, szétnyitott farmerkabátjára, göndör hajára megszáradt sárdarabok tapadtak.

Nem kellett sokáig kettesben maradnia a halottal, máris jött a görbe hátú Tivadar. Egy szemvillantásnyira Tivadar is ledermedt, izgatottan dörzsölte a sok gatyaszalajtó bortól céklavörös orrát, majd a kert hátsó, szekérút felőli kapuján kilépve, a holttesthez sietett, kétszer körbejárta, csizmája hegyével megbökdöste a combját, derekát, lehajolt, ujjjaival merészen tapogatta a nyakát, pulzus után kutatva.

– Hát komám, esse fog mán többé a farsangi bálon legényest járni – egyenesedett fel Tivadar –, mint a cement, olyan hideg a bőre.

– Isten bocsássa meg bűneit! – rebegte Mózsi –, mintha most es a holdat bámulná azokkal a setét bornyűszemeivel!

Egymás gondolataiba kapaszkodva nézték a szekérút hegy felé kanyarodó vonalát, mely az erdő sűrűjén vezet át, és a tizenöt kilométernyire fekvő településre, Hegyhátra visz. Alighanem onnét jött, esetleg az esti vonattal érkezett, találgatta Tivadar. Úgy lehet, menekült valaki vagy valami elől, ezért ment neki az erdőnek, és nem az országúton vezetett az útja. Tivadar nem látott sem ütésnyomokat, sem vérfoltokat a testen, a medve sem tett kárt benne, ezért nem értette, hogy egy ilyen életerősnek látszó fiatalember hogyan pusztulhat el ennyi járástól.

– Én meg aztat nem értem, komám – tette hozzá Mózsi –, hogyan tudta annyira bévájni lábait a földbe, mikor eső egy álló hete nem esett, és olyan kemény a talaj, mint a kő?

Eddig jutottak a helyzetértékelésben, amikor a falu felé vezető ösvényen emberi hangokat hallottak. A két szemközti szomszéd, Tófalvi Pista és Nyaláb Árpí tűnt elő feleségestül, mellettük oldalgott Mariska, aki jajveszékelésével nemcsak Tivadart rángatta ki házából, hanem az egész utcát fellármázta. És mögöttük már ott iparkodtak a távolabbi házak lakói is,

Benedekék, Látóék, Fazokas Isti sánta apjával, álmos, gyűrött arcokkal, némelyikük háziruhára húzott kabátban. Mikor a hullához értek, vetették őket is a keresztet, lépdeltek a halott körül, bele-belenéztek arcába, faggatták Mózsit, hogy hallott-e, látott-e valamit, mire Mózsi elmondta, hogy ő a kocák rőfögésén kívül az égvilágon semmit sem hallott, látni is csak annyit látott, amennyit két szemével mindenki most lát.

Néhány perc elteltével már nemcsak az összekötő ösvény felől érkeztek a kíváncsiskodók, hanem Mózsi kertjének másik oldaláról is jöttek, a krumpliföld szélén bukdácsolva; csakhamar már közel ötvenfős társaság toporgott a halott körül. Teste már rég kihűlhetett, tájékoztatott Tivadar, és akár egy tárlatvezető, még bátorította is a távolabb állókat, hogy lépjenek közelebb, jó alaposan nézzék meg a halott arcát, hátha felismeri valaki. Csak nem az égből pottyant ide, a szentségit neki!

A többiek nézték, tanulmányozták a halott felpuffadt, vértelen arcát, azt a furcsa pózban tartott lábát, mintha nem is ember volna, hanem valóban egy égből lepottyant viaszbábu. Volt, aki elfintorodott, mert érezni vélte a halott bomló testszagát, és elhátrált a többiek mellől, néhányan a derekának szenteltek nagyobb figyelmet, nem húgyos-e esetleg a gatyája, mert ha berűgött, és részegségében lett oda, az sok mindent megmagyaráz.

Újabb percek teltek el a nagy tanácstalanságban, majd rendőrkocsi kanyarodott a szekérúton, megjött Mihalache, a falu rendőre is.

– Lépni hátrább! Nem nyúl semmi! – kiabálta már a kocsi ajtajából Mihalache. – Vigyázni nyom! Nem lenni harabura!

Kurta karikalábain Mihalache is tett egy tiszteletkört a halott körül, leterdepelt melléje, tapogatta ő is a hulla arcát, nyakát, a kezeket, átkutatta a zsebeket. Az egyiket üresen találta, a másiktól két elrongyolt papírzsebkendőt emelt ki, a farmerzakóból magyar forint- és román lejérméket, egy ezerforintost, két öteuróst, néhány gyűrött egydollárost. Iratok, igazolványok nem kerültek elő. Mihalache egy műanyag tasakba sülyesztette a tárgyakat, és feltette a kérdést:

– Ki megtalál test?

Minden szem Mózsira tapadt. Mózsi, mint a kisdíák, akit váratlanul a táblához szólítanak, riadt ábrázattal lépett előre, és elhadart mindent, amit tudott. A rendőr Tivadar és Mariska beszámolójához is ragaszkodott. Felvont szemöldökkel, ajkát izgatottan nyalogatva, egy zsírfoltos, kockás füzetben jegyzetelt, majd a füzetet összehajtotta, és nadrágjának hátsó zsebébe gyömöszölte.

– És nem talál semmi papír, táska, dokument? – nézett körül – senki?

Mózsiék fejüket rázták, de a többiek is makacsul hallgattak. A következő kérdésre, hogy „valaki felismer arc?”, ismét hosszas hallgatás volt a válasz. Mihalache ekkor magasba emelte mutatóujját:

– Nem érint test! Nyomok fontos! – kiáltotta, visszaszaladt a kocsinhoz, telefonon egyeztetett, és megindult, vérbeli kopó módjára árulkodó nyomokat keresni. Jött és ment a holttest tizenöt-húsz méteres hatósugarában, olykor lehajolt, hátha meglát valamit a megsárgult fűszálak között, majd felpattant, és ugrált tovább a száraz ló- meg tehénszar-kupacok között.

Közben érkeztek az újabb kíváncsiskodók, odaértek a felvégiek is. Néhány autó is kavarta a szekérúton a port, Ancsának, a kocsmárosnénak a terepjárója, a falu polgármesterének, Kiruj Bercinek a Dacia Loganja. Szólt az „adjisten” meg „fogadjisten”, férfitenyerek csattantak egymásnak, és az újonnan érkezettek a többiekhez hasonlóan komor ábrázattal álltak meg a rendőr által kijelölt távolságban, fürkésztek a halottat, közben hallgatták a fáradhatatlan Tivadar beszámolóját. Anca azonban, fittyet hányva mindenféle rendőri intelemre, nyílegyenesen a holttesthez vonult, két kezével belemarkolt a hajába, maga felé fordította a fejét, és beleharsogta levegőbe:

– Magik nem látnak a szemüktől? Hát hogy nem ösmerik meg? Hiszen ez Antal Dénkó, Antal Ignác és Böske gyereke!

Egyszerre hallgatott el mindenki, súlyos csend szakadt az emberek közé. És aztán, mintha egy előre megbeszélt jelre reagálnának, szinte egyszerre mozdultak a holttest felé, hogy valóban Antal Dénkó-e az, kinek életelen testét Czakó Mózsi disznóetetés közben meglátta.

– Pista bá, sirüljön mán ide maga es, csak megösméri a szomszédja gyerekeit! – szólította az egyik öreget Anca.

Pista bá megigazította orrán a vastag szemüvegét, odabotorkált, a halott fölé hajolt ő is, egészen közel, mert látása nem volt már az igazi, és amikor felegyenesedett, izgalmában kétszer is megpödörte tömör, fehér bajszát, hüvelykujjával letörölte a ráncos arcára folyt könnycseppeket, és kimondta a verdiktet.

– Ez Antal Dénkó. Antal Ignác és Antal Böske fia.

Az arcokra most már letörölhetetlen, őszinte döbbenet ült ki. Két ember csak nem téved ekkorát! Hát nem úgy volt, hogy Dénkó Amerikába ment? – kérdezte valaki a hátsó sorok egyikéből. De most már mások is hevesen bólogattak, köztük a fiatalok, Ráduly Tóni, Péteri Bélus, Makkos Áron, a fiatalabbik, hogy igen, én is, én is, s még én is megismerem: bizony, ez az ember itt Antal Dénkó, Ignác és Böske egyszülött gyereke.

Mihalache Ancsa mellé penderült, és kérte az asszonyt, betűzze a nevet, hogy plajbászával tudja felírni. Majd azt kérdezte, miért lepődtek meg azon, hogy ez Antal Dénkó? Ancsa a magyar szavakat a románnal keverve magyarázta, hogy Dénkót több mint hét esztendeje nem látták a faluban, és évek óta semmi hír nem volt felőle. Egy ideig Budapesten élt, onnét továbbállt, állítólag egy óceánjárón vállalt munkát, de hogy azóta mi történt véle, nem tudják. Másfél éve temették anyját, Böskét, két hónapra rá apját, Ignácot. Dénkó egyikük temetésére sem jött el, hiszen azt sem tudták, él-e, hal-e, a világ melyik részén csángál.

– És nincs barát, ismerős, ki ismer, hol jár férfi? – firtatta Mihalache.
– Csinál rosszat, ezért nem tart kapcsolatot?

Újabb hallgatási hullám söpört végig a tömegben.

– Eccer láttam őtet Pesten – törte meg végül a csendet Makkos Áron, a fiatalabbik. – Egy fehér Merciből lépett ki ippeg, egy nála idősebb, szőke nővel vót. Én köszöntem neki, ő játszotta a süketet. Úgy nézett át rajtam, mintha életjibe' sose látott vóna. Ha én idegeny vagyok neked, az legyen a te bajod, gondoltam, és mentem tovább a dógomra. De ennek is legalább három esztendeje. Nem vót rossz ember Dénkó, csak nem szerette megfogni a kapa végét, bátorodott neki az egyik felvégi, Károly Tamás is. Apját, anyját istenfélő, szorgos embernek ösmertük, de Isten bocsássá meg vétkeinket, Dénkó olyan csihányra pisilős fajta vót. Komolytalan vót, az szentigaz, tette hozzá egy másik, Bereczki Bandi. Megbízhatatlan. Szeretett kőcsönkérni, osztán meg böcsködni azzal, hogy de el van eresztve, s amikor a pénzt kellett vóna megadni, akkor erőst nagy vót a csend. Egy lötyönfitty vót no, ez az igazság.

A rendőr figyelte az arcokat, hátha onnét leolvassa mindazt, amit a magyar szavakból nem értett meg, aztán megnyalintotta ceruzája hegyét, felírta a hallottakat, végül Kiruj Bercihez lépett. Ő a halál beálltát megállapította, a személyt beazonosította, mondta Mihalache, és már csak az illetékeseket kell megvárnia, hogy lezárják itt az ügyet. Ez a szabály. A polgármester megveregette a rendőr vállát, és kettesben elvonultak az autóig, hogy megbeszéljék a részleteket.

A falubéliek egy ideig még ott toporogtak a halott körül, de lassan elindultak. Attól, hogy Antal Dénkó meghalt, az élet nem áll meg: az állatot gondozni kell, a szénát be kell takarítani, a fát begyűjteni, felhasogatni, készülni a télre. Néhányan azon egyezkedtek, miképpen, kinek a kocsijával menjenek be munkahelyükre, a városba, mert az ingázó busz, mely mindig kora hajnalban kanyarodik be Téfálvára, már régen elment. Útnak eredt

Ancsa is, széles csípőjét függén riszálva, hisz esemény történt a faluban, a kocsmában nagy forgalom várható. Indultak, vitték a hírt, ki élőben, ki telefonon, és fél óra sem telik el talán, Téfalva összes távol lévő meg elszármazott lakója tudni fogja, hogy Antal Dénkó, Ignác és Böske fia hazatért, s holtan találták Czakó Mózsai kertje mögött. A szomorúságot pedig, hogy egy fiatal atyafit vesztek el, lesz még idejük kibeszélni magukból. Ha nem ma este, akkor holnap. S ha nem holnap, akkor a hosszú, téli estéken. Menynyire megrázta a falut az is, amikor Nagy Borikát halálra gázolta egy kamionos, vagy amikor Andrásját, Nyaláb Arpi öccsét szíven szúrták a hegyhátai bálon.

De azért néhány percre még megtorpantak, olyan is akadt, aki megindult visszafelé. A szekérúton Aranka bukkant fel, Dénkó első szerelme, szupulyka férjével, Kapor Misivel az oldalán. No vajon, tudott-e Aranka Dénkó érkezéséről, néztek össze többen is? Egyáltalán, volt-e tudomása Dénkónak arról, hogy Aranka férjhez ment? A nők irigykedve, a férfiak sóvárogva figyelték a fiatalasszonyt: mert Aranka, alabástrom bőrével, a reggeli napfényben épphogy lánggra nem lobbanó vörös hajával még mindig szép volt, annyi évvel azután is, hogy szülei elől a városba szökött Dénkóval. Aranka, anélkül, hogy egy szót is szólna valakihez, akár csak korábban Ancsa, a halotthoz lépett, arca fölé hajolt, egy hosszú percig mozdulatlanul bámulta, majd belekarolt Misibe, és egyetlen szó nélkül távozott.

Most már a legtöbben tényleg útnak eredtek, csak a hivatalos személyek, Mihalache, a polgármester, néhány ráérő öreg és közeli lakos maradt, de ők is elsétáltak a holttesttől, és csendesen diskuráltak, hétköznapi dolgokról, arról, hogy megint kemény lesz idén a tél, a tejüzem ismét csökkentette a felvásárlási árakat, közben olykor-olykor lopva Dénkó felé pillantottak, mintha csak arra várnának, hogy a fiatalember egyszer csak felpattan, lerázza zakójáról a port, és egy nagyot nevetve elvonul.

Ekkor már nyoma sem volt a ködnek, a nap is kikanyarodott a hegyek mögül, vidáman mosolygott Téfalva népére, felhő nem látszott az égen, aranysárgán csillantak a fák őszi lombjai.

Erkeztek az illetékesek, a nyomozótiszt és a halottkém, egy ötajtós Opel-lel, mögöttük mentőkocsi. A nyomozótiszt kezét rázotta a polgármesterrel, a rendőrrel, végül Czakó Mózsival, akinek sokadszorra kellett elmondania, mi is történt azt követően, hogy az ételt a két kocának kirakta. Dolgozott a halottkém is, fotózta Dénkót, oldalról, felülről, közelről meg távolról, forgatta zakóját, ingét, felsőtestét, végül megemelte nadrágját, és a talajba fúródott lábszárát tanulmányozta hosszasan.

– Úgy hisszük, gyalogosan jött a hegy felől – jelentette anyanyelvén, vi-
gyázállásban Mihalache –, hogy miért arról, azt nem tudjuk, de ismernie
kellett a környéket. Iratait ellopták, vagy elvesztette. Nincsen okunk azt hin-
ni, hogy nem természetes halállal halt meg.

A nyomozótiszt biccentett, rágyújtott egy cigarettára, majd lágy tekin-
tettel nézett el a hegyek felé. Miután kollégája befejezte a halottszemlét,
elmagyarázta a polgármesternek, hogy a helyszínelést befejezték, a testet
most beviszik boncolásra, és mivel az elhunyt szülei meghaltak, hozzátar-
tozói nincsenek, vagy nem elérhetőek, a falunak kell eldöntenie, vállalják-e
a temetést.

Megbeszéli a plébánossal, felelte a polgármester.

Ennyiben maradtak.

És ekkor a következő történt: a mentősök hozták a hordágyat, a hulla-
zsákat, lerakták Dénkó mellé, és megragadták a testet. Egyikük válltól, a
másik lábtól emelte. A halott lába azonban annyira mélyen belefúródott a
talajba, hogy kirántaniuk nem sikerült. Mintha megkötött betonba lenné-
nek beszorítva, egyik láb sem engedett.

– Mit dikicselsz, János? – fedtte meg az alsó végtagokkal küszködő
mentőst a társa, majd János mellé lépett, hogy ő az egyik, János pedig a má-
sik lábat húzza ki a földből. De ami nem sikerült Jánosnak egymaga, nem
ment kettejüknek sem. János hátraszólt a mögöttük ácsorgó Tivadarnak,
hogy most neki kellene válltól a testet húznia, míg ők ketten továbbra is a
lábakkal próbálkoznak. Nekiveselkedett Tivadar, hónaljtól emelte a testet,
hátralépett és meghúzta. Dénkó teste megnyúlt, akár egy kifeszített szíj,
de a lábakat a földből kihúzni hárman sem tudták.

– A dumnyezőjét neki! – törölte homlokát Tivadar –, ne táccsák itt a szá-
jukat, segítsenek mán maguk es!

Odaálltak még ketten, két idősebb, de jó erőben lévő férfi, tenyerükbe
pöktek, és combtól markolták meg Dénkót; egyikük az egyik, a másik a
másik oldalon, miközben a két mentős letérdepelt, és Dénkó egy-egy láb-
szárát fogta. A váll fölötti rész továbbra is Tivadarnak jutott, de hát töb-
ben nem is fértek volna a testhez. Elszámoltak háromig, aztán egyszerre
feszültek neki, de hiába. A műveletet néhányszor megismételték, az öt fér-
fi húzta Dénkót, rángatta, forgatta, akár egy rongybabát, balra, aztán jobb-
ra, aztán megint balra, nagyokat reccsent a nadrág alatt a csont, de a láb-
fej maradt ott, ahol addig is volt, benn a földben.

– Hogy baszná meg a csincs az ötöt! – fogyott el a nyomozótiszt türel-
me –, hozzanak már szerszámokat, hadd szedjük ki eztet valahogy innét!

Tivadar máris indult, és szerszámos kamrájából, melyre a SHOP betűket pingálta rá fehér mésszel, csákánnyal, ásóval, két kapával tért vissza. A csákány az egyik mentősnek jutott, az ásó a másiknak, ketten pedig kapákkal túrták Dénkó lába körül a földet. Döngött a föld a csákány ütéseitől, miközben Mihalache cifra román szitkokat küldött az égiek felé, hogy megkeserüli, de mennyire megkeserüli az, aki ezt az otromba tréfát kitálta. De amikor kiderült, mi az, ami miatt Dénkó lábát a földből kihúzni nem sikerült, már magyarul is minden oldalról röpködtek a káromkodások, megidéztek az öregistent, Szűz Máriát, a mennyeknek országát az összes szentjével együtt.

Nem otromba tréfa volt az ok, legfőnnebb valamiféle ördögi turpisság. Dénkó lábán ugyanis nem volt se cipő, se zokni. Lábujjai fehér, csontszerű anyaggá forrtak össze, és karvastagságú anyagként mélyedtek a földbe. Ez a valami keményebbnek tűnt a porcnál, de puhábbnak a csontnál, és éppolyan része volt a testnek, mint a karok, a váll, a nyak és a fej, a láb és az egész testtörzs.

Mozdult a halottkém, kezére gumikesztyűt húzott, mely éppoly csontszínű volt, mint a Dénkó lábából kinőtt nyúlvány, leguggolt, és ujjjaival hitetlenkedve nyomkodta a bokákat. Ezután táskájából egy vékony szikét emelt ki, finoman végighúzta a nyúlványon, és amikor azt látta, hogy hajszálvékony vércsík jelenik meg a vágás helyén, majdhogynem diadalmas ábrázattal nézett végig a nyomozótiszt, a polgármester arcán, majd sorjában, a mellettük, mögöttük ácsorgó embereken.

– Javaslom, ássunk inkább tovább! – mondta rekedten a nyomozótiszt.

Ástak, kapáltak tovább. Mikor egy lábész felszabadult, a halottkém intett, hogy várjanak, és óvatosan, mintha egy régészeti leletet tartana a markában, megemelte a kiszabadított részt, lesöpörte róla a földdarabokat, és jelezte, hogy lehet ásni tovább. Így haladtak, centiméterről centiméterre. Dénkó lába málnabokorgyökéreként tekeredett a földben, de a nyúlvány egyre vékonyodott, ahogy újabb és újabb részeket sikerült szabaddá tenni. Amikor a legvégéhez értek, hallani lehetett, ahogy a földbe kampószerűen kapaszkodó apró gyökérszálak halk roppanással szakadnak ki az anyaföldből. Aztán, mikor a bal után a jobbik nyúlvány is kinn volt a szabadban, hosszú percekig ismét szótlánul, tiszteletteljesen bámulták a testből kinőtt méternyi hosszú képződményt, mely most már, hogy kitepték a földből, talán nem nő tovább, és akárcsak Dénkó, halott marad, és mozdulatlan.

A mentősök a poros testet most már könnyedén húzták el a gödör mellől, hullazsákba rakták, és beszusakolták a mentőautóba. A cipzárt nem

sikerült végig elhúzniuk, a két lábnyúlvány úgy fityegett ki a zsákból, akár két fehér antenna.

Alig néhány perccel azután, hogy a mentő, a nyomozótiszt, a rendőr elhajtott, Téfalva egy felbolydult hangyabolyra hasonlított a leginkább. Tivadar rontott neki elsőként a délelőtti csöndnek, teli torokból üvöltözte végig a falu főútját, hogy gyökere nőtt az éjszaka meghalt Antal Dénkónak. A falu népe még kételkedve hallgatta őt, de csakhamar a többi szemtanú is rázuhant a falura, és visszhangozta Tivadar szavait. Kiabálásuk bejárta az udvarokat, a házakat, végigsüvöltött a verandákon. S mikor kiderült, hogy a falu legkomolyabb embere, Kiruj Berci is igazolja a csodahírt, az emberek megindultak, a szomszédhoz, a kocsmába, a postáshoz meg a vegyesboltba, vinni tovább a hírt és újabb hírforgácsokat hajszozni. Előjöttek a csűrök, istállók, műhelyek rejtekéből a munkások, ágyukból a betegek, a botjukra támaszkodó vének. Még a félnótás Tercsike is ott sündörgött az utcán, és vigyorgott bambán az izgatott férfarcokra. A fiatalok telefonon, SMS-ekben, a *facebook*-oldalaikon üzentek iskolatársnak, ismerősnek, ismerős ismerősének, és kürtölték világgá, hogy egy hegyvidéki településen egy Antal Dénes nevezetű fiatal férfi holttestének mindkét lába belenőtt a földbe.

Mint minden közösségi eseményt, Antal Dénkó esetét is Ancsa kocsmájában vitatták meg, házi köménypálinkával, savanyú csapolt sörrel meg huncutul felvizezett Fekete Leánykával. Sok vita ezúttal nem volt, hamar döntött az izgatott társaság: Antal Dénkót Téfalván kell eltemetni. Néhány kör után már a delegációt is megválasztották, és a háromfős, Nyaláb Irénkéből, Szakács Karcsiból és végül, de nem utolsósorban Tivadarból álló csapat indult a plébániára. A plébános hallgatta, figyelte őket, ahogy egymás szavába vágva mondják a magukét, vándoroltatta ravasz tekintetét egyik arcra a másikra, olvasta az elszántságot az arcokon, majd csak ennyit mondott: eltemetjük, ha lesz, akit.

A polgármesteri hivatal volt a következő állomás, de Kiruj Bercit csak telefonon érték utol, ő már útban volt a városi kórház felé. Hozom Dénkót, amint csak engedik – üzente Berci választóinak.

A hír megnyugtatta a falu népét, de ahogy teltek az órák, és nem történt semmi, ideges várakozás telepedett Téfalvára. Mert mi lesz, ha nem adják ki Dénkót, és a fővárosba viszik mutogatni országnak-világnak? Oda is elmegy a polgármester? Mekkora szava lehet egy egyszerű falusi embernek a sok bölcs professzor és tudós között? Késő délután, mikor a busz meghozta az ingázókat a városból, az állattartók is megjöttek jóllakottan bége-

tő juhaikkal, fakarikákat orrukban lógató teheneikkel, még mindig csak a nyugtalanító tanácsalanság volt az úr, s ezt már nem lehetett egy-két pohárka pálinkával feloldani. A polgármesteri iroda felé torlódtak az emberek, egyre hangosabban és zajosabban akarták tudni, mi fog történni ezután, hazahozzák-e Dénkót. Bekecs Hajnalka, Berci titkárnője időnként fülére szorított telefonnal tudósított az iroda ablakából, hogy Dénkót a kórházban felboncolták, idegenkezűségnek nem találták nyomát a testén, megállapították, hogy a halál oka a kimerültség lehetett. A szíve egyszerűen megszűnt dobogni. Meg hogy legyenek már türelemmel, a polgármester úr most is a falu érdekében dolgozik, megtesz minden tőle telhetőt, ott ül a kórházban, egyeztet orvossal, nővérrel, ígéri a zsák pityókákat meg a liter szilvapálinkákat, hogy engedjék el Dénkót, a falu vissza akarja kapni. Aztán elunta hallgatni a kinti morgolódást, magára zárta az ablakot, és nem is mutatkozott többé.

Beesteledett, már a vacsoracsillag is rég fenn járt az égen, amikor végre megkondultak a harangok. Kiruj Berci Daciája kanyarodott be Téfalva főutcáján, egyik kezével a leengedett kocsiblakban könyökölt, másikkal a dudát nyomkodta. De a harangok nem miatta, hanem a mögötte érkező mentőkocsi miatt szóltak, mégpedig azért, mert Dénkó feküdt benne. A mentő a temetőig araszolt, s miután a plébános nyitotta a kapukat, befarolt, egyenesen a ravatalozóig hátrált. A testet a ravatalozó asztalára emelték.

Percekkel ezután az asszonyok már a halottasház előtt várakoztak, munkára készen. Dénkó fásliba bugyolált testét bebalzsamozták, inget, zakót, nadrágot húztak rá, nyakára nyakkendőt hurkoltak. Mivel a két lábát a kórházban bokából levágták, a nadrág alá ruhadarabokat gyömösöltek, hogy ne legyen feltűnő a csonkasága, a nadrág végéhez egy pár lakkcipőt helyeztek. Körmeit levágták, megtisztították, megborotválták, arcára pirosítót kentek. Feje mögé három fényképet raktak, a két szélén Böske és Ignác, középuitt az ő arcképével. Még javában gyújtották a gyertyákat, mikor a korporsót meghozták, egy egyszerű, fenyőből készült, barnára festett ládát.

Téfalván ekkor már euforikus volt a hangulat. Boldog-boldogtalan ott téblábolt a temető környékén, búcsúzni akart Antal Dénkótól, látni azt az embert, kinek testéből gyökér nőtt a szülői földbe. Jöttek csoportosan, magányosan, autóval, gyalog, kerékpárral, a szomszéd településekről, utasokkal teli kiskocsikban, mikrobuszokban. A temető előtti kis parkoló megtelt, a hegy felé vezető földúton hosszasan sorjáltak az autók. A ministráns fiúk a kapunál gyújtották az adományokat, árulták a gyertyákat, hamarosan gyertyatengerben fénylett a ravatalozó, az odavezető ösvény két olda-

la, a temető melletti kápolna. Volt, aki csak egy percre, fejet hajtani lépett be a halottasházba, de a legtöbben a fal melletti padokat keresték, hogy leüljenek egy kicsit, elbúcsúzzanak a fiatalembertől, kit komolytalan suhancként láttak utoljára, hogy lássák azt a nadrágba rejtett csodalábat, s hogy rögzüljön bennük minden apróság: az anyjáéra emlékeztető göndör haj, az apjától örökölt széles járomcsont. Hogy mélyen magukba égessék ennek az estének az emlékét, s hogy ez az emlék életük utolsó napjáig élő maradjon bennük, és eleven.

Mire a temető és a kápolna környéke elcsendesedett, már jócskán benne jártak az éjszakában. A fiatalabbak és néhány merész öreg úgy döntött, átvirrasztják az éjszakát, megadják a végső tiszteletet társuknak, aki hét évvel ezelőtt nyomtalanul eltűnt, megfeledezett róluk, de a mai napon mindenért megvezekelt, örökre hazatért, és soha nem kell már idegen tájakon, idegen arcok között tévelyegnie. Úgy szervezték a virrasztást, hogy Dénkó egy pillanatra se maradjon egyedül a ravatalozóban, legalább négyen legyenek vele odabent. A többiek pedig, míg sorukra vártak, a bejárat előtt cigarettáztak, adogatták körbe-körbe a pálinkásüveget, hogy el lehessen viselni azt a sunyin lopódzó éjjeli hideget, s mivel Dénkóhoz fűződő emlékeik igen távoliak, és azok is jobbra kellemetlenek voltak, saját külföldi élményeikről beszélgettek, hogy ki mit tapasztalt, hogyan csalódott vagy nem csalódott a nagyvilágban, merre járnak azok a téfalvaiak, akiket messzire sodort az élet, és most nem lehetnek itt velük. S ahogy nyúlt az éjszaka, mintha az ég is egyre közelebb ereszkedett volna a fejek fölé, és a csillagok is egyre nagyobbaknak tűntek. Még az ég is Dénkót siratja, mondogatták többen is, pedig tudták azt jól, hogy csak a harmat az, ami a temető fűvén sercen.

Napkeltekor télhozó szél söpört végig az utcákon, kopogó hideg harapdálta a korán kelők arcát. A sírásóknak fagyos talajba kellett beleütni az ásót. Négyen dolgoztak az Antal család sírjánál, megállás nélkül, párokban felváltva, mert a plébános utasítása az volt, hogy reggel kilencig készen kell lenniük, Dénkót még a délelőtt folyamán el akarja temetni. Nagyon mélyre ásni nem is kellett, hamar csontokon koppant az ásóvas, Ignác vagy Böske maradványain. Még vitatkoztak is egy jókorát azon, hogy Ignác vagy Böske csontjai-e ezek, mert nem emlékeztek arra, melyiküket temették később, a már évekkal korábban kifaragott sírkőre csak a születési évet vés-ték bele.

A szertartáson a kántor éles szopránhangját elhaló sikolyként visszhangozta a hegyoldal. A plébános rövid, szenvedélymentes beszédet mondott.

– Nagy tragédia érte a falut, mondta, egy család utolsó sarja is eltávozott a földi életből. De ez a tragédia egy csodát is hozott nekünk, isteni megnyilatkozást, hiszen az Úr hazarendelte meghalni Dénkót, és annak különös halálával azt üzeni nekünk, hogy a szülőföld ereje mindennél erőteljesebb. Amikor a két szülőt, Ignácot és Erzsébetet magához szólította az Úr, mindannyian haraggal gondoltunk a hálátlan fiukra, de a mai napon megnyugvásra lel Antal Dénes lelke, és mi is megnyugodva térhetünk vissza otthonunkba. Mert az Írás is kimondja: ha valakinek száz juha van, és elveszít közülük egyet, vajon nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy-e addig az elveszett után, amíg meg nem találja? És nem okoz-e nagyobb örömet annak az egynek a megtérése, mint annak a kilencvenkilenc igaznak, akinek nincs szüksége megtérésre?

A gyász népmegilletődve hallgatta a plébánost, közben arról susogtak, hogy Aranka vajon miért nem jött el a temetésre.

– Azért, mert Misi nem engedte el – vélekedett Tivadar, a mindenkor bennfentes –, ez még Dénkóra holtában is féltékeny. De lehetséges az is – tette hozzá –, hogy megint megkujakolta az asszonykát az éjszaka, és Aranka szégyell zöld és kék foltokkal mutatkozni, mert akármilyen szélbászó ember ez a Misi, erősen megvadul, ha megrészegeedik.

Tört nem tartottak, az asszonyok az éjszaka kalácsot, pogácsát, szilváslepényt sütöttek, és a temető bejáratánál kínálgatták. Ancsa kijelentette, hogy mindenki a vendége egy pohárka köménypálinkára. A kocsmában a polgármester köré gyülekeztek a legtöbben, aki szokásos nyugodt baritonján mesélte, hogyan sikerült meggyőznie a kórház igazgatóját, hogy elengedjék Dénkót. Félórát veszekedtek az igazgató irodájában, aki egyre csak hajtogatta, hogy Dénkó már a tudományé, ekkora szenzációt eltitkolni amúgy sem lehet, nem mindennap ereszt gyökeret az ember lába, pláne mindkettő, eláthatják akármilyen mélyre, egy napon úgyis jönni fog a parancs, hogy bontsák fel a sírt. Az majd akkor lesz, érvelt Kiruj Berci, és hol szép szóval, ígéretéssel, hol zsarolással, jogi passzusok citálásával győzködte a kórház igazgatót. Meg kell értenie az igazgató úrnak, hogy Dénkó a falué, ő nem hagyott hátra se levelet, se egyéb írást, a földbe nőtt lába volt az ő üzenete, világos végrendelete. Az igazgató ajánlotta, hogy aludjanak egyet a mai izgalmakra, majd holnap tiszta fejjel meghozzák a döntést.

– Akkor jobb lesz, ha befeküszök Dénkó mellé, mert vasvillával hajtának ki a faluból, ha nélküle mennek haza – idézte Berci a saját szavait, és még mozdulatát is leutánozva előrehajolva suttozta: – Direktor úr, mon-

dom neki, két gyönyörű disznyt hizlal magának a falu, az egyiket Luca-
napon, a másikat Vízkeresztkor vágjuk.

A sok érv, de leginkább ez utóbbi, megtette hatását. Megszületett a
kompromisszum: Dénkót megfelezzik, ő a falué marad, ami pedig a lábá-
ból kinőtt, lehet a tudományé.

Történt még, hogy Ibolyka néni, a nyugalmazott tanítónő a kocsmá-
ban egyik sarkában elzokogta magát. Eszébe jutott, hogy negyedik osztályos
korában mennyire szépen szavalta Dénkó a *Füstbement terv* című Petőfi-
verset. Ezen Anca csak nevetett, szerinte Ibolyka néni összetéveszti Dénkót
valaki mással, különben is, a vénkisasszony már akkor is dilló volt, amikor
ő, Anca iskolába járt, pedig hej, az sem tegnap volt, még csak nem is teg-
napelőtt.

Hát, így tért haza Antal Dénkó, és került a fagyos anyaföldbe egy hű-
vös őszi reggelen.

ILLÚZIÓT SÜLTKRUMPLIVAL ETETNI

*S akkor: párat zihált remegve szája,
idegen lett palánkos otthona,
idegen lett testvére, mostohája –
s a ködbe hördült, mint az orgona.
(Áprily Lajos: Az irisórai szarvas)*

Hol van hát maradása a szarvasnak,
mely véletlen téved a csodavárosba,
a toronyházak közelébe?

Az illúziók mércéje annyi,
mint a Hold tükröződése
a WC-ülőke hullámszó felületén.

A görcsösen küzdő lények könnyedén
belegabalyodnak a szenvedés
hálójába. Legyen őszinte részvétem

olyan határtalan, mint a szívcsakra,
hogy mindnyájan megpihenhessünk
önnön tudatunk csipás fényében.

A gyerekek kifigyelik, és
gyorsétteremből lopott sültkrumplival
etetik a szarvast, aki odaszokik,

az épületnek dőlve alszik, hogy melegítse
a fűtésből kiáramló levegő. Az agancsa
folyton útban van, nem tud emberré

válni. Egy buddhista szerzetes
narancssárga ruhában megáll,
egy ideig gondolkozik, majd

figyelmeztetésként elszorítja
a torkát, és hirtelen szarvasbögés
erejű hangot hasít a házak közé.

A mester mindig szóban adja tovább
a tanokat az ifjú szerzetesnek.
Egy ember a szomszéd faluban

haldoklik, holnap korán reggel
elmennek hozzá, hogy segítsenek.
A Bardo Tödolt hét héten

hangosan recitálják a test fölött,
mert az legfeljebb ennyi időt tölthet el
halál és az új születés között.

Az állat riadtan menekül a városból,
az erdőbe ér, de most nem dőlhet
le aludni, mert nyomában Hunor

és Magyar egy dzsipben. Hunor
vezet, Magyar rakétavetőt tart
a vállán, de hiába lövöldöz,

mindig mellé talál. A szarvas elér a
tengerpartra, de nem nyughat, gumicsónakba
száll, és sodródik a víz belsejébe.

TISZTA KÍGYÓ

A gerinc tövénél szunnyadó
Kundalini-kígyó felébred, és
megindul alulról fölfelé,

a gyökércsakrán keresztül
a fejtetőcsakraig: ez a Földközponttól
a kozmoszba kiáradó energiák

mikrokozmosz mása, amely az
emberben a mindennapi tudat
felemelésére, a szellemi

tudat kialakulására utal. Ez az állapot
felléphet fokozatos fejlődés
eredményeként, vagy hirtelen

szellemi ébredésként. Ennek a lentről
fölfelé haladó útnak a színtere az
étterest, végigjárása eksztatikus élményhez vezet.

Netipong Na Phatthalung tolókcocsis
szüleihez sétált egy folyóparti
ösvényen, amikor hirtelen

a fűből előkúszott egy kígyó. Netipong nem
ijedt meg, sőt azonnal felismerte,
hogyan a kobra a korábban autóbalesetben

elhunyt feleségének reinkarnációja.
A kobra elkísérte a férfit, összeköltöztek,
együtt aludtak, mindketten odavoltak

a sakkért, és a kedvenc sorozatukban,
a Kígyómesékben, Tiger és Miranda sikerre
vittek egy micimackós logójú

kígyófarmot. Sokan figyelmeztették
Netipongot, de ő biztos volt a hitében.

Kundalini-kígyó évadonként
egyszer halálra szorítja, akik a
sarkára lépnek. Ha nem vigyáztál,

akkor csak tekeredik a végtelenség
kígyója, elnyúlik Visnu isten alatt,
Sivának pedig a nyakában tekerődzik.

A lényeg, hogy meghalsz, amit
nem láthatsz. A kundalini
uralkodása teljesen kitakarítja

az emésztőrendszered, és
valósággal újra, alapra hangolja
a bimbózó csakraid működését.

Csabai László

FENYICSKA ÉS MATYUSA

1. Fenyicska türelmes (50 ósz)

Elindul a fazekaskorong, és a puha vályog táncba kezd Fenyicska ujjai alatt.

A nő szülőfalujában, Oljokminszkben élő jakut lányok oroszellenessége nem a Birodalom európai részéből beköltözők által hozott új ideológia és szokások miatti felháborodásból eredt. Őket az orosz gyévocskák karcsú dereka, hosszú nyaka dühítette. (Ami persze mágnesként vonzotta a jakut legényeket.) Fenyia aztán, egyetemistaként a Bálsójban megtapasztalhatta, mit képesek művelni ezek a szóke szláv balerina-lányok a testükkel.

És most ő ugyanazt műveli. Ha nem is az egész testével, de a kezével.

– Adjatok szabadságot a kezeteknek! A fejeteknél jobban tudja, hogyan kell a holt anyagot élővé formálni – mondta egyszer tanára és mentor-barátnője (egyetlen magyarországi barátnője) Kovács Margit, és akkor Fenyia megértette, a keramikus eufóriája, katarzisa az ujjbegyekben érzett bizsergés. És még azt, hogy az anyag kiégetésével nem a pillanatnak, a színpadon ülő kiválasztottnak, hanem ezredéveknek nyújtja át művészetét.

Kovács Margit a legutóbbi munkáját vizsgálva elragadtatással súgta neki a főiskola műhelyében:

– Fenyia, ha így folytatod, nem a munkáim miatt fog fennmaradni a nevem, hanem mert a tanárod voltam.

És Margit nem hazudik. Nem teheti. Hisz a barátnője.

A kapu nyikorogva kinyílik. Az ablak zárva, az autóbejárat feljebb van, onnan még egy nagy kanyart kell tennie a járműnek, hogy a villához érkezzen, Fenyicska mégis meghallja, ha nyitáskor nyikorognak az egymáshoz érő vaslemezek. Egy álma miatt:

A villa alatti atombiztos bunkerben ülnek. Kezükben pezsgő és zsíros kenyér. Ezt kapták fel a konyhaasztalról, amikor menekülni kellett. Bármilyen vastag is a plafon, hallják, ahogy az épületben randalíroznak, lövöldöznek a bitangok. Félve néznek a szűrő-szellőző rendszerre, de az nyugodt zúgással ontja az őszi erdő frissítően nedves illatát hozó levegőt. Tulajdon-

képpen minden kényelmük megvan itt, amit egy rabságban lévő kívánhat. Egészségügyi szoba, könyvtár, élelmiszerraktár, mosdófülke, tőzeges toalett. És parancsnoki iroda. Mert az ország vezetőjének még a földfelszín alá kerülve is irányítania kell az ország hajóját. És akkor robbanás. Felemelkednek a székek, s külön ők, a széken ülők. Hason fekve térnek magukhoz. A gyógyszeres tégelyek, az ivóvizet palackok, a sonkakonzervek még mindig egymást rezegtetik. A légszűrő berendezés egyre magasabb hangon zúg és lüktet. Mint a szaporábbá váló pulzus. A szétesett beton zárópanel roncsain zseblámpás, szürke lények mozognak. Kutya is van velük. Szürke kutya. Fenyicskáék már az étkező fala mögül lesik, ahogy a behatolók vasfűrészekkel veszik kezelésbe a rácsot és rajta a zárat. Még csak egy rudat hajlítanak ki, de a vezetőjük már préseli be magát a támadt résen. A lámpát az öklébe szorítva és homloka mellé tartva járja sorra a helyiségeket. Persze hamar megtalálja a rejtőzöket. És Fenyicskáék látják: Rajk az. Láthatóan megviselte a sírgödörben eltöltött idő, de a férges roncsolta arcbőrén is uralkodik a kárörvendő vigyor.

Nyikorogni kezd a bunker rácsos bejárata, mert közben sikerült teljesen széttroncsolni a zárját. Tódulnak be a szürke emberek és a kutyák. És a vas csak nyikorog és nyikorog... Az álom így ér véget, de a nyikorgást még sokáig, ébren is hallani.

Fenyicska szólt már a gondnoknak, hogy olajozza meg a nagykaput. Hiába, ez a valódi nyikorgás sem szűnik. Kicséréltethetné a bejáratot, de akkor el kellene mesélnie Matyusának az okot, vagyis hogy mit álmódott. És ezt nem akarja. Még rá is ráragasztaná a félelmet.

Matyusa Cadillacje, talán a kapunyikorgást szégyellve, már hangtalanul gurul be Fenyicska Chyrlere mellé. Egymás mellett két egymást szerető ember két szeretett és egymást szerető automobilja. Jelképet érez ebben az asszony. Az egész életükben jelképet érez. És büszke erre. De fél is emiatt. Tudja: a jelképek építeni, de rombolni is tudnak. És főleg okot szolgáltatni.

A ház (és az ország) ura leveti cipőjét, kabátját, kalapját, vált pár szót a házvezetőnővel, és bevonul a hálószobájába. Ami természetesen nem lehet azonos Fenyicska hálószobájával. Mert a nagyság helyet kíván. Fizikailag is. Alvás közben is. Igaz, régebben sokszor volt kivétel. Olyankor egymás karjában ébredtek. Még most is van ilyen. De egyre ritkábban.

Matyusa rádől az ágyára. A kis testet feldobja a jó rugózású fekhely, a férfi, ha gyakorolná, bukfencet is vethetne a levegőben. Most sóhajt, és egy percig sajnálja magát. (Nagyon érzékeny ember. És napközben ezt nem mutathatja ki, lecsapnának gyengeségére.)

Fenyicska kivárja a percet, aztán belép a szobába.

Köntösben. Ez fontos. Ez egy jelzés. Felhívás. Mert a köntös azonos az a kínai selyemköntössel, amelyben először pillantotta meg őt Matyusa a Fenyőfácskában, a Moszkva környéki pártüdülőben. A nő tudja, ha ismét felveszi ezt a vörös alapon sárga és kék, kígyózó meg tüzet okádó sárkányokkal díszített ruhadarabot, megmozdul valami a férfiban. A fejében. A szívében. A gyomrában. Néha lejjebb is.

(Azon a gyönyörű-végzetes délutánon Matyusa Vas Zoltánnal sétált az üdülőben. A két hős, miután '48-as honvédszászlókért cserébe kiadta őket a Horthy-Magyarország, a barvihai pártszanatóriumban átestek egy alapos kivizsgáláson, majd a Fenyőfácskába mentek aktívan kipihenni tizenöt év – a szegedi Csillagban eltöltött – passzív, kimerítő pihenését. A munkásmozgalom mártír-szupersztárjainak rögtön nagy híre kerekedett. Vas Zoltán ezt arra használta fel, hogy sorra lefektette az üdülő női személyzetét. Matyusa csak Kun Béla lányának meg Trockij unokahúgának csapta a szellet. Nem nagy elánnal. Csak éppen hogy megtapasztalja, milyen férfiként fellépni nők előtt.

Vas Zoltán akkor, séta közben ránézett a köntösben érkező, ferde szemű, kis jakut nőre, és gondolatban rögtön levetkőztette.

Matyusa akkor, séta közben ránézett a köntösben érkező, kövérkés, mosolygós szibériai nőre, és gondolatban rögtön felöltöztette.

Anyja ruháit adta rá. Meglepődött, mennyire hasonlít a nő a Mutterhoz. Aztán levette róla a göncöket, s elképzelte, milyen lehetne ennek a kis nőnek a mellei közé dugni a fejét, miközben a combját csapkodja. Fellelkesült ettől a képtől. Végül visszaadta rá a köpenyt. Így is igazán elragadó volt. Elhatározta, megismerkedik vele.)

Az ágyon térdelve nehezen éri át egymást a két korpulens ember. De ezen lehet segíteni. Nem derékmagasságban próbálkoznak, nem hasukat összenyomva ölelkeznek, hanem előre hajolnak, és ballal a másik jobb válla fölött, jobbal a másik bal válla alatt áthajolva találják meg tenyerükkel saját tenyerüket.

– Most! Itt! – mondja Fenyicska, pedig a nappali szeretkezést mindig is kerülték, mivel nevelt fiuk, Vologya vagy valamelyik háztartási alkalmazott bármikor megjelenhet.

– Pisilnem kell – feleli Matyusa, mert tényleg pisilnie kell. (Más ingertlenn nem érez.)

Az étkező asztalán sült jérce gőzölög. Szép sárgás a bőre, az ilyen tanyasi baromfi a saját zsírában is megsül. Jakutföldön főleg halat és rénszar-

vashúst ettek. A csirkehús ünnep volt. Lenin meg a Papa születésnapját és az Októberi Forradalmat tisztelték meg vele. Állítólag már Magyarországon is ünnep, ha csirke kerül az asztalra. Pedig érkezésükkor Fenyát meglepte, hogy a háborús dúlás ellenére az emberek csak módjával éheznek. A földosztás utáni második évben pedig megszűnt az éhínség. Ilyet el sem tudott képezni. „Ország éhezés nélkül? Mik vannak!”

Fenya a foga között rekedt csontszilánkokat piszkálja. Rosszak a fogai. Orvoshoz kéne menni, de azok közt sok a trumanista meg titoista ügynök. Akik az injekciós tűvel egy pillanat alatt bérgyilkossá tudnak átváltozni. Igaz, a Birodalomban is célszerű volt az áruló elvtársat méreginjekcióval a másvilágra küldeni. Délben kap egy kevéske ciánt a borscsba keverve, rosszul érzi magát, bemegy a kórházba, a belgyógyász perforációt állapít meg, és sürgős műtétet rendel el. A páciensnek beadják az altatóinjekciót. És soha többet nem ébred fel. Gyanúra nincs ok, hiszen aki már egyszer a műtőasztalra került, azzal bármi megtörténhet.

A Párt lelkiismerete is nyugodt lehet. Mindent megadott az elvtársának: pártlakás, pártétkezdé, pártkórház s végül párttemetés párttemetőben. Esetleg a Kreml falánál. Ha igazán jelentős elvtárs volt. (Bár akkor az árulása is súlyosabb. De arról persze nem tud a nép.)

Fenyicska nemrég orvos kezei közé került. A gyomra rakoncátlankodott. Az Üllői úti klinikán államfői fogadtatásban részesült. Ám ez sem mentette meg attól, hogy le kelljen vetkőznie. Szégyellte magát. Pedig Jakutföldön is divat az orosz fürdő. A belgyógyász főorvos végigtapogatta a testét, és a nő piros lett dühében. Az ő teste csakis a kedvesének jár. Behunyt szemmel túrt. A gyomorröntgenhez a gipszkását azonban végképp nem akarta meginni. Előköstolót kerítettek. – Bozse moj! Bozse moj! – hajtogatta hazafelé menet a limuzinban. Nem lett semmi baj. A gyomorpanaszai megszűntek, és a gipsz, visszagondolva, nem is volt rossz ízű. Vágyott újból inni belőle. A kalciuméhség egyszer már hatalmába kerítette. Amikor Ljovát hordta a szíve alatt. „Terhes volnék megint?” – futott át rajta a gondolat, s bár éppen menstruált, megpróbált hinni ebben. Nagyon szeretnének egy gyermeket, egy kis Matyusát. Mert van ugyan két fia, de egyikén sem tudja kiélni anyai ösztöneit.

Ljova, az első férjével közös gyermeke Moszkvában maradt, kollégiumban. Remélhetőleg katonatiszt lesz, mint az apja. Ez igen szép távlat. És esetleg mellékesen, titokban a politikai rendőrség ügynöke. Mint az apja. Ez is igen szép és jövedelmező (bár veszélyes) távlat. De hiába a kecsegtető jövő képei, ha fiának az arcát is csak képeken és képzeletben láthatja.

Ruharendezgetés, kertészkedés, scsifőzés közben néha megfélelkezik magáról, és simogatni kezdi a levegőt. Attól fél (és reméli is), egyszer beszélni kezd Ljova árnyképe. Imádkozik fiáért és magáért. Bár persze meggyőződéses kommunista, a sámánista-keresztény Jakutiában már megtanulta és megszokta, hogy a hitek és képzetek keveredhetnek egymással. Ahogy az oljokminszkiek is (amíg lehetett) egyformán áldoztak a templomban a Mindenhatónak, majd az erdőben a föld és a tűz szellemének, úgy Fenyá is őszinte hittel tiszteli Jézust, Lenint, a Papát. És persze Matyusát.

Fenyá másik fia Vologya. Együtt élnek. Szeme láttára teljesedik ki a fiú személyisége, értelme. Jól tanul, szófogadó. Engedi és vágyik Fenyá testi közellétére, és őszinteséggel, ragaszkodással viszonyozza a nő szeretetét, gondoskodását. Pedig vér szerinti kapcsolat nincs közöttük. Bár erről még képes is megfélelkezni az asszony. Arról viszont már nem, hogy a fiút nem a szabad választás és vágy, hanem a kényszer és büntudat hozta közéjük. (Vologya Hajnalkának, Matyusa Auschwitzban maradt hűgának a gyermeke. Matyusa büntudatot érez, amiért ő megmaradt, míg három testvére odaveszett.)

Fenyá gyógyszerrel próbál segíteni magán, de a gyermekáldás eddig mégis elmaradt. (Gondolt arra, hogy esetleg nyugati kapcsolatai vannak a nőgyógyásznak, és nem ártana beutalni egy időre Recskre. Aztán lemondott erről. Nem akar ő bántani senkit.)

– Mi a baj kedvesnek? – kérdi Fenyicska a férjétől, mert az megállt az evésben, és csak néz maga elé. – A családod?

– Igen. De most régi, még az első háború előtti dolgok jutottak eszembe.

– A mutterről?

– Tóbiásról.

– Unokatestvér volt neked?

– Csirke volt. A tyúk azon a tavaszon húszat költött ki. Az utolsó csibe beleesett a meszesgödörbe. A mutter kivette. Nem tudom, szájalomból-e vagy számításból. A méz leégette a bőrét. Sosem nőtt ki többé a tolla. De ő felépült. Gizi nővérem, aki akkor már segédkezett egy szabónál, ruhácskát varrt a csöppségnek. Egy olyan felöltőfélét. Lyukak voltak hagyva a nyakánál, a lábaknál és a szárnyaknál. Még kis divatos kalapot is kapott. Hozzászokott a ruhához, viszont a kakas meg a tyúkok nem fogadták be. Így hozzánk csatlakozott. Jött utánunk, ha mentünk a Tiszára fürdeni vagy az ökörlegelőn száraz tehénlepénnyel dobálózni. Van, hogy a tehénlepény felszíne már kemény, de benn még folyós. Ha valaki olyanba nyúlt, nagyon röhögtünk.

– Mi lett vele Tóbiás csirkével?

– A mutter levágta és megsütötte. Csak ebéd után tudtuk meg.

A férfi vizesedő szemei csillogni kezdenek, s mikor elszabadulna az első könnycsepp, inkább kérdez:

– Nem ment el az étvágyad?

– Énnekem az étvágy? Én '41 decemberét Moszkvában voltam. Én már sohasem fogok tudok teljesen jóllakni. Kell mindig enni. Nagy a fenekem. De te mondtad azt szeretted.

Matyusa bögrényi kávé kavargat a nappaliban. Pedig ezzel nyugodt éjszakai álmát veszélyezteti. (Bár mikor volt neki utoljára zavartalan pihenése?) De a kávé délben váratlanul olyan oldalát mutatta meg, ami meglepte és reménnyel töltötte el. Bízunk benne, hogy most is hatni fog.

Az MDP vezetői a kávéra még az utolsó ferencjós-kás évek Budapestjén szoktak rá. Divat volt kancsóból, eszméletvesztésig inni magukat a „fekete léből”. Igazi polgári allűr volt ez, amit a sörpárti, esetleg fröccsista munkásnép gúnyolt. (De hát a magyar proletariátus vezetőinek többsége csak könyvből ismerte és távolról eszményítette a képviselni szándékozott osztályt, nem vegyült vele.) Moszkvában inkább teáztak a bennszülött káderek. A magyarok igazodtak hozzájuk. Magyarországra visszatérve azonban újra rávetették magukat a brazil koffeinre. S hogy ne érje szó a ház elejét, jut kávé a presszókba, üzemi büfékbe is. Többnyire.

A nappali selyemhuzatos bútora meg a Titótól kapott, keleti mintás szőnyeg képviselnek nagyobb értéket a berendezési tárgyak közül a villában. Matyusa még emiatt is szégyenkezik.

Hozat a pártellátóból puritánabb holmikat, határozza el most. Csak az a baj, hogy a Rózsadombról kitelepítettek otthonaiból csupa luxuscikk került az ÁVH birtokába. „Nehéz szerénynek maradni.”

A kisebb gond után megint eszébe jut a nagyobb. Nem érez változást.

Délelőtt Nagy Imre volt benn nála. „Szokása szerint beszélt, beszélt, de nem mondott semmit. Pedig tele van a feje reakciós tervekkel, ez biztos. Elcsípni egy pártellenes kijelentését mégsem lehet. Az ember csak felhergeli magát tőle. Ő tisztában van ezzel, és éppen ezért jártatja a száját. Meg hogy éreztesse velünk: ő tud magyarul. Tényleg úgy beszél, mint egy somogyi paraszt. És tulajdonképpen az is. Ezért ért a parasztok nyelvén. Hiba volt engedni, hogy ő vezényelje a földosztást. Learatta a dicsőséget. A szövetkezetesítést persze gáncsolja váltig. A maga ravasz módján azt híreszteli, egyetért vele, de lassan, fokozatosan kell megvalósítani, erőszak nélkül, meggyőzéssel... És a többi marhaság. Behajtási minisztert kéne csinálni be-

lőle, akkor majd meglátjuk, meg tudja-e győzni a gazdákat, hogy az ő érdekük a beszolgáltatás. Kár volt Rajkot kivégezni. Nagy Imrét kellett volna. Vagy leginkább mindkettőt. A fene megette az egészet. Mindig megjárja az ember, ha túl könnyőreletes. Ha nagylelkű.” Ebéd után a PB ülésezett. Ez sem volt kellemesebb időtöltés. „Nagy Imre a nép rokonszenvére meg a moszkvai kapcsolataira támaszkodva fúrna meg engem, Gerő, Hegedűs és Révai pedig egymással szövetekeznek ellenem. A három pizok zsidó! Főleg Gerő. Talán jó lenne az egyikkel látványosan kivételezni, az utódommá fogadni, hátha a másik kettő ellene fordul.” Ilyen gondolatokkal mérgezte magát Matyusa az ülés alatt, s közben, észre sem véve, egyik csésze kávé a másik után öntötte magába. És a koffeinmámorban váratlanul, mert ilyen már régen történt, dagadni kezdett a hímvesszeje. Elterelő hadműveletként húzogatta az övét, igazgatta a széket, s közben háromszor is megvizsgálta ágyékát. Semmi kétség nem fért hozzá: merevedés. Gigantikus. Felmérte a helyzetet. Ha gyorsan véget vet a tanácskozásnak, húsz perc múlva otthon lehet. Még az irodában, majd a szolgálati autóban egy kis kézimunkával rásegít, így harci készültségben érkezik meg. A magyarázkodás lelohaszthatná, de ha csak megáll Fenya előtt, és szó nélkül letolja a nadrágját, az bizonyosan kapcsol. Nem buta nő az, hogy elszalassza a nagy lehetőséget.

– Elvtársak, mára elég lesz ennyi, legközelebb... – kezdte Matyusa a zárómondatot, amikor Haruska, az a kis zabigyerek, aki csak azért van a PB-ben, hogy elmondhassák, a fúziót annak idején támogató szocdemek is vezető pozícióba kerülhetnek, az nyújtotta a kezét, és a szó megadása nélkül is beszélni kezdett. Vagyis felolvasta, amivel a szakszervezeti kutyaütők megbízták: szociális juttatások, a szakszervezet ellenőrző szerepe a proletárdiktatúrában, az ideológiai felvilágosítás időszerű kérdései. És mire Matyusa az egészet végleg megunva durván legorombította, már érezte, minden hiába, oda az ihlet, oda a készenlét.

Matyusa hiába kortyolja a kávé. Most nem segít. Egy reménnyel kevesebb. „De mivel Fenya nem tudja, mire megy ki a késői kávézás, ez nem igazi kudarc” – vigasztalja magát Matyusa. (Pedig Fenya tudja.)

Vologya már alszik a szobájában. Kihallatszik a szuszogása. A ház ura nagyot ásít, bár még csak fél tíz, és nemhogy éber, de ingerült is, és látványosan bevonul a hálószobájába. Fenyicska gyorsan utánamegy, megigazítja a párnát, megcsapkodja a paplant. Csapkodja és csapkodja. Megfordítja. Úgy is megcsapkodja. S közben mélyen előrehajolva, látványosan kitolja a farát, hátha ő is kap néhány pacsit. És a férfi adna neki számtalant, csókol-

ná, harapdálná, markolgatná az asszony hátsó felét szívesen és élvezettel, ám ez mégsem biztosíték arra, hogy újra beindul a merevedés. És félbehagyni valamit rosszabb, mint el sem kezdeni. A nő ráugrik az ágyra, kezével feltolja magát, lábát szétfeszíti. Első férjének ez volt a kedvenc pozitívraja. És a másodikkal is megkedveltette.

– Matyi bácsit csak a tiltott gyümölcs izgatja. Arra gerjed – felelte Moszkvában Kun Ágnes Matyusa közeledésére. Nem volt igaza a '19-es hős-áru-ló vezér lányának. Mert Matyusa igenis tudott politikailag tiszta, veszélytelen nőként is lelkesedni. Női fenekek, mellek, csípők, köldökök, lábközök látványa önmagában is felpezsdítették a vérét. Legfőképp Fenyicska testhajlatai.

Például abban a bájos ribinszki pártnyarálóban eltöltött első éjszakán a férfi olyan ágaskodó férfiassággal nyugozta le Fenyát (aki akkor még Pahomova volt), hogy a duzzasztómű által elárasztott falvak felszínre törő harangtornyai szégyenkezhetek mellette.

Most csak a Lóránt utcai villát övező fenyők ágaskodnak. Közöttük, mint késői szentjánosbogarak, ávos legények vizslatják zseblámpával a kertet.

– Holnap ennék egy jó borjúpaprikást – mondja Matyusa a feleségének, aki megérti, hogy nincs már mire várnia.

– Szólok szakácsnőnek ezért – s megcsókolja a férfit, mielőtt kimegy a szobából.

Főiskolai jegyzeteivel az ölében fekszik Fenyicska. Tanulnia kellene. Hamarosan vizsgaidőszak. Hinni akarja, s ezért azt hiszi, attól még, hogy az ország vezére a férje, és a főiskola egyik vezetője a barátnője, őt még ugyanúgy megbuktathatják a kollokviumokon, mint bárki mást. A tankönyveket lefordította oroszra, és felelet közben is átválthat erre a nyelvre (amit egyetlen vizsgáztató sem ért), ha szükségét látja, de ő nem akar ezzel élni. Nem kiváltságokért harcolnak ők, hanem éppen egyenlőségért.

A tanulás nem megy. Természetesen szerelmei vannak folyton a fejében: Matyusa és Szibéria. Szülőföldjén évek óta nem járt, néha kételkedik, létezik-e egyáltalán az a kontinensnyi fenyőfás ősdzsungel. Távolodik tőle. Fájdalmasan. És, főleg a testi érintkezések ritkulása miatt, távolodik Matyusa is. Ezzel szembe kell néznie. Még ha könnyfakasztóan nehéz is.

Oljokminszkben egy obskurus szektáról szkopcinak, vagyis „herélteknek” nevezték az impotenseket. A szektatagok állítólag azért csonkították meg – ördögtől kapott – nemi szervüket, hogy így elkerüljék a legfőbb bűnnek számító nemi érintkezést. Fénya emlékszik, találkozott egy csoport ilyen férfival. Éppen a kolimai halállágerbe hurcolták őket. Magasak voltak, so-

ványak és undorító hangon csiripeltek. Amikor szerelme fogyatékoságára gondol, mindig ezek a förtelmes lények jutnak eszébe. De edzi magát. Erőt gyűjt. Hisz tudja, azok sötét vallási tanok áldozatai voltak, míg Matyusa az igazság és a fény embere. Azok vézna, kártékony sáskára hasonlítottak, míg Matyusa a boltozatos homlokával, zömök testével, mosolygós szemével, sztentori hangjával egy bölcs édesapára. Egy nép bölcs édesapjára. Azok fogyatékosága örökös érvényű volt, míg az ő embere csak átmenetileg, az új világ építésének megfeszített munkája miatt küzd vele. De hamarosan sinen lesz már az állam sorsa, s akkor az ő életükbe, a király és a királynő életébe is visszatér a régi harmónia.

S ez a gondolat olyan boldogsággal tölti el Fenyicskát, hogy légzése megszaporodik.

2. Fenyicska türelmetlen (52 nyár)

A villa napozóágyban fekvő úrnője felemeli a henger formájú koktélos poharat, és keresztülnéz rajta. A folyadék (limonádé) megtöri és széthúzza a tájat. Mintha egy hatalmas, vigyorgó arc volna előtte. Az út az orr, a kapu a száj, a két garázs a szemek, a homlok az úszómedence. Ami egyúttal tenger is. Hajó van rajta: a jégkocka. Süt fölötte a nap: a citromkarika. A nap tényleg süt. Valódi nap, a fák és a tető felett.

Jakutföldön is van nyár, ott is lehet napozni. A jurta elé bőrt dobnak, és kitakart nyakkal, csupasz karral, lábszárral heverészve szívják magukba a fényt. Felkészülnek a nyolc hónapig tartó télre, a mínusz ötven fokra. A januári hófúvásban majd ezeknek a drága napoknak a melege (és a vodka) fogja megóvni szívüket a dermedéstől.

Fenyicskát nem maga a forróság tikkasztja, hanem hogy nem akar véget érni. Szenved a nő. Még ha kellemes is ez a szenvedés.

A magyarok viszont, akik legalább annyira szeretnek panaszkodni az időjárásra, mint az angolok, most egyáltalán nem foglalkoznak vele. Az olimpiával foglalkoznak. Aki csak tudja, a rádiót hallgatja. „Ahány bejelentkezés, annyi érem” – biztatják egymást. Ez azonban nem igaz. Mert van olyan, hogy Szepesi három új éremről számol be. A bizalmas jelentések szerint mindenki azért drukkol, hogy a Szovjetet (amely, a kapitalista versenysport-szellemet mégsem kapitalistának minősítve, most először szánta rá magát a részvételre) megelőzzék az éremtáblázaton. Fenyicska nem haragszik ezért a magyarokra. Velük együtt drukkol. És szorít a szovjetekért

is. A szerencse fiának érzi magát, amiért két ilyen csodálatos ország a házája. Boldogabb már csak akkor lehetne, ha egy jakut sportoló is indulna a játékokon. Fenyicska tudja, egyszer ez is be fog következni.

Kortyol a limonádéból. Cukrot harap hozzá. Megigazítja fodros fürdőruháját. Megnyújtja a combjára feszülő gumipertlit. Elengedi. Csattan. Megcsinálja párszor, bár észre sem veszi. Matyusa van a fejében. Akinek viszont most csak a fejét látja. Dolgozószobája íróasztalánál ül.

– Kedvesem... Mit csinálsz? – szól be neki.

Nem jön válasz. Matyusa tehát dolgozik. Vagy úgy tesz, mintha dolgozna.

A nő sóhajt, és újságot vesz a kezébe. A *Népsport* címlapján ki lehetne más, mint a második olimpiai aranyérmét megszerző Papp László. A fényképen éppen összerogyni készül az ellenfele, s a magyar csodabokszoló már nem üti meg, csak mutatja, hogy ott, a ring sarkában legyen szíves elterülni. Fenyicska felfedezi, hogy Papp Lacinak keleties szeme van. Akár jakut is lehetne. Az izmai pedig munkásmuszklik, nem görbülnek, csavarodnak, mint a látvány-izompacsirtáké, hanem egy tömbben állnak, megrendíthetetlenül, akár egy T-34-es. A nő érzi, egyre nő az izgalma. Pedig már amúgy is elég izgatott volt. Hiszen ma végre egyedül vannak Matyusával. (A bokrokban rejtőző ávos legényeket leszámítva.) A házvezetőnő, a takarító és a szakácsnő is kimenőt kapott. Sóhajt. És lapoz az újságban.

Matyusa is lapoz az újságban. Az amerikai *Life* magazint parodizáló német *Death* frontmagazin van előtte. A náci propagandagépezet léggömbökről szórta ezeket az angolszász haderők megzavarása céljából készített kiadványokat. A címoldalon mindig egy meztelen nő látható. Felkelteni a szövetséges katonák érdeklődését, fokozni az otthon, a feleség, a szerető utáni vágyakozásukat. Aztán kiábrándító képek következnek. Hájas pénzemberekkel vagy testes, majomarcú négerekkel üzekedő katonafeleségek, a háború miatt elszegényedett amerikai munkások és farmerek, a fronton maradt gyermeküket sirató szülők. Az utolsó oldal rendre egy elesett jenkint vagy egy angol rohamsisak alatt vigyorgó koponyát mutat.

Matyusát csakis a pucér nős képek érdeklik. Az egyik meztelen szépség széken ül, és decens kacérsággal néz felé.

Matyusa képzeletben újra akadémista, Csukánszki fogorvos rendelője előtt várakozik (mint tette is sokszor), és szemezni kezd egy úri hölgygel. Aki gondol egyet, és ledobja ruháit. Aztán visszaül, és decens kacérsággal fordul a fiatal Matyusa felé. Az elképzelt helyzet bizsergést szül Matyusa mellkasában. És hímveszejében. De ez még nem az igazi. A következő

címlapnő éppen az ágyból kelt ki, s ruhátlanságára rádöbbenve párnát kap maga elé. Nem látszik ki mögüle csak a lábszára, a nyaka, a mellei és az ágyéka. Matyusa nem látott még (se képen, se a valóságban) ilyen bozontos szeméremkörtöket. Egy kis fejét tartán a nő a lába között. A férfi elképzeli, ahogy tátogni kezd ez a másodlagos fej. Megremeg. És újra elképzeli. Émelyíti és jókedvre deríti a látvány. Aztán saját fejének gondolja, és már érzi is a női nedvek ízét és illatát. A következő pucér szépség előrehajolva húzza magára köpenyét, mely még csak bal karját takarja. A nő okos homloka, álla, mellbimbói és szeméremdombja sorba rendeződve kínálják magukat. Nincs mire várni tovább. A villa ura kigombolja sliccét, le-tűri alsónadrágját, és keresni kezdi hímvesszejét. A bő bőrcsomagolásban nem könnyen találja meg. De mikor végre megvan, vadul rángatni kezdi.

Fenyicska tudja, az '52-es év nemcsak az aranyolimpia miatt lesz örök-ké emlékezetes a magyarok számára. Ez évben, március 9-én töltötte be Matyusa a hatvanat! Az egész ország ünnepelt. Jó volt látni a gyermekarcokat, az éljenző munkásokat, a meghatottságukban a bajuszukkal babráló parasztokat és az őszinte öröm ezernyi más jelét. A születésnap kiállítás-ra rekonstruálták a legnagyobb élő magyar államférfi börtöncelláját. Virággal borították be a látogatók a priccset, melyen Matyusa tizenöt éven keresztül tervezte az új világot. A Rákosi Mátyás Művek munkaverseny hirdetett a nagy nap tiszteletére. A tatabányai bányászok „Termelj ma többet, mint tegnap” jelszóval indítottak mozgalmat. Az MTA „Rákosi Mátyás és a magyar tudomány” címmel rendezett tudományos ülésszakot. A felnőtteknek vándorkiállítást és irodalmi antológiát állítottak össze, a gyermekeknek diafilmet készítettek a nagy harcok életéről. Matyusa szülőfalujáról, Adáról csokoládét neveztek el. (A rákosi viperának viszont rákosréti viperára változtatták a nevét.) És özönlött, özönlött a sok ajándék: Matyusa arcképével díszített zászlót, üvegtrint, gumilabdát, dízhordót, díszdobozt, frottírtörülközőt, zsebkendőt, paplant, aktatáskát készítettek az üzemek. A kiskunhalasiak pedig egy másfél méter átmérőjű halasi csipketerítőt. (Külön ezért háziipari szövetkezetet hoztak létre.) A dolgozó nép tudott ezekről, hiszen az újságok mindig leközltek az éppen aktuális ajándéklistát. Azt viszont kevesen tudták, hogy vágyakozó nők bugyogójukat, melltartójukat, hálóköntösüket, fürdőruhájukat küldték el imádottjuknak. Fénya mindet a villába szállíttatta. Itt már tekintélyes fehérenemű-gyűjteménye volt, mely állt a Birodalomból magával hozott (moszkvai valuta boltból származó) és a villa korábbi lakója, Muráti Lili színésznő által itt hagyott darabok-

ból. Közéjük integrálta az új szerzeményeket. Igazán boldogságot okozott nézegetni, markolászni őket.

A kedvence idővel egy kék alapon piros virágos, fodros, gumis fürdődressz lett. Ebben van most. Először. Matyusa látta rajta az előbb, amikor kijött meginni egy kávé. De nem kapcsolt. Segíteni kell a dolgon.

Az első nekibuzdulás nem hoz eredményt. A pénisz bőrfoglalata szinte üresen mozog le-föl. A következő viszont végre kelt egy kis bizsergést. Aztán, sokadikra, izzasztó munka árán sikerül előcsalogatni a falloszfelemelő ingert. Matyusa a szegedi kuplerájokban és a londoni munkásklub vendégszobájában megtanulta, háromféle nemi inger jelentkezhetsz a hímvesszőben. Az első megkeményíti azt. A második előkészíti az utat a spermának. Ez a merevedés csúcsa. Ezt az ingert kell tartósítani, vagy egymás után újra és újra előhívni. A harmadik a visszafordíthatatlan kilövellés ingere. Erre is nagy szükség van természetesen, de csak a legvégén, amikor a férfiember már megtette a kötelességét.

Matyusa újra nekilát. Ráng a keze, a válla, a feje, s ettől rezegni kezd a szék, az íróasztal, a padló, az ágy, a kép a falon. Az egész helyiség egyre gyorsuló lüktetés, s ott benn visszhangra talál mindez: kéjes lassúsággal, mint ahogy egy elefánt felemeli ormányával az idomárt, nyújtózik, izmosodik Matyusa férfiassága, erőre kap, felszegezi fejét.

Szünet. Homloktörlés, nagy levegő, nyakkörzés, a vállba állt görcs kitor-názása, majd megint a munka. És végre sikerül elérni, hogy a következő inger még a merevedés megszűnte előtt jelentkezzen. Kalapáló szívvel sikerült.

– Nem is vetted észre új enyém fürdőruhámat – mondja tettetett haraggal a szobába benyitó Fenyicska, s nem törődve vele, mivel foglalkozik a férje, jobbra-balra fordul, kinyomja combját, mellét. Pózol.

Matyusa gyorsan ledobja a pucérnős újságot, majd nagylábujjával a falhoz sodorja.

– Szép. Igazán.

– Örülök annak. Fogjad meg az anyagot! Nagyon puhás.

Matyusa megvizsgálja. Nedves a nő izzadságától. Ez érdekes szagot ad neki.

– Révainé azt mondta, festessem szőkére enyém hajamat.

– Minek? A jakutok nem szőkék.

– Honnan tudod te azt?

– Még nem láttam olyat.

– Nem láttál te jakutot, csak engem.

– Ez igaz.

– Matyusa! Menjünk el velem Szibériába! – s a hirtelen, de nem először támadt ötletet nyomatékosítandó, letérdepel férje elé.

– Minek? Voltam már ott eleget. Nincs ott csak a nagy hideg meg a sok fa.

– Nem igaz.

– A csitai táborban megfagyott a nyelvem, ha kidugtam.

– Csita nem Jakutijá! Matyusa, mennénk pihenni. Megmutatnám neked Jakutiját. Laknánk jurtában. Ülnénk rénszarvasra. Együtt lennénk, pihennél. Segítene neked.

– Ne emlegesd Szibériát, mert még elküld oda a Papa!

– Papa nem küld téged sehova. Itt vagy te jó.

– Majd ha nyugdíjba megyek...

– Nem méész. Maradsz vezető mindig.

– Rendben. Elmegyünk. De nem most. Majd ha itthon nyugodtabb lesz a helyzet. Hé, te, mit csinálsz?

A nő beleül férje ölébe. Szembefordulva vele. Átkarolja nyakát, homlokát a homlokához szorítja. Most az következne, hogy kacéran borzolni, húzogatni kezdi a férje haját, de az olyannal nem rendelkezik. (Egy hollywoodi világsikerben látta a jelenetet. A koalíciós időkben még sok amerikai film ment a mozikban. Fénya imádta őket.)

– Vegyek fel apácaruha? Hogy állna nekem?

Matyusa ugyanis mesélte neki, hogy a Szegedi Főreáliskolában állandóan a fiatal apácaokról fantáziált, akik az osztályterem előtt vonultak át a klostromukból a Nagytemplomba. Egyszer a latintanára, Babits Mihály el is kapta, amint órán őket bámulta. Le akarta teremteni, de aztán meglátta egy fiatal apácának az arcát, és úgy meghatódott, hogy inkább verset írt róla.

– Te meg öltözől vadásznak. Puf, puf, lelősz engem.

– Nincsenek ferde szemű apácák.

– Nyúlj be keziddel, vizes vagyok! – és Fenyicska Matyusa kezét bevzeti fürdőruhája alá, a szeméremtesthez.

Kellemes melegséget érez a férfi.

Fénya az ágyhoz húzza. Lefekteti, teljes testével ráfekszik, s szabadon hagyott ágyékát a férfihoz dörzsöli. Lenyúl Matyusa sliccéhez. Olyan vastagságot és keménységet tapint, hogy felkacag boldogságában. De rájön, az a férfi csuklója. Benyúl és keresgélne kezd. Nem könnyen találja meg. Csalódottan lefordul a férjéről.

– Te engem nem szeretsz!

– Miért mondasz ilyet?

- Ha szeretnél, foglalkoznál engem!
- Most sok a dolgom. Fáradt vagyok.
- Te mindig vagy fáradt. Kurvákhoz nem vagy fáradt!
- Ne beszélj hülyeséget!
- Nem beszélek. Moszkvában is jártál gyévcskákhoz. Tudom! Meg Kun Ágneshez.
- Ez már régen...
- Menj innen! Menj! Uhagyí ot menyá! Uhagyí! Uhagyí! – és Matyusa arcát karmolva, csapkodva, hisztérikusan kiabálni kezd.

A ház ura, kiveret kutyaként a konyhában telepedik le. Kávét iszik. Nem mintha bízna a hatásában, de valamit csak kell csinálnia. Keserű a kávé. Cukrot tesz bele. Így is keserű.

A bokrok közül látja kilépni a villaórség egyik tagját. Fülel. Nyilván meghallotta Fenyicska kiabálását, és azon gondolkodik, közbe kell-e avatkozni. Valaki int neki az utca felől, hogy nincs támadás, mire visszaint, hogy rendben. Azért vár. Nem lép vissza. Hincsák vagy Hirnyák a neve. Matyusa szokott vele társalogni, mert fontosnak tartja, hogy a fiúk érezzék, ők nem egy pökhendi bárót vagy herceget őriznek, hanem a népi demokratikus állam egyik vezetőjét. Aki velük egyenrangú. Munkás, akár csak ők. „Ez a Hirnyák hatalmas egy fickó. Valóságos Góliát. Állítólag az ilyeneknek a szerszámuk is nagy. Fiatal. Nyilván majd szétrobban az erőtől és az indulattól. Talán beszélni kéne vele. Meg Fenyával. Hirnyák alkalmanként meglátogathatná. Megnyugodna. Nem jó. Szégyenbe kerülünk, ha eljár a szája. Biztos eljárna. A dolog után likvidálni kell, és passz. Ez sem jó, mert újra szükség lehet rá. Megint egy újat beszervezni... Áh, marhaság!”

Az ÁVH-s visszamegy a bokrok közé. A Lónyai-villával szomszédos kerítésen üldögélnek, és cigarettáznak a fiúk. Azért komolyan veszik a szolgálatot. Néha túl komolyan. Az ünnepezt költő Lónyai Lajos apja tavaly nyáron sétálni indult. A sorompónál belelőttek a lábába. „Bárki álcázhatja magát öregembernek” – védekezett az órség. Arra viszont már nem tudtak mentséget találni, hogy nem sokkal ezután lelőtték a költő macskáját is. Matyusa parancsára vettek neki egy új macskát. „Még jó, hogy nem az apját durrantották le, azt nehezebb volna pótolni” – gondolja Matyusa, de nem tudja még csak mosolyra sem bírni magát.

Hiába van hétvége, neki dolgoznia kell. Kinyitja a települések tanácsítókárai által a „közérdekű hírszolgálati jelentésekről” készített összefoglalót.

Kész világvége: a nép szitkozódik, lázong, el akarja söpörni az érte létrehozott törvényes és igazságos rendet. Bezárja a noteszt. Egy másikat, az

ÁVH A-jelentését nyitja ki. Ebben is ugyanaz áll. Nem érti. „Naponta átadunk egy gyárat, munkahelyet biztosítottunk mindenkinek, a nőknek is, felszámoltuk a járványos betegségeket, megszüntettük az analfabétizmust, ingyenessé tettük az oktatást. Ez semmi? Az utálatot érdemeljük érte? Na, jó, Erdélyt nem sikerült visszaszereznem, a Papa sajnos nem állt kötélnek, ő tudja, miért. De már egy béketáborba tartozunk a románokkal, ez segíteni fog. És nincs még itt a nagy jólét, ez is igaz. De hát az urak is folyton hirdették, hogy jó világ lesz, és mindig csak a papoknak, a földesuraknak meg aztán a gyárosoknak lett jobb. A nép meg tűrt. Ezer évig. Minket meg, pedig még igazán bele se lendültünk, máris elzavarnának. Hát nekünk nem jár egy kísérlet?! Hol itt az igazság?”

Matyusa mostani különleges érzékenysége onnan ered, hogy előző nap az ÁVH egy Csepelen felszedett röplapot rakott az íróasztalára. (A készítőit és terjesztőit eddig nem sikerült leleplezni.) A röplapon a gimnáziumi történelmi atlasz egyik oldala látható. A felirat: „Magyarország a kiskirályok korában.” Az országrontó feudális hűbérurak és a birtokközpontok neve azonban át van írva. Ez áll a térképen: „Csák Rákosi Máté – Gyulaj, Aba Farkas Amádé – Gemenc, Kán Horváth László – Galgamácsa.” Egyértelmű, hogy a förmedvény kiötlője szerint a népi demokrácia vezetői a vadász-társaságaik által éppúgy felosztották az országot egymás között, mint annak idején a mágnások. Matyusa nem kapott levegőt. Pedig azt tudta, hogy alattomosak az emberek, s még a Pártban is (sőt, ott leginkább) áskálódnak ellene. Főleg az őszi vadhajtásokon tartott nagy dínomdánomokat irigylik. Meg hogy vadászházakat építenek maguknak. „Amikor Horthy Derenket, egy egész falut elpusztított, nehogy az állatkertből szedett medvéit valaki zavarja, az nem volt baj? De ha én lövök egy kapitális szarvasbikát, az már baj? Mintha nem az egész nép érdeke volna, hogy kapitális dámvadak legyenek az erdeinkben!”

Kenyeret szel magának, megzsírozza. A zsír avas. Káromkodik. Nincs más zsír. Valami fűszert keres, hogy legalább elvegye az ízét. Csak só van, bors meg paprika. Kezébe veszi a paprikaőrleményt. A szegedi paprikane-mesítőktől kapták. Csak egyszer kóstolták meg, mert olyan erős volt, hogy lángolt tőle a torok. Főleg Fenyának, pedig ő csupán egy mákszemnyit tett a nyelvére.

– Ti, magyarok olyan nagyok vagytok, hogy kibírjátok erős paprikát. Sétáljatok egyet Jakutijában, ha fúj szél. Ha kibírtok öt percet, igen, akkor vagytok kemény fickók! – vágott vissza férjének, aki, bár fájdalmasan köhögött és könnyezett, mutatni akarta a kemény fickót.

Matyusa még ifjúkorában hallotta egy Galilei Kör-béli cimborájától, hogy a méregerős paprika növeli az erekciót. Hirtelen úgy dönt, kipróbálja, igaz-e. Már nem emlékszik, enni vagy kenni kell-e. Mivel a szájában ő is nehezen viseli el, az utóbbi mellett dönt. Egy egész maroknyit kezd a hímtagjára dörzsölni. Egyszerre szúr, csíp, hűt, hevít a szer. És meghozza a kívánt hatást. Felszegei fejét az eddig makacskodó testrészt. Dagad és emelkedik, keményedik és feszül. Matyusa elindul Fenyicskához.

Utoljára a Babilon felé vonuló Nagy Sándor haladt ilyen harci készültségben, ilyen elszántsággal.

Fenya (képzeletben) Jakutföldre szállt, mert a szülőháza, a család nem veszhet el. S mivel kielégítetlenül maradt a vágya, az is elkísérte. Újra átélni a délutánt, amikor első szerelme (és unokatestvére) a Komszomol propagandista Nyurgun, nővé tette.

Fenyicska körkörös mozdulatokkal hevíti csiklóját, s homályosuló szeme nem a Lóránt utcai villa plafonját, hanem a tapasztott rönkház, a balagan mennyezetéről lógó füstölt lóhúsdarabokat látja. Himbálózik a két csikósonka, mint a tajga a Tunguzka meteor becsapódásakor. Fenya megvakarja szeméremdombját, és morzsolgatni kezdi kisajkait. Nyög. Megjelenik Másenyka, a tehén képe is, aki aznap reggel az udvarra ellett. Arra figyeltek föl, hogy a kisborjú édesen múgat, míg anyja a bőrét nyalogatja. Fenya vágyott rá, hogy egy finom irhát dörzsölhessen magához. Most csiklója már a középső és a mutatóujja között van. Le-fel húzogatja azokat. Kül-ső szeméremajkával a másik keze játszik.

Csattanás az udvaron: az érkező Nyurgun leszállt a lováról. Az édes férfi, akinél nincs határozottabb, tettekre szebb harcosa a Komszomolnak. Aki minden jobb- vagy baloldali elhajlást, frakciózást, kispolgári nosztalgiát azonnal leleplez és kigúnyol. Aki a Birodalom valamennyi népének a tánctát ismeri és műveli. A táncparketten körbeállják a csodálók.

Nyurgun megcsapkodja a ló tomporát, és benyit a balaganba. Felujjonganak a tárgyak. A szamovár izzani kezd, a nyershal-salátát tartó kerámiaedény megcsillan, a hancskosárka ropog az izgalomtól. A férfi hangosan, vidáman köszön, dobbant és leveszi kalapját. Nincs haja. Ez furcsa. És valahogy alacsonyabb, mint szokott lenni. És furamód a kalap levételével teljesen meztelen lett. Hiszen az a valóság! Budapesten vannak, és Nyurgun valójában Matyusa. Aki egyúttal mégis magával hozott mindent, amivel az a régi jakut hős rendelkezett. Főleg ágaskodó férfiasságát. Fenyicska nem bírja elviselni a látványt. Úgy dönt, eljött az ideje, hogy azt az édes-bűnös dolgot művelje, amit a nők maguk között csak pirulva emlegetnek. Maga

mellé fekteti kedvesét, a tövénél megmarkolja hímvesszejét, csókot lehel rá, majd egészen bekapja.

Olyan égő fájdalom lobban a nő ajkaiba, torkába, hogy leesik az ágyról. Feláll és üvölt. Nekiszalad a falnak.

3. Keletre ('56 nyár)

– Kádár nagy gazember, méltó vetélytársa Gerőnek. Nem baj, hadd nyírják egymást! – mondja Matyusa, és nyalogatni kezdi csokoládés ujjait. A harmadik táblával végeztek, pedig mindkettőjüknek székletürítési nehézségeik vannak. De kell egy kis kényeztetés a sok stressz után. Fenyicska hanyatt fekszik az ágyában. Férje is, fejét az asszony combjának támasztva.

– Kádár keményebben támadhat, mert kevesebb vaj van a fején, ezért jó, hogy Gerő lett az utódom. Kinyírják egymást, és visszajövök, mint nevető harmadik. Vagy nem bírnak egymással, legyengülnek a harcban, és akkor a mérleg nyelve leszek. Nem a KV első titkáraként, jó lesz nekem a miniszterelnökség. Malenkov meg Nagy Imre is onnan támadott.

– Nehogy Nagy Imre megint kezdje parádézást!

– A Petőfi Kör a fegyvere. Annak most kuss van. Én jobban félek Gerőéktől. Addig taktikáznak, míg egy jó kis revizionista bagázst csinálnak a PB-ből. De megmondtam Gerőnek meg Kádárnak is, ha hagyják, hogy az ellenség magához térjen a meglepetésből, amit a lemondásom okozott, és nem mennek a revizionisták ellen támadásba, a távozásból a Párt semmit nem fog profitálni. Hiábavaló lesz a vezéráldozat. Annyi esze csak vannak ennek a két gazembernek, hogy míg egymás ellen áskálódnak, a Pártot legalább megvédik.

– Ők biztos nem tudják megcsinálni összefogást?

– Dehogynem! Ellenem! Hogy kell engem megalázni. Gerő a díszvacsorán, a búcsúztató közben végig vigyorgott. Főleg, amikor gyógyulást kívánt. Hogy a hülye is értse: ez az egészségügyi izé csak ürügy. Kádár meg tapsolt, mint egy cirkuszi majom. Nem engem tapsolt meg, az ünnepeltet, hanem Gerőt, a másik majmot. Marosán meg falt, akár egy disznó. Az mindig csak fal. A kaviárt is úgy tömi magába, mint a hagymás babot. Arról, amit ezért a rohadt országért tettem, egy szó sem esett egész este. Mintha szégyellniük kéne engem!

– Saját önmagukat kell szégyellni!

– Hiába tilt tőle az orvos, ittam három pohárka vodkát.

- Vodka gyógyszer. Segített?
- Igen. Egészen megnyugodtam tőle. Vagy azért, mert már legalább nem az én vállamon nyugszik ennek a népnek a sorsa.
- Tettél érte eleget.
- Elképzelttem, hogy egy színházban vagyok, és ők színészek a színpadon. Mulatságos volt. A sok mitugrász!
- Én?
- Te nem.
- Kérdezted, mit ugrálok.
- Azt csak úgy mondják.
- Hová ugrál?
- Mitugrász... Oroszul: „tunyijádci”.
- Á, ták.
- Fogok én ezekkel vesződni?! Dögöljenek meg mind!
- Nem érdemlik meg téged!
- Szerintem sem. És a legfurcsább, hogy a szovjetek sem jobbak. Mikojan is ellenem fordult. A kis piszok, görbe orrú örmény! Nekem apám mindig azt tanította, az örménynél nincs ravaszabb. Ennek meg mégis túljártak az eszén. Elhitették velem, hogy én vagyok a megújulás akadálya.
- Mikojan nem buta. Csak azt lehet rábeszélni, amit Moszkvában is egyetértik.
- Igaz. Nincs már a Papa, aki a Kremlben rendet csinálna.
- Olyan nem lesz több, mint Papa.
- Én a Papa embere voltam. És ő az enyém. Ő meghalt, és jött helyette az aljanép. Természetes, hogy a magyarországi aljanép lett a szövetségese. Én nem illek közéjük. Örülöm kell, hogy megszabadulok tőlük. Tényleg!
- Jól van, Matyusa. Végre jó a kedved.
- Sosem volt jobb! A sok balkezes... Kapnak még tőlem olyat... Nem leszek én se miniszterelnök, se a KV első titkára, munkát, felelősséget nem veszek magamra. A Központi Vezetőség egyszerű tagjaként fogom szidni őket. Úgy a legkönnyebb. Nem fognak tudni kivégezni, mert éppen a kivégzések miatt tört ki a nagy hisztéria – és harsányan kacagni kezd. – Hujj, de kibaszok velük!
- Fénya velem együtt nevet. Vakargatja férje okos fejét.
- Ez meg micsoda?! – kiált fel meglepetésében a nő, és Matyusa dudorodó alsónadrágjára mutat.
- Nem is... nem is vettem észre.
- Egyre nagyobb!

– A csokoládé miatt. Vagy, mert már nem nyomaszt a sok gond.

A nő lehúzza a férfi alsóját, és az impozáns hímtagot a kezébe véve simogatni kezdi. Megint feltámad benne a vágy, hogy a szájába vegye, de egyszer, szó szerint, nagyon megégette már magát vele. Egy álló éjszaka kellett jegelnie ajkait. Csak reggelre múlt el a méregerős csípős paprika hatása, amit férje a potenciáját növelendő kent a nemes testrészére.

– Ülj bele! – nyögi kéjesen Matyusa, és két kézzel megragadja a nő mellet. Fénya átveti lábát, fölnyomja magát, beigazítja a péniszt...

És akkor fülfájdítóan bömbölni kezd a csengő.

– Hát maguk? – és a ház ura megtántorodik az ajtóban álló ÁVH-s tisztek láttán. A házvezetőnő pedig befut a spájzba.

– Elvisszük önöket. Kérem, hozzák a holmijukat! – mondja szárazon a vezetőjük, egy hórihorgas alak.

– Hová? – kérdi falfehéren. De tekintete már észrevesz egy biztató részletet. A három tiszt egyike azonos azzal a kedves őrnaggyal, aki a villaőrség nemrég kinevezett parancsnoka.

– Ma Moszkvába kell repülniük. Nem tud róla?

– Tudok. Természetesen tudok – és Matyusa megkönnyebbülve sóhajt, bár a „kell” bántja a fülét. – Én kértem, hogy a Szovjetunióban gyógykezeltessem magam.

– Értem.

– Ki küldte önöket?

– Készüljenek, elvtárs!

– Csak mert nekem tegnap azt mondták, hatkor fog indulni a gép.

– Lehetséges. Én csak a budaörsi reptérre való elszállításukkal vagyok megbízva.

– Félóra alatt odaérünk. És még három sincs.

– Azt az utasítást kaptam, hogy most jöjjenek magáért.

– Üljenek le egy kicsit a konyhában! Igyanak egy kávé! Mi meg szép lassan összeszedjük magunkat.

– Köszönöm, ránk fér. Nem, inkább mégsem.

Matyusát furdalja a kíváncsiság, ki állhat a kora hajnali bosszantás, megalázás mögött. És még inkább furdalja, mennyi hatalma, befolyása maradt. Ha keményen viselkedik, parancsolgat, hajlandó-e a másik később visszajönni vagy várni. De érzi, nagyon rosszul sülnet el a dolog.

– Rendben. A bőröndöket már bepakoltuk. Tíz perc, míg felöltözünk. Tudnak annyit várni?

– Annyit igen.

Cadillac már nincs. Pobjeda van. Ez is bárkányi. Erősnek érzi magát a benne ülő. A hideg, a kialvatlanság, a kielégületlenség, a tegnapi rossz búcsúztatás és az útiláz miatt Matyusa most mégis inkább erőtlennek. És az utcák kihalt, de sugdosó némasága miatt. És a pirkadat miatt, mely világosságot még nem hoz, de fájdalmasra festi az elsuhanó épületek falát.

Matyusa soha nem tudott megbarátkozni Budapesttel. Lélekben mindig megmaradt az adai fiúnak, aki akkor nyugodt, ha az ökörlegelő fölött elláthat a Tisza galériaerdőjének sávjáig. Pesten, a Keleti Akadémia hallgatójaként naponta járkált a bérpaloták és kormányzati meg banképületek között. Kellemesen borzongatta a gondolat, hogy valamelyik ráomlik, vagy egy dufart egyszerűen elnyeli. De önmagunk ijesztgetése csak akkor lehet kellemes, ha biztos menekülőút van. És Matyusa (vagyis akkori nevén Matyi) előtt mindig nyitva álltak a kuglófillatos szalonok, ahol az államtitkár vagy nagykereskedő apa fejcsóválása mellett a fiatalok elszórakoztathatták egymást a forradalommal. Mert ha a dzsentris fantáziálás összekapcsolódik a zsidó rendszerépítő képességgel, sorra születnek a prima világmegváltási tervek. Matyusa mulatott azon, amiről beszéltek, s azokon, akik beszéltek. Rokonuknak mégsem érezte magát. Neki, aki filléres gondok között nőtt fel, (akkor még) nehezebbre esett népgazdasági keretekben gondolkodnia. Voltak aztán, akik az angyalföldi prolitelepekre is kimerészkedtek, munkásokkal kapcsolatot építeni, művelni, felvilágosítani őket. Még családi vizitre, közös sörözésre, majálisozásra is sor került. Matyusa nevelt, szónokolt, biztatott, s közben végig úgy érezte magát, mint a hamburgi állatkertben, ahol a pónilovak, majmok, zebrák mellett indián családokat is lehetett bámulni. Sosem bírt közel kerülni a munkások kiismerhetetlen világához. Ahogy később egyszer megfogalmazta magának: „Ha jó a sorsuk, söröznek, dalolnak, nőket fogdosnak. Ha romlik, sztrájkot szerveznek. Ha tovább romlik, béremelésért könyörögnek és sírnak a gyárosnál. Ha még tovább romlik, levesért és harisnyáért könyörögnek az apácáknál. Ha már pokoli a sorsuk, jól berúgnak, és összeverik egymást. Rabszolgák. Nem lehet őket felemelni. Pedig önképzőköröket, dalos egyleteket, eszperantista csoportokat hoznak létre, mégis csak munkások maradnak. Marokra fogják a kolbászt, amikor esznek, az árnyékszék után nem mosnak kezet. A gyártelepen a nyakadba borul az egyik, és sírva ölelgetni kezd. Csak úgy. Vagy kést dőf a hátadba. Nem tudni. Ő sem tudja előre. Szidják a zsidót. Vagy azt, aki a zsidókat szidja. Visszavárják Kun Bélát. Addig meg Szálasinak hisznek. Vagy a kettőben egyszerre. Meg a jótékonykodó csuhásokban és Istenben. És szidják is mindkettőt. Az ateista is elszégyelli magát, ha Istent a

szájukra veszik. Mindent megteszel értük, és vagy hálások lesznek érte, vagy még többet követelnek, mert megjött az étvágyuk. Elnyomod őket, és vagy fellázadnak, vagy még jobban meghúzzák magukat, és dolgoznak szakadásig.”

– Láttad? – kérdi Matyusa Fenyicskától, és egy utcasarokra mutat.

– Mit?

– Nem tudom. De ott volt.

– Nézd! Ott is van valami. A trafik mögött.

– Mi volt az?

– Nem tudom.

A budaörsi repülőtér jóval kisebb, mint a világ legmodernebb repülőtérének (és a népi demokrácia sokadik győzelmének) kikiáltott Ferihegy, de itt, kormányreptér lévén, nincs civil forgalom, az ember úgy érezheti, minden érte épült és működik. A karcsú idomvasakkal megtámogatott, turbina formájú építmény templomi terét már megvilágítja a kupolából (a Szentlélek kiáradásaként) érkező fény, ami megemeli a padlózat sokágú csillagának közepén lévő ülőhelyet a két várakozóval. Fenyicska ámulva nézi, ahogy a karzat alatt végtelenítve körbefutó fotómontázs-freskón sorra csillannak föl a világvárosok madártávlati képei. Velence, London, Párizs, Köln, és igen, ott van Moszkva. Még a Szpasszkaján lévő vörös csillag is látszik.

– Tessék, ugye, hogy kár volt ilyen korán jönni! – hűti le Matyusa a feleségét.

– Nézd, milyen szépek képek!

– Láttam már őket eleget.

– Nem vagy éhes?

– Dehogyan vagyok. Fáj a hasam. Túl sok csokoládét ettem. Inkább innék.

Az üvegajtókon túl éppen feljűk néz a magas ÁVH-s tiszt. Matyusa int neki, hogy jöjjön be.

– Mit óhajt, elvtárs?

– Egy pohár vizet.

– Nincs büfé?

– Nincs. Azért kérem a segítségét.

A férfi gondolkodik, majd bizonytalanul elindul az egyik kivezető folyosón. A nagy ürességben hallani, ahogy körbecsattogja az egész épületet. Ajtó valahol egészen messze csapódik, majd egészen közel, majd már a másik oldalon. Megérkezik a víz. Matyusa mohón belekortyol. De rögtön meg is áll az ivásban. S mikor kilép a tiszt az épületből, kiköpi, ami a szájában van.

- Mi a baj?
- Rossz víz. Ez az ökör nem folyatta ki a csapot.
- Hát akkor menj, folyassad ki te! Arra van mosdó.
- Kénytelen leszek.

Fenyicska feláll, és a fényképes fríz a lehető legközelebből kezdi szemlélni. Ám hiába a hegyormok, katedrálisok, madárszerű repülőgépek látványa, míg Matyusa felől nincs nyugta, nem tudja élvezni igazán. Elindul a férfitoalettbe.

Az ajtó nyitva. Benéz. Férje az egyik mosdóra támaszkodik, és az ajkát harapdálja.

- Mi van veled?
- Semmi. Megmostam az arcom, és nem tudom megtörölni. Nincs törülköző. Várok, amíg megszárad. Gazemberek. Már felfrissülni sem lehet.
- Várjál csak!

Fenyicska mögéje lép, átkarolja, kék szövetrohájának ujjaival alaposan áttörli férje arcát, fejét. Aztán nyomogatni kezdi azt a részt, ahol másnak a nyaka szokott lenni. Mivel Matyusának eme testrésze meghökkentően kurtára sikeredett, kap a masszírozásból a válla is. Boldogan nyög, hálája jeleül. A nő már könnyökével gyömöszköli, majd, hogy kacagást is fakasszon, megkuckucolja Matyusa hasát.

- Mééég...

Fenyának nem kell kétszer mondani, s a másik bendőjének csiklandozása közben, mintegy égi sugallatra, keze elvándorol a nadrágslicc környékére.

- Nahát... – s ámulatában hátrahőköl.
- Nem tudom, miért pont most. Megint csak úgy magától...
- Mutasd! – a nő benyúl a nadrágba. Megmarkolja a hímtagot. Megrázza. Nem tud szabadulni tőle.
- Kár, hogy most nem lehet...
- Nem a fenét! – s meglepődött férjét gallérjánál fogva behúzza az egyik klozettefülkébe.

- Öltözz! Vagyis elég, ha letolod nadrág!

Fenyicska, példát mutatva, lerúgja cipőjét, kibújik harisnyájából és bugyijából, leül a lehajtott fedelű vécékagylóra, széttárt lábát megtámasztja az ajtókeretben, baljával széthúzza szeméremtestét, s jobbával a csiklóján kezd játszani.

- Hogy neked tetszik? Gyerünk!

Matyusa elámul a látványtól. Mindig lenyűgözte választottjának nőiesége és gátlástalansága, de ez a mostani ötlet, ez a hirtelen kitárulkozás túltesz mindenben.

– Mutasd, te mit tudsz! Áll még?

– Persze – s a férfi akaratlanul is rángatni kezdi nemi szervét.

– Nem úgy! Ide bele!

– Megyek! Na, várj csak, te kis, te kis... – szürcsöli Matyusa fogai között, s ballal megtámaszkodva a szemben lévő falon, letolt nadrággal előredől. Jobbjával beigazítja szerszámát, megfelelő lökőerőért hátranyomja hátsófelét...

Ekkor mozsárdurranással felérő robajjal becsapódik a mosdó külső ajtaja. Éktelen kappanhangon kezd kornyikálni valaki:

– Maga rééég nem lesz a világon, mikor ééén még mindig imádom, / mikor ééén még mindig jááárnék maga után...

A takarító nem tágít a mosdó előteréből. Énekel, köpköd, rángatja a le húzóláncokat.

– Oppardon! – mondja, mikor szembesül vele, hogy az egyik fülke foglalt. Rugdosás, csoszogás, aztán terjeszkedő kapadohányzag. Nyilvánvalóan már csak egy fülke kitakarítása hiányzik ahhoz, hogy teljesítse feladatát. Matyusa és Fenyicska egymáshoz szorulva, lehetetlen testhelyzetben gubbasztanak. A feleség jakutul (pedig leginkább csak álmodni szokott anyanyelvén), a férj magyarul sziszeg szitokszavakat. Nincs mit tenni, Matyusa összegombolkozik, és óvatosan kilép.

– Nézze, uram... emésztési ízé... problémáim vannak. Ne várjon rám. Jöjjön vissza később.

– Hé!

– Tessék?

– Maga az? Maga az! – és a férfi mosolygós ámulattal nézi jobbról, balról Matyusa arcát. – Az elvtárs. Rákosi apánk. A főtitkárvezér.

– Én vagyok, jóember. Vagyis, kedves elvtárs – s igyekszik átváltani egy szonénekes-sztár nyájas hangjára.

– Ma vagyok itt először, és kit fogok ki! Nem fogják otthon elhinni!

– Én vagyok. Teljes valómban.

– Nahát! Elutazik?

– Igen.

– Végleg?

– Nem. Csak gyógykezelésre. Meg egy kicsit pihenni. Rám fér.

– Aha... Azt hittem...

– Tehetek önért valamit?
– Hogy mit... Mindig, mindig arra vágytam... – és váratlanul megke-
ményedik a hangja.
– Egy autogramot?
– Mi a frásznak?
– Akkor mit szeretne?
– Arról álmodoztam... Amikor kolompérért álltunk sorban...
– Mi az a kolompér?
– Hogy bárcsak kiszúrhatnám a szemedet, kitéphetném a beledet...
Vagy legalább úgy tökön rúghatnálak, hogy a tojásaid a szemedből ugor-
janak ki! Te szarjankó! Te...
Fenyicska, nem bírván tovább hallgatni, kilép, és húzza el a férjét.
– Hát ez a kirgiz kurva is itt van?! – rikkant a takarító.
Egy légiirányító érkezik, az fogja le támadójukat, akinek az üvöltését
még az épület elé érve is hallják:
– A tökét! A tökét! Szét akarom rúgni a tökét! Szét akarom...
Kigördül a kormánygép, a régi jó Li-2-es, és mellé áll egy fekete Pob-
jeda. Gerő száll ki belőle, Batával és Pirossal.
Gerőn ballonkabát van. Keze mélyen zsebeibe süllyesztve. Hinni lehet,
hogy revolvért fog kirántani, és pár pontos lövéssel megold egy Párton be-
lüli problémát. Gúnyos arcán látszik, tudja, hogy a két távozó erre gondol.
De csak papírlapot vesz elő. Széthajtja és szónokolni kezd:
– Kedves Rákosi elvtárs! Mától megkezded megérdemelt pihenésed...
Matyusa mérgesen leinti, és fellép a gördülő fémlépcsőre.
A gép a hirtelen emelkedésből barátságos brummogással kísért nyugodt,
lassú emelkedésbe vált. Egy feszültség oldódik. Kikapcsolják a biztonsági
öveket. Matyusa megkapja lába alá a sámlit, hogy kényelmesen üljön.
Matyusa repülőgépen ülve sokszor megjegyezte: nyilvánvalóan Magyar-
ország halad a leggyorsabban a szövetkezetesítés és a nagyüzemű mezőgaz-
dasági termelés elterjesztése területén, mivel az itthoni gabonatóblák lát-
hatóan jóval kiterjedtebbek, mint a környező államokban lévőké. Aztán egy
pilóta elmagyarázta neki, hogy az apró Magyarország felett vagy emelked-
nek vagy süllyednek, ezért biztosan alacsonyabban szállnak, mint a szom-
szédos államok fölött, s lentről minden nagyobbknak látszik. Az a pilóta
Recsken kötött ki. Később visszahozták, és oktató lett belőle.
– Most úgy érzem, soha többé nem fogom látni ezt az országot.
– Ne legyél te pesszimizst! – csillapítja férjét az asszony. – Ünnepelni fog
nép, ha jössz vissza.

– Vagy ha kinn maradok. Talán jobb is lenne kérni a teljes felmentésemet, és Kínában vagy a népi Koreában letelepedni, ahol még sokat adnának a tanácsaimért. Keleten született a proletár állam, és ott is fog újjászületni. Ott az emberek fejét nem zavarta meg évszázadokig a kispolgári szerzésvágy. Közép-Európában nyögvenyelősen mennek a dolgok. A Nyugatnak meg sosem lesz olyan szerencséje, hogy megtapasztalja a kommunizmust. Esetleg, ha a jobb élet reményében majd elkezdnek keletre vándorolni a tőkés államok munkástömegei, esetleg akkor ráébrednek, hogy változtatniuk kell. De addig még eltelik pár öt éves terv.

– Eszménk örökre van kitalálva. Ami múlik, nem késik!

– Fordítva.

– Tessék?

– Semmi. Nézz csak le! Látod azt a nagy templomot?

– Igen. Szeged?

– Nem. Nyárliget. A templom tényleg hasonlít a Szegedi Dómra.

– Nyárligeten voltál?

– Nem jutottam el. Nem is nagyon ismerem az itteni dolgokat. Egy híres nyomozóra emlékszem, akinek a megfigyelését az MGB átadta az ÁVH-nak. Schiffernek hívják. A ragadványneve Szindbád.

– Érdekes név. Araboknál élt?

– Nem. Szibériában. Hadifogolyként került ki, és nyomozó lett belőle. És még mondják, hogy olyan rossz soruk volt a táborokban a magyaroknak!

A Szibéria szóra Fenyában megint felébred a remény, hogy ha sokáig a Birodalomban maradnak, talán újra eljuthat Jakutföldre. Matyusával.

– Az ott a Tisza – mutat le a férfi. – Hamarosan szovjet területen leszünk. Talán a Tiszát sem látom többet. Három év kellett volna még, hogy elrendezem a dolgokat, megerősítem a demokráciát, és megtaláljam a méltó utódom. Akkor nyugodt szívvel távoznék. De most mi lesz a sok ezer gyermekkel, akiknek elvállaltam a keresztapaságát? Azok számítanak rám! Hm. Végül is van apjuk meg anyjuk, gondoskodjanak azok róluk – mondja Matyusa tettetett közönnyel, de ahogy a záhonyi átrakót, vagyis a határt meglátja, elérzékenyül. Dúdolni kezd: – Elindultam szép hazámból, édes kis Magyarországból. / Visszanéztem félutamból, szememből a könny kicsordul – és valóban kicsordul Matyusa könnye. És emiatt a Fenyicskái is.

RIMBAUD 2.

RÉSZLETEK ARTHUR RIMBAUD AFRIKAI VERSEIBŐL

utolszor rúgtam a nap felé
beborult
álomban disznót pörzsöltem transzszilvániában
ködcsillár lógott az égen
és a szüret épp készülődött
szép kövér gerezdek
szép kövér gerezdek
nagyanyám ha magyar volna
sütne nekem túrós csuszát
meg diós kalácsot
búbos kemencénkben
amit még dédapám rakott
a régiek zsigeri szakértelmével
ők még úgy születtek hogy tudták amit kellett
– mondanánk dédpapikára emlékezve
valahányszor tüzet gyújtunk
az idő téglanyaméhében

ha magyar volnék egy idegen hazában
ami valamiképpen mégis az otthonom
azt hiszem tudnék én is mindent
ami tudható – mint a régiek
csak úgy mellékesen
nem hívalkodón
mint aki *úgy* született
s ekképpen természetesnek veszi a tudását
mint azt hogy két lába van
– bár ebbe most ne menjünk bele

ha magyar lennék tényleg igazából
és nem ilyen házsártos francia

abszint helyett szúrós pálinkákkal
öblögetném le torkomról a fájdalom porát
vagy az emlékezését
– minek emlékezni régmúlt tévedésekre
főleg hogy a szüret készülődik
szép kövér gerezdek szép kövér gerezdek
lógnak a szőlőtőkéken mint csillár a mennyezetről
mint eső előtt az isten lába
mint villon a kötél végén
míg nevetve lovagol hátán a halála

ha magyar volnék nem ilyen rémséges francia
más lenne biztosan az íze a sónak
és olyan szavakat tudnék hogy: csütörtök
szomjúság szépség gyöngy és szerelem
ha magyar lennék tán visszane a lábam
és rohannék át a végtelen tereken
anyám ha magyar volna ezt mondaná:
„fiam én szerettelek akárki is voltál”
és létezne isten is: a magyarok istene
– bólintana ha előtte meghajoltál

*

közvetve már öltem
hisz csempészttem fegyvert
de milyen lehet ölni igazán?
néha mikor bezárom a boltot
és meggondolom miféle tákolmány az ember
ez jut az eszembe

az a kurva verlaine majdnem megölt egyszer
belelőtt a kényes kezembe

ahogy néztem hogy folyik ki
azon a tátongó lyukon a vérem
arra gondoltam: vagy most meghalok
vagy tán a száz évet is megérem

arra gondoltam: csakis a rossz költők
ölhetnek meg egy másik embert
és a világon túl sok rossz költő van
így én is tartok önvédelmi fegyvert

lesznek még korok (hisz már voltak!)
mikor a dölyfös hatalommal
költők is eljárják a táncuk
olyik tangót olyik keringőt
rossz lesz majd nézni is az arcuk

lesz kor hogy a költőket is
besorozzák öngyilkos századokba
önmagukra lőnek majd egy nagy tükörben
és pozdorjává törnek – darabokra

lesz kor hogy a világ minden tája
harcol a világ minden tája ellen
kár hogy azt már nem érem meg
milyen sok fegyvert csempészhetnék
míg végül nekem is átlövik a mellem

jobb ha csempész vagy mint ismeretlen baka
ki a mások zsebéért hagyja ott fogát
fölém ne verjenek olcsó fakeresztet!
– egyik hasított fa fogja a másikat

és így mindegyik kereszt kiált
fehéren egy zsúfolt temetőben
engem ne ássanak más sok ezer mellé
okom erre is van nekem bőven

olyan is lesz hogy haláltáborokban
írják meg a legjobb verseket
nehéz lesz majd azokat elolvasni
a vérrel szarral akármire felrótt
kereszt- meg kaszásrímeiket

és lesz kor mikor a „művelt európát”
fallal választják ketté kelet felől
verset írnak a kollégák mindkét oldalára
(nehéz lesz majd tőlük – úgyis ledől)

ez akkor lesz mikor az éhes proletárok
letépi a súlyos láncok
aztán jelentgetnek egymásról baráti tiszteknél
amíg egyre mélyebbek lesznek a ráncaik
végül már azokban fog folyni a duna a szamos
(mindegy a hangjuk olyan mint az oltak)
és a forradalmak is csak azokat emelik még feljebb
akik már azelőtt is egyenlőbbek voltak
hiába van megírva már minden
kik a verseket nem értik: azok ölnek
csak hogy feljebb lépjenek a számléltrán
hát föl föl ti rabjai a fölnek

Kornis Mihály

REND ÉS VALÓSÁG

Este megmosom a fogam.

Becsülöm magam annyira. Szeretem az életet. Fog nélkül hamarabb vége. A táplálékot meg kell rágni, emészthetővé kell tenni, akár az életet, így tessék érteni, mi az, hogy szeretet, elemi fokon.

Szeretet az, ha az élet értéként tételezem.

Úgy tanulom meg azt is, hogy mire van másnak szüksége, ha én belátom, ha fölismerem, mire van nekem szükségem ahhoz, hogy érték maradjak. Nemcsak a magam szemében. „Beismerem” magam: megismerem. Mindenekelőtt magamnak mutatom be teljes magamat, hogy ne féljek a bennem szunnyadótól. Ehhez értéknek kell tekintenem a létezésemet. Azt, hogy (bárki) van. Él. Még. Holott a Föld is elpusztulhatott volna már. Az ember már rendelkezik azzal a fegyverrel, amivel egy pillanat alatt kiirhatja magát és minden életet a Földön. Törékeny érték vagyunk, önmagunkra és másokra is veszélyes, kétséges érték.

Az emberrel vigyázni kell.

Kinek kell vigyáznia?

Először is nekem, aki nagyon könnyen elpusztulhat, miközben, ha nem tanul meg idejében és megfelelően értékelni másokat is, maga is folyamatosan pusztítani fog. Észre sem veszi. Magát is így pusztítja. De ha magamban rendet rakok, akkor a másokban is ki fogom ismerni magam. Mint ha csak magamban közlekednék. Meg lehet tanulni.

Először önmagunkat kell tudnunk értékelni.

Nem könnyű. Helyesen értékelni magunkat, az egy élet munkája. Jó apa nem veri meg a fiát sakkban sem, eleinte. Amíg a csöppség nem szereti a szabályokat, mert nem is érti igazán, addig az apja nem szabályok szerint

A márciusi számban megjelent Élettan-kurzus első előadásának folytatása (2011. szept. 10.)

játszik vele sakkjátékot, hanem amint a gyermek akarja. Ezt azonban a kicsi gyorsan megunja, egy idő után leleplezi apját, és követeli a komolyabb játékot. Ám a következő partikban az atya mint partner, ha szükséges, megmondja elbizonytalanodó gyermekének, hogy mit lépjen, ha győzni akar.

Vagy elfogadja a segítséget, vagy a maga feje után megy.

Az is jó választás. De talán megkérdezi utána, hogy az apa mit lépett volna. Esetleg rájön, hogy ameddig szüksége van rá, jobb, ha elfogadja a segítségét, ám amikor ráébred a sakk mint játék belső értelmére, megérti, hogy valójában és tényleg nem győzhet másképp, csak ha szabály szerint lép, azután vállalja a döntéseit, ám épp ezért egy-egy lépés előtt mérlegel, próbál belehelyezkedni a másik szituációjába, megpróbálja kitalálni a gondolatát, és ellenfele arckifejezésének, annak igazsága vagy hamissága jeleiből megtanul következtetni arra, mit gondol vagy gondolt a másik, tehát melyik sakkhúzás lenne hatásos, melyik formális vagy téves, és mire nem árt felkészülnie.

Ha már idáig jutottak, a jó apa azonban még mindig nem veri meg a fiát olyan gyorsan, olyan megalázóan, amennyire lehetne a tudása alapján. Odaad neki egy-két partit. Olykor hagyja, hogy rosszabb állásból is a gyermek nyerjen, ám csak akkor, ha annak a tegnapiánál érettebb már az elképzelése, és függetlenül attól, hogy ő – például a szakkönyvek alapján – ismer jobb végjátékot is. De a gyermek az ő jóságát, ha felnőttjátékra érett, dühödten le fogja leplezni, és követelni kezdi a szabályok betartásán túl a legkomolyabb játékot. Már csak igazi győzelem valós reményével, tehát a vereséggel is számolva szeret sakkozni.

A szeretet tanít rendre.

A rend könnyen betartható, ha élvezetes.

Nem kötelességünk rendet tartani. De élvezetes. Élvezni akarom az életet. A káoszban nincs harmónia. Élő emberek vagyunk, jól akarunk lenni. Rendbe hozni magamat, végső soron élvezetes. A rend éppen megvalósulóban van. Az kellemes érzés.

„Hát ily nagy itt a félelem?”

„Hogy sáppadozók tőle éjszakáitok s kinn házatok előtt az őr,
Hogy rémülete meg ne lássék rajta, rémítőt kiált?

Hát ebből áll? – Hogy még egy napot csensz magadnak, ember,

Még egy csókot, kortyot, csillagtüzeket? És elmenekülsz véle, mint a tolvajok?

(...)

Sietni kell? – És félni? Emberek! – Nem nézhetem a holdat lassan is?

(...)

Én futni nem fogok.”

(Füst Milán: *Levél a réműletről*)

A rend megtapasztalható.

Kicsi gyermekként olykor segíthettem szüleimnek a rendrakásban. Még úgy vágytam rá, mint annak az elismerésére, hogy már képes vagyok azt is megtenni, amit ők. Ez a játék szereteti meg az emberrel a rendcsinálást.

Ha ők is szeretik.

Egy nagyobb valakinek a megfigyeléséből születő fölismerés az igazi rendbehozatal. Szabad elhatározásból – különben nem rend, hanem parancs – hozzákezdeni, végbevinni és befejezni: jókedvet szül.

Anya szeret fogat mosni.

Tényleg szeret. Akkor én se hagyom ki. Van benne valami mulatságos, valami szórakozás, mindenkinek más. Például lehet röhögni is fogmosás közben. Űzni lehet ezt, mint szabad játékot, mint csintalanságot, ami habosítja a száját...

Utána más a szájam íze.

Rájön az ember, hogy mi benne a jó, és aztán már úgy hozzászokik, hogy el is felejtí, hogy valamikor kötelesség volt. Ahol nem moshatsz fogat, nem vesznek emberszámba.

Mi a rend? Törvényalapítás.

Annak megállapítása, hogy emez fontos, amaz kevésbé. De az is fontos. Az egyik dolgot képesek vagyunk megkülönböztetni a másiktól, miáltal fogalmunk támad a rangsorról. Léteznek értékek, amelyek egymástól hajszálnyira vagy egyben-másban vagy szinte mindenben különböznek. De azért megvan a helyük.

Van helyük.

Mindenre van hely. Amire van hely, az helyes. És rend támad. Miért ne volna hely, ha a valóságban a Végtelen Valóság is (Emmanuel Lévinas, a nagy filozófus úgy mondja ezt: az Arc, a Másik) felfoghatatlan? Mivel végtelen, épp azért felfoghatatlan. Ugyan melyik lélek behatárolható?

Legfelül a felfoghatatlan van.

Aki tulajdonképpen nincs. De megvan a helye. Ott, legfelül, ahol a *legyen* meg a *remélem* létezik, meg a *most* is, a felfoghatatlannak is helye van.

Tehetjük legalulra is, mindegy. Az űrből nézve a lent és a fent megfelel egymásnak. Van, de nincs. Az, aki ezt megállapítja, hol van, lent vagy fent?

Kisebb dolgokkal kezdjük.

Mikor elválasztom a szükségeset a szükségtelentől a szobámban, a lakásban, az egzisztenciámban, akkor értékelek. Azzal tisztán tartok. Tisztává teszek. Jóban szeretek lenni azzal az emberrel, aki figyel rám.

Magunkat gyötörjük azzal, hogy nincs jövőnk.

Ma ez az érzés: közérzet. Nem az iskola teremti, hanem a tévéreklámok negatív szellemisége. Egy termék nem megy ki a divatból, nem bizonyul értéktelenebbnek a tévében, mint az eddig reklámozott, hanem eltűnik, mint a nagymama, egyik napról a másikra. A nagymama sem hal meg, hanem csiribú, csiribá, egyszer csak nincs.

Nincs jövője?

Talán nem is volt. Csak a nagymama volt. Meg a gond velem, nem igaz? Különösen a végén.

Emléke hogy lenne?

Akkor az emlékének – neki, anyyiban – jövője is lenne.

Az úgynevezett sikeremberek, a pénzkaszáló gépek jelen-orientált attitűdje, amely detronizálta a szó és az értelem tiszteletét, útszéli hangon mond semmit, és nem átallja, hogy nem ismer jövőt. Nem is akar. Csak annyi időt szeretne, amennyit az ő élete nem kér: kiharcol. Magán a jövője.

Van olyan?

Ebben a világban ma, aki meg akar menekülni, annak azon jár a feje, hogy neki és a családjának, esetleg a csókos pajtijának mégiscsak legyen jövője. A másik léte csupán arra kell, hogy igazolja, jelen vagyok. Mert, ha senki nem igazolja, akkor nem is létezem. Ki irigyli a tapétámat? De valójában jelen lennem nem muszáj.

Haza? Ma? Hon? Mihez képest?

Azt az egyszerű igazságot, hogy mi mind együtt létezőnk csak, nem könnyű jól érteni. Ha tényleges közösség vagyunk, nem teszünk olyat, ami mást – mert más, de több baj nincs vele – kizár a közösségből. Közösséget a nemes cél teremt. Az aljas cél bandát, hordát képez maga körül. A szépen beszélők közössége, az is közösség. Az is jövő. Talán a legfontosabb. A közösség, a valóságos, maga a jövő.

Ami ma nincs.

A jövőtlenek realistáknak képzelik magukat.

Nem e világi jutalmuk előlegeként élvezik a rosszat. Elhitették magukkal, hogy jövőt számukra az hoz, ha a számukra ellenszenveseket kipusztítják vagy elüldözik. Fanatikusak. Megvetik vagy gyűlölik a minden ember számára lehetséges jövőt és az abban bízókat. Tehetik ezt úgy is, hogy azt mondják: elfogadjuk és tudomásul vesszük, aki minket elfogad, aztán simán becsapják. Az ilyen ember úgy tervez (közteret, közlekedést például), hogy a tolokocsiban élők érdekeire fütyül. Ugyan hozzájuk is udvarias, de pénzt nem ad ki értük. Többségük hamarosan nincsen.

Az úgynevezett jelennel törődünk?

Magunkkal. A másikat, ahogy van, nem fogadjuk el. Ha két lába van is, de mondjuk túl kerek a feje. Vagy nem azt gondolja, amit én. Akadály. De ez nem rend. Tiszta az, amit elkülönítettem attól, amiből ember nem kér. A rend, ha rend, megvéd embert, állatot, zöldet. Az élőket mind. De kihirdetni, vagyis vállalni: tudjuk, mi az érvényes rend, iszonyú súly. Még nehezebb ezt a rendet megvalósítani. Ha mások nem akarják. Legalább egy részét.

Legalább odahaza

Túl a hatvanon sok mindenről tudom már, hogy kell vagy nem kell, érdemes-e vagy nem érdemes, de nem mondhatom, hogy biztosan és jól tudom. Melyik az a levél, amire helyénvaló pár sorban válaszolni, s melyik az, amire csak hosszú válasz a méltó? Mennyit kell magamból adnom, és kinek? És mihez? Ez mind nehéz.

Az életünket és a fejünket tisztán tartani állandó mulatság.

Rangsorolni és a rangsorból fakadó életrendet tartani, ahhoz nagy erő kell, nem alkohol. Carl Gustav Jung jött rá először, hogy a gyermek mindenekelőtt azt teszi mintává a maga számára a szülei világából, nem tudatosan, amire azok maguk előtt is titkoltan vágnak vagy vágytak, nem éltek meg vagy nem élnek meg, sose tették tudatossá, és azt szeretnék a legkevésbé, ha a gyermekük ezt tudná. A gyermek azonban éppen ezekre a rejtett mintákra fogékony.

A letagadott vágy sugárzik, akár az urán.

Kibomlik, belénk ütközik, megvalósulni vágyik. De nem feltétlenül megvalósulnia vagy kielégülnie kéne, sokkal inkább magunkban észreven-

ni. Nem azt vizsgálni, hogyan jött ez belénk, hanem azt, hogy mi ennek a váagnak a valóságos tartalma?

A letagadott vágy ugyanis épp a megtagadottsága miatt torzul, míg a világossá tett vágy megszeli, átmelegíti az értelem fénye. Aki nem eléggé becsületes magához, az sosem akarja tudatosítani összes vágyát, hallani se akar róluk. És igen rosszul járhat. Megvalósulhat a szülő rémálma, hogy gyermeke magában el nem ismert destrukciójának az élő kisugárzása: megvalósulása. A visszafojtott vágy – nem engedték be az elme ajtaján – be fog szivárogni a küszöb alatt. Jön a gyermekén át.

Rend az, ha tudom, mi hol van.

Hol van bennem. Hiába mondjuk a gyermekünknek valamiről, hogy rossz, ha ő, a túlélő pillantásával belénk pillantva, meglátja rosszul leküzdött sóvárgásunkat az után, amiről azt sem tudjuk, micsoda. Nem mertük megnézni, szembesíteni magunkat a vágygal, legalább képzeletben. Esetleg csupán azért, hogy tudjuk, mi az, amit nem akarunk.

De nem tudjuk, ha nem tudatosítottuk.

Keserűen mondtunk le arról, amiről boldogan is megtehettük volna, ha megértjük, hogy igazában akadály. Az örök elégedetlenséget, önmagának megfelelni képtelenséget tanulja meg a legtöbb ember, azok, akiket olyan emberek neveltek fel, akik a szívük mélyén sosem fogadták el saját magukat. Se azt, hogy mit szerettek volna valójában, és miért mondtak le róla.

Lehet, hogy becsületből mondtak le róla.

De azt is tudni kell, és magunkat ezért az áldozatért szeretni érdemes. Különböző titkon gyűlölködünk és imádjuk magunkat, mint a bálványt titkon. Valakitől meg kell tanulnunk az áldozatos életért magunkat becsülni, hogy képesek legyünk másokat is megtanítani erre.

Aki nem szereti magát, mást se tud szeretni.

És hogy megszeressük magunkat, ahhoz be kell látnunk, hogy kik vagyunk valójában. Hetedíziglen bűnhődik az ember. Amíg csak nem jön valaki, aki kiszáll ebből. Azt mondja, állj! Én nem fogom leverni a gyerekeimen vagy a férjemen vagy a feleségemen, amit velem tetek, nem fogom a saját életemet a szüleim ki nem élt indíttatásából fakadó vágyvilágban tölteni. Rendet rakok magamban, őszinte rendet, szívem szerint is védhető világot.

Akkor egyszer csak szépen a helyükre kerülnek a dolgok.

Egy életen át tart, míg minden a helyére kerül. Akkor már azt is tudjuk, hogy mikor és mennyire haragudtunk a szüleinkre, ha tilos volt is, sőt, még csak nem is tudtuk, hogy haragszunk rájuk. És miért nem tudtuk? De előbb el kell ismerni, hogy haragudtunk. Kutakodtunk.

Az életüket akartuk.

A gyermeki szenvedés élesen lát, csupán a következtetései éretlenek. Azoknak a gondolkodásmódját tanuljuk meg, akik a legközelebb vannak hozzánk, és akik miatt – ezért is – a legtöbbet szenvedünk. De mikor tisztán látjuk már, hogy ők is bajbajutottak voltak, sokszor tanácstalan emberek: felismerjük a nagyságukat abban, hogy életet adtak nekünk. Nem kevesebbet. Tehát nem azonosak velünk. Ők a szüleink.

„Az meglett ember, akinek
szívében nincs se anyja, apja,
ki tudja, hogy az életet
halálra ráadásul kapja
s mint talált tárgyat visszaadja
bármikor – ezért őrzi meg,
ki nem istene és nem papja
se magának, sem senkinek.”

(József Attila: *Eszmélet* – részlet)

Esély

Nem akkor értékeli megfelelően az ember magát, ha eltökélten őszinte magához a kaotikus zűrzavarban, ami a világ, hanem az lesz a jele annak, hogy rendet csinált, hogy egyszer csak, rendszerint a legnagyobb bajban, sokszor a maga legbensejében megpillantja az egyetlen biztos pontot, ahonnan befelé nyílik a kijárat.

Kiterjedés nélküli pont: a közepünk.

Onnan jön az erő. Nincs annál fontosabb, hogy ha magunkba fordulunk, felnyíljon belső erőnk ajtaja, ahonnan az ihletet kapjuk az élethez. Az erő létezésünk jelentőségének a megtapasztalásából jön. Aki szül, erőt is kap hozzá, hogy világra hozza magzatát. Hinnie kell fiában.

Nem azonos a vallásos hittel ez. Remény.

Esély, tehát jövő van abban, hogy az ember képes személyes és munkatársi viszonyba kerülni a felfoghatatlannal. Önmaga nyitott bensejével.

Alaptalanul

Feltételezni vagyok képes, hogy a jövőben a valóságban lesz az, ami most a jelenben még nincs, nem tapasztalható, csupán énbennem: a reményben – ami, mint hangsúlyozom, alaptalan.

De az erejével alkotni lehet.

Mikor a remény feltámad valakiben, az valóságos, és társakat keres. Mikor együtt dolgozunk (játszunk) azért, hogy megvalósuljon valami – nem feltétlenül személyesen nekünk, de például a gyermekeinknek, bennük ösztönös legyen a remény –, akkor a remélt realitássá válhat. Szinte biztos, hogy nem a mi életünkben. Nekünk a hangulatunkban. Ha azonban kísérletet sem teszünk rá, hogy felvegyük a kapcsolatot a nálunk is nagyobb, valami remény forrásával, nincs segítség.

Akkor van segítség, ha teljesen alaptalanul, de reménykedem. Nem valamiben, konkrétan, hanem abban, hogy kapcsolatba kerülhetek ennek az érthetetlen reménynek a forrásával, nem személyesen, hanem az életem fordulatain keresztül.

Az vagy Te. Az Upanishadok tanítása. Mindenre mondd és helyezkedj belé: az vagy te. Ha Ő-nek gondolom: ő teljesen más, felfoghatatlan is. Szellemileg a reménynek a modellálásában tapasztalom, abban, hogy én, Kornis Mihály mindent reményben teszek. Mert ha nem úgy teszem, életem végső értelmetlensége tűnik elő, mind nyilvánvalóbban. „És utána még el is pusztulunk.” Mintha talán tudnánk, mi a halál.

Az ember rosszindulatú majom.

Annál veszélyesebb, minél inkább gondolkodásra képes, különösen ha máskülönben továbbra is az ösztönei vezérlik. Az eszét élvezetesebb az érzékeinek, pusztá érzékiségének alárendelve használni, mint fordítva. Keveseknek sikerül akárcsak többnyire értelmük szűrőjén áteresztve megélni az életüket, a viszonyukat máshoz, a világhoz, és aztán aszerint, meggondoltan cselekedni. Ez most így, első hallásra talán nehezen követhető, de sokat fogok még beszélni róla.

Önök képesek figyelni.

Ritka tulajdonság. Jóllehet az volna a „normális”, ha nem lenne kivételes. Nem? Erre még visszatérek, hisz másfelől én sem vagyok „normális”, és persze maguk sem azok. Senki sem „normális”. Hacsak nem a normás, aki ezt az egészszet kitalálta, leegyszerűsíteni magának a mások feletti ítélkezést.

Van, aki lusta a másik emberre figyelni.

Így mondja. Sőt. Sokan nem szeretnek figyelni, még kevésbé szeretik, mondják, ha különösebben „figyelnek” rájuk. Őket az a társadalom, amely erre tanította, az mint humánus, úgy értem, tevékeny szeretetre képes lényeket, elveszítette. Nehéz annak, aki fél a figyelemtől. S maga sem képes rá. Nincs tapasztalata arról, hogy figyelemre képesnek lenni előny. Kevésbé fárasztó, mint dekoncentrálnak lenni.

Kihez érdemes beszélni?

Aki attól nem lesz rosszul. Úgy értem, nem lesz még rosszabbul. Aki nem erősen neurotikus, mert hát egy kicsit én is az vagyok, vagyis akinek nincsenek előítéletei, be tud fogadni új ismereteket, képes új barátokat szerezni.

Mikor befogadunk valakit vagy valamit, valami újat, azt tapasztaltam, hogy eszünkbe juthat róla valami, amit önmagunkban addig nem értettünk, esetleg észrevenni sem mertünk. De benne, az „idegenben” felismerjük. Úgy könnyebb.

Az embernek kérdései vannak.

Úgy építem föl ezeket az előadásokat, hogy a témák kapcsán arról is szó legyen, ami hozzám intézett leveleikben bujkáló szemérmes vagy nyíltan feltett kérdésük. Szemérmes formában válaszolok. Ma a beavatásról meg a rendről beszéltem, mert erről kérdeztek, de egyelőre érintőlegesen beszéltem ezekről a dolgokról, később mélyrehatóan szeretnék.

Legyen saját törvénykönyvük.

Valaki Önök közül azt kérdezte, még a Magyar Író Akadémián, hogy ha csak egyetlen tanácsot adhatnék gyermekemnek, ha olyan börtönben tartanának, amiben ő az életben csak egyszer látogathat meg, és nem mondhatok neki sem filozófiai, sem politikai jellegű tanácsot, mert ott mondjuk rosszhiszeműen értelmeznék minden szót, különösen amit nem értenek, ugye egy igazi börtönben semmit sem engednek: mit mondanék? A kérdező nyilván arra volt kíváncsi, hogy mit tartok a legfontosabbnak. Azt feleltem, arra figyelmeztetném a gyermekemet, hogy a fantáziáját sose keverje össze a valósággal, és a valóságot a képzeletével.

Sose keverjük össze.

Tudni érdemes, hogy amivel foglalkozunk, amit átélünk, vagy akivel beszélünk, az valóban van-e, mégpedig ténylegesen reális közelségben, vagy ezt csak mások, netán én akarom elhiteni magammal (és mással esetleg). Hihetnők, hogy az ilyesmi igen egyszerű megkülönböztetés, magától értetődik. Nem. Ha mindenki tudná, mi van és mi nincs, mármint a külső valóságban először is, nem volnának úgynevezett elmebetegek. Ezt a stigmát nem süthetnék rá senkire. Nem értek egyet a különleges belső élmények hatására elhagyatottan önmagukban utazók, lásd „pszichotikusok”, „bolondok”, „stikkesek” tüneti kezelésével, magyarán lehülyítésével. Kísérő kellene melléjük, mint Danténak az *Isteni színjáték*ban, Vergilius kínálkozik, amikor az „egy nagy, sötétlő erdőbe jutottam” (Babits Mihály fordítása nyomán szólva) állapotában egyszer csak úgy sejti, sőt látja már, hogy a Pokol vár rá, majd a Tisztítóűz, végül a Mennyország – de kísérője van. Vergilius, a nagy latin költő, ezer évvel előbből, Dante képzeletében – és művében! – feltámadva ezért a látomásért hálából nem az agyféltekéit választja külön, vágja ketté késsel – ezt hívják lobotómiának –, nem is butítja le a végsőkig úgynevezett medicinával, hanem vigyáz rá, nehogy kárt okozzon magában vagy másban. S kijuttatja őt mindonnan, ahova Dantét a bensejéből húzza valami: átsegíti a Nagy Beavatáson. R. D. Laing, a nagy skót filozófus és pszichiáter, az antipszichiátria tudományának atyjánál olvastam a fenti példát az elmebetegség és az elmebeteg helyes megítélésének szemléltetéséül.

A pszichózis arra süthető rá, aki szegény már nincs abban a helyzetben, hogy akárcsak ügyesen szimulálni tudná, hogy ő képes megkülönböztetni a belső álmait a külső valóságtól. Nem tudja, hogy mikor hallucinál, és mikor szól olyasvalaki hozzá, akit mások is látnak, vagy jelenlévőnek ismernek el. De az is bajban van, aki azt hiszi, hogy őt senki nem szereti arrafelé, ahol lakik. Már nem is figyel fel a tényre, hogy a házban rég kiégett a villany, és az emberek azt se tudják, hogy ki megy el mellettük. Akkor sincsenek otthon, amikor otthon vannak... Azért idegesek, mert félnek, hogy megbotlanak. Hogy meghalhatnak. És nincs, aki segítene. Aki szorong, az agresszív. Miért olyan érthetetlen ez? Ha nem tudunk úgy tenni, mintha a képzeletünkben létező ellenséget képesek volnánk megkülönböztetni a realitásban körülöttünk nyüzsgő ellenségeinktől, csak megduplázzuk a nehézségeinket.

Nem az a baj, hogy vannak álmaink.

Tudnunk kell róla, hogy azok: az álmaink. Egy napon valósággá válhatnak. Esetleg nem is a mi életünkben. De ebben az életünkben az álmaink bennünk él. A valóságban nincs az. Ezt tudni a legfontosabb.

A rosszkedv nem betegség, hanem, mint a tibetiek vagy a nepáliak, ebben a világban még a legegyszerűbb emberek is tudják: aki szüntelenül búsul, holott – legalábbis a nepáliak szerint – mindene megvan: van ruhája, fizikai állóképessége, füle és mindene, netán még pénze is egy kevés, az nem depressziós, hanem inkább – szerintük – gyerekesen gondolkodik. Elkövet egy gondolkodási hibát. Mint egy négyéves. Nem veszi észre, hogy él, nem tudja felfogni, hogy ez mekkora áldás, méghozzá ember, mekkora méltóság, mennyivel inkább volna logikus, hogy egyáltalán ne éljen, sőt, ne is létezzék. Az önsajnálát, a melankólia a dolgok nem-tudásából, pontosabban e tudás tagadásából fakad szerintük: gondolkodási hiba ez, ami mulatságos. Nem baj, hanem derű forrása. Összeszalad a falu megnézni, aki azt mondta, hogy „a rosszkedvét jött gyógyítani” ide, „a világ tetejére”... Felhőtlenül körbekacagják, simogatják, hogy meggyőződjenek róla, létezik-e?

Nem álmodnak-e?

Az örök bűn csak nevetni szabad.

Aki gyakran, úgymond, rosszkedvű, gondolkodjon el, miért is hívja szomorúságnak azt, amit tud. Ami örök bússá teszi. Hátha annyira tehetséges, hogy átlátja, ő maga valamit szerkezetileg rosszul épített fel, a rosszkedv gondolati építmény, és ő már legalul elrontotta, nem is illik hozzá, aki ő maga. Különbözik nem zavarná. Nekem ez a gondolatmenet sokat adott, valaki, aki szeretett, mesélte. Nagy hatása volt. „Rájöttem”, hogy nem is vagyok „depressziós”. Ha jobban belegondolok, ez a depressziós íz sérti az ízlésemet, pontatlan a róla magamnak (is) adott kép magamról. Sokféle módon lehet reagálni a világra, nem az a dolgom, hogy azt sziszegjem, az élet szar, minden szar. A valóság az a közös, aminek a fennállásában mindannyian megegyezhetünk. De...

A realitás közös, a valóság intim: te meg én.

Még a ti is Te. Például az a hely, ahol lakom, a szülővárosom. Nélkülem? Nem, velem: én és a szülővárosom egy valóság vagyunk. De csak ha a szülővárosomra gondolok. Mikor ő rám gondol? Nem biztos, hogy ő gondol rám, lehet, hogy egy párt vagy egy feles vagy egy buta intézmény a szü-

lővárosom nevében lép fel. Holott a szülővárosom a szívemben terül el, és a szülővárosom is ezt pontosan így gondolja. Hogy a személyi igazolványom szerint vagyok budapesti, az a realitás. Nem összetévesztendő a belső világgal. Munkásságom annyi a realitásban, amennyit abból a realitás visszaigazol. A valóság egy kicsit bonyolultabb dolog, de mindig tartalmazza a realitás minőségét, miként a levél zöldje a klorofilt. De hogy mitől úgy zöld a valóságban például a nyárfa levele a nyitott ablakunk előtt, ebben az erős napfényben, az egy másik kérdés.

Azért élvezetes élni, mert viszonyom van hozzá.

Nemcsak reális, hanem valóságos. Ha én evvel az asztallal, aminek a széléhez most támaszkodom, mert nekem előadás közben támaszkodni valamihez jó, és, bár alig figyelek rá, érzem az asztalt (is), személyes viszonyt alakítok ki vele. Mátyás Iván és még sokan, akik figyelnek, tudják, hogy az asztal is személyes viszonyba kerül velem, de nagyon bizalmasan, és ez csak kettőnkre tartozik, mint otthon az évtizedek során barátokká lett bútoraimhoz való viszonyom is. Illetve az ő viszonyuk hozzám.

A viszonyunk a valóság.

Intim viszony. Nem tudom, hogy mi ő másnak, de azt tudom, nekem kicsoda. Ennek ellenére vagy éppen azért a realitást ajánlatos elsősorban számításba venni, nem a teljes (külső–belső) valóságot. A dália kérését meghallani nem kötelező: nem része a realitásnak. De ha a dália azt szeretné, hogyha ajándék lehetne, valakinek, aki nem kap virágot, nem is lát semmit, nos, a jó kerttulajdonosok a dáliának ezt az elsuttogott kérését meghallják. Nem gondolják hallható beszédnek, virágbeszédnek hallják, így hát nem is beszélnek róla másnak, nem dicsekednek vele, hanem jószívűen küldenek pár szál dáliát – annak, aki olyat sose lát. Ez a valóság, az intim, a közösen teremtet, bizalmas és jövőteremtő. Nem dicsekedni kell vele, hanem élni.

(Folytatjuk)

Lázár Tekla

MÓKUSAKROBATÁK

SELYEM ZSUZSA: *MOSZKVÁBAN ESIK. EGY KITELEPÍTÉS
TÖRTÉNETE.* BUDAPEST, JELENKOR KIADÓ, 2016.

Felhívja valaki a jereváni rádiót: kérem szépen, meg tudják mondani, miért sétál Ana Pauker esernyővel Bukarest utcáin, amikor hét ágra süt a nap? Hogyne, kérem, mert Moszkvában esik.

Hogyan lehetne a legegyszerűbben elmagyarázni, milyen mértékben van köze ennek a viccnek a Selyem Zsuzsa könyvéhez, azon kívül, hogy szerepel benne a címadó mondat? Erről egy másik könyvet lehetne írni. Most csak annyit, hogy a „jereváni rádió” egyenes utalás arra, éppen hol is tartunk az időben, amikor a könyvbeli történet, a kitelepítés játszódik. Ma már Jereván nem a Szovjetunió része, nincs is Szovjetunió. Anna Pauker sem sétál Bukarest utcáin, egyébként talán már arról a sétáról sem érkezett haza, mert olyan idők voltak, amikor senki sem érezhette biztonságban magát, ki ezért, ki azért nem. Hiába volt jóban valaki a miniszterekkel, vacsorázhatott vidáman velük, megtörténhetett, hogy már másnap hajnalban érte jönnek, és elviszik a fekete autóval. Persze az is megtörténhetett, hogy pont valamelyik miniszterrel került egy cellába. Lehetett valaki a legutolsó porcikájáig mély meggyőződésű kommunista, mások, akik még mélyebb meggyőződéssel rendelkeztek, avagy még csak meggyőződésük sem volt, börtönbe juttatták, vagy egyik percről a másikra halálba küldték. Felfordult a világ, nem kérdéses.

Ebben a felfordult világban nehéz követni az eseményeket. Selyem Zsuzsa nagy ötlete, hogy a könyv fejezeteit nem emberek mesélik el, illetve nemcsak emberek, hanem állatok is, illetve egy fenyőfa a legvégét. Másik ötlete, hogy ezek a fejezetek egymásra rájátszva, egymást kiegészítve mondják el a kitelepítés történetét, sokszor egymástól eltérő megvilágításban, másképp – illetve mindig másképp. A történetnek, a kitelepítés tágan vett, messziről induló, messzire érkező történetének (az évszámokat tekintve több mint kétszáz év) a tanút hallgatjuk, így az egész regény (annak me-

rem nevezni) egy izgalmas és zaklatott bírósági tárgyaláshoz hasonlít, amelyben végül nem születik ítélet, a könyv véget ér, mielőtt az ítéletet bárki kihirdetné.

Moszkváról még annyit, hogy egy budapesti epizódon kívül Romániában játszódnak a fejezetek, Dálnokon, Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen, Dobrudzsában, bár a családtagok révén a fényes nagyvilág is megjelenik, akár egy fájdalmas, megkopott illúzió. A kitelepítés tulajdonképpeni epizódja csak a negyedik fejezetben kerül szóba, és még később lesz elbeszélve. Miközben Beczásy István, a történet főszereplője már az első három fejezetben megjelenik, de csak a negyedikben tudjuk meg, hogy ő a könyv szerzőjének nagyapja, aki az unoka magnójába meséli el az életét, a tényekre szorítkozva. Kevés egyéb dolog érdekelte egész életében: csak a lelkiismeretesen, a legjobb tudásával elvégzett munka, a gazdálkodás, a mérnöki pontossággal, alapos tudományossággal, aszkétikus szorgalommal végzett agrármunka számított. A kitelepítésből is az a legfontosabb emléke, hogy miként teremtett virágzó gazdaságot a dobрудzsai lágerben. Beczásy István 1945 előtt több száz holdon gazdálkodott dálnoki birtokán, 1949-ben elvették mindenét, családotul kényszerlakhelyre költöztették, és csak 1962-ben szabadulhatott.

A nagyapa azonban nem egyedüli főszereplője ennek a könyvnek. Ott van még a könyv szerzője, aki a lejegyzés koncepcióján és stílusán keresztül teremt meg a memoáron túllépő, összetettebb műfaji szintre jutó művét. A kilencéves Beczásy Liliann a könyv harmadik főszereplője. Az ő látomása mintha a könyv valódi történetét mesélné el: „... látta anyját combig vízben rizst vágni, látta apját agyonverve a Szekuritátén, látta, ahogy apja 81 évesen, szálegyenesen kísétál az utcára 1989 decemberében a forradalomban... és látta, hogy minden tele van örömmel és fájdalommal.” Ezt a látomást az első fejezet végén találjuk, erre felel a zárófejezet látomásossága: ezúttal a halálra készülő, vaksággal küszködő Beczásy Istvánnak a mókusok cirkuszi artistákként játsszák el a történet visszafelé forgatott filmjét.

1995-ben jelent meg Beczásy István *Bekerített élet* című önéletírása, ezenkívül a sepsiszentgyörgyi helyi lapban Beczásy Tánjával megjelent interjú erősít rá a magnófelvétel dokumentum-jellegére. De a könyv valójában a „néma” tanúk beszámolóira támaszkodik. A tizenegy történetből négyet mesélnek el „humánok”, a többi: állatok és egy növény, a dálnoki kertben álló hemlokfenyő meséje. A non-humanoidok humora fergeteges, mert az ő humoruk az emberi humorral interferáló humor, és az interferáló hullámok hol katarktikus mélységekbe taszítanak, hol ijesztő magasságokba

emelnek. A házőrző kutya tragikus elbeszélő, fájdalma szent. A légy lenézően beszél az emberekről, akik csak síkban képesek mindent látni egyszerű szemükkel. A feketerigó a fákat gyilkoló embert látja, a macska az atombomba kapcsán földtörténeti katasztrófáról beszél. A poloska a kis híján halálra vert Beczásyban is a táplálékot látja. Mintha az egész elbeszélés egy nagy gyomor volna, amely hol éhes, hol jóllakott. De bármi is történjen, a lét étlapján még sokáig megmaradnak a legízesebb fogások. „Hát jó, vegyétek és egyétek, ez az én testem. Veszik és eszik is, rágásuk számomra üvöltés: EDES VOLT AZ ÉLET!”

Amikor a hatalom mérhetetlen, az emberi létezés nem tragikus. Tragédia csak ott van, ahol van személyes felelősség és személyes büntudat. Az áldozat nem humanoid lény. A nem-humanoid elbeszélők maguk közül valókról mesélnek.

A jereváni rádiós vicc mégis vissza tud hozni valamit a tragédia „humanitásából”. Ennek a viccnek van humora.

A humor, a természet, a non-humanoid világ közelsége, megszólalása reménnyel tölti fel az elbeszélést. A könyvbeli eső visszatérő díszlete a történetnek, leginkább nyomasztó, de ugyanakkor életet is ad. „Mert, még ha esik is az eső, élni jó.” Mindig előbújik valahonnan a remény. Beczásy István felesége, Zilina Blum, Beczásyért egy egyetemi katedrát otthagyva, Prágából jött Erdélybe, ahol Juci lett belőle, rizst aratott, csirkét etetett, miközben hat nyelven beszélt és olvasott. Zina szerint Pista „mindenbe beleszeret, a jó összetételes talajba, a bőven termő lencsébe, annak a magnéziumtartalmába, a vetőgépbbe, a gyomláló lányokba mind, a télen hozzánk sündörgő macskákba, ilyen ő, erotikusan közlekedik a világgal”.

A történetek kibillentik életükből saját szereplőiket is, meg egymást is, legalábbis folyton ilyesmivel próbálkoznak. De az igazi akrobaták soha nem esnek le a kifeszített kötélről, mérlegként maguk előtt tartott rúdjaikkal megkapóan egyensúlyoznak. Az igazi akrobaták bármikor lezuhanhatnak, de közben kockázatos mutatványuk mégiscsak játék, és a játékban a humanoid és a non-humanoid világ is benne van.

Béres Károly

BARAKK-SZÍNHÁZ

VISKY ANDRÁS: *KI INNEN (HÉT SZÍNHÁZI KÍSÉRLET)*. KOLOZSVÁR, KOINÓNIA KÖNYVKIADÓ, 2016.

A könyv végén közölt interjúban (eredetileg a *Látóban* jelent meg, 2016 májusában) Visky András azt feleli Láng Zsolt egyik kérdésére, hogy: „Ennyire élesen senki nem választotta szét a munkaköri leírásokat – az emberét és Istenét –, mint Beckett. Szakított tehát a pszichologikus színházzal, mert az csak lineáris történetmondásra képes, márpedig az időfonal elszakadt, sőt mintha egyszerre több idő-folyam áramlana bennünk és velünk. Beckett viszont bízik abban, hogy a testünk, ha jelentésekre nem is, de a formára emlékszik még, le kell mondani tehát minden érzelgősségről és az affektív emlékezet önbecsapásairól, és a formára kell hagyatkoznunk. A beckett-i szövegforma inkább zene tehát és énekhang, mint beszéd: csak megcselekedve teljesíti be önmagát. Vagy megtörténik tehát, együtt a színesben és a nézőben az egymásnak felajánlott jelen időben, vagy semmi sem történik, de a semminek ez az iszonyata is jobb és több és valószínűbb, mint a tetszetős mintha-események rabszolgasága.” Mintha Visky egész színház-konceptiója benne volna ebben az idézetben. Elsősorban, ami a linearitás feladását, másrészt, ami a szöveg használatát, harmadsorban, ami a zene-forma alkalmazását illeti, a Beckett-jellemzésben jól körvonalázódik mindaz, ami a Visky-darabokat is jellemzi. Milyenek ezek a darabok? Egyfajta rituális színházról van szó, amelyben a szerepek adottak, a mondott szöveg is a szereppel felöltött „maszk”, a cselekedetek is előírtak, ellenben a rítus megidéz valamit, aminek jelenléte kiszámíthatatlanul élővé teszi/teheti a pillanatot. Merthogy ez a színház a pillanatra, a felvillanásra, a megvilágosodásra, a katarziszra épül, nem vitás.

Az itt közölt szövegek, vétetésük és természetük miatt, ha irodalomként olvassuk őket, nagyon is elbizonytalanítók, kerülnek a történetmondás biztonságát, a leírás egyértelműségét. A cím, a *Ki innen* is többértelmű, a „ki” lehet mutató- és személyes névmás is („kicsoda”). De a *Pornó. Feleségem története* című darab is egyfajta pseudo-dokumentum, ugyanakkor pseudo-antidokumentum is, egyrészt a valóságra utal, másrészt a valóság-

got el is távolítja magától (a Füst Milán regénycímmel). A *Viszszazületés*-ben a valóságselemek (láger, Gulág stb.) biblikus idézetekbe, haszid történetekbe ágyazódnak, továbbá a Viskynél szinte mindig jelen lévő játék („színház a színházban”) felerősíti a szöveg rituális jellegét (a kolozsvári előadás kifejezetten a rítusra hangolta a színészi játékot). A *Pornó*ban is megvan a rítusként való értelmezés lehetősége, nemcsak a konkrét „színházasi” miatt, hanem a felkavaróan minden határon túllépni merészülő istenhit jelenléte miatt is. A *Megöltem az anyámat* azzal játszik, hogy közben dokufikciónak nevezi magát, a szereplői megelevenítik a többi szereplőt is, játékok viszont csak annyira mimetikus, amennyire egy felolvasó-színházban szükséges a mimézis a szerepek megjelenítéshez. A *Rádiójáték* című darab sem rádiójáték, de mégiscsak játék, hasonlít azokhoz a gyermekjátékokhoz, amelyekben a gyermeki fantázia igyekszik szembenézni és megbékélni a rosszal, az őt felkavaróval (egy látești-i lágerben – ahova a Visky családot is kitelepítették – amatőr rádiókészüléket építő fiú történetét meséli el).

Irodalomként is lehet olvasni ezeket a szövegeket, de ezek nem irodalmi szövegek. Dramaturgiájuk teszi őket mássá. Szemléletmódjuk, szempontjaik. A dramaturgiai gondolkodásmód, amely paradoxonokban érzékeli a világot.

A kötetet záró, Esterházy Péternek ajánlott *Bobóctréfa* kifejező módon sűríti magába a Visky-dramaturgia (értsd dramaturgián a színházcsinálás színpadra állítás előtti összes fázisát) legfontosabb viszonyait. Bármi rítussá válhat, akár egy hirtelen kirobbanó köhögésroham is. A köhögés kitörésének időzítése megszabott, betáplált, a köhögés mozdulatai is „elját-szottak”, ellenben a játékba belevetett test bármikor képes megszűlni az előre nem láthatót, előre nem eltervezett. Ettől persze még aligha beszélhetünk színházról. Ellenben ott vannak még a keretek: ki az, aki megjelenik a színpadi térben, milyen az a tér (a Visky-darabok egyik jellemzője a nagyon részletes színpadleírás), kihez beszél, kinek játszik a megjelenő szereplő, kit akar meggyőzni, kitől fél, kiből hisz stb. Barakk-színház, Visky ezzel a terminussal illeti oeuvre-jét, ami természetesen megkérdőjelezhetetlen. A barakk olyan, mint egy doboz, az pedig egy baba-színház képét idézi elénk. Talán egy hasonló vétetésű, illetve jellegű színházképpel lehetne a „barakk” fogalmát kiegészíteni. Kleist marionett-színházával áll valami-féle rokonságban ez a színház. A szereplők mintha nem tudnának szabadulni a kötött mozdulatoktól, mintha nem tudnának önállóan megszólal-

ni, miközben persze hazudni sem tudnak, miközben megejtően őszinték, szárnyaszegetten alázatosak, hűségesek a szerepükhöz. Ebben a színházban minden részlet és elem a szerzőre mutat, ami paradoxonnak is tűnhet, hiszen a szerző látványosan a háttérben akar maradni. A háttérben van. De minden róla szól. Ő az, aki a legközvetettebb módon a nézők elé tárja titkos önmagát.

Demény Péter–Láng Zsolt

AZ INTENZITÁS VÁGYA

DIMÉNY H. ÁRPÁD: *LEVELEK A SZOMSZÉD SZOBÁBA*.
 KOLOZSVÁR–BUDAPEST, ERDÉLYI HÍRADÓ KIADÓ–FIATAL ÍRÓK
 SZÖVETSÉGE, 2016.

LZS: Szerinted ezek versek, vagy versbe tördelt fogalmazványok?

DP: Én versekként olvastam őket, verseknek. Tetszett a személyességük, a szerelmességük, a hétköznapiságukba rejtett szenvedélyességük, amelyet például az olyan versek képviselnek, mint a *Visszaaltató* (14.)... T. S. Eliot vagy Pound vagy Cummings vagy Tolnai után már nagyon nehéz merev határokat húzni.

LZS: Azért kérdezem, mert emlékszem, egyszer azt írtad, hogy izgalomba hoznak Dimény Haszmann versei, nekem pedig épp az „izgalom” hiányzott belőlük. Lehet, hogy nem értem őket? „...a vers életünk áramát őrizte”, van egy ilyen sor (*Őszintétlenség* – 59.). Szóval a versek életünk áramát őrzik: nem pontos, pongyola. Nem izgalmas.

DP: De hát mi a pontos? Vagy én nem értem, hogy mit hiányolsz. Nekem még a szép hazugságai is tetszettek: „prózaí leszek, azon a délután visszajöttem, hogy mindent elmondhass”, mondja a *Tanulásban* (17.), de aztán így folytatja: „amikor végre találkoztunk, úgy fordultál felém, mint aki táncolni akar”. Nekem izgalmasnak tűnik, és visszatérve előző kérdésedre, mívesek is a versek, attól is versek. „levegőben, tengeren, úton vagy csak / egy ünnep délutánján, légy te a szépség / és a báj, ha nyugalom nem lehetsz”. (*A sötét mire gyűl* – 18.) Szerintem ez szép, és nekem elég.

LZS: „A vers életünk áramát őrizte” – sem képileg, sem gondolatilag ez a sor nincs rendben. Vagy az sem, hogy „réd fekszem... belédhatolok” (*Vergődő Néreis* – 78.). Az ilyesmi miatt érzem fogalmazványnak. Ez a beléd hatolok is olyan, mint az áramot őrizni...

DP: Hogy mindennapi, az a baj? Vagy közhelyesnek érzed?

LZS: Mindennapian kiszolgáltattott. Mert olvashatjuk: a költő ott ül a képernyője előtt és ír.

DP: Itt a *Pénélopéra* gondolsz?

LZS: Nem, hanem hogy a képernyőt meg kell tölteni, írni kell valamit. És mintha ez a kell, ez a privát helyzet hívná elő a sorokat, és nem a szenvedély. És szenvedély nélkül a közhelyes részekből por szítál. „a száraz ég alá / ahányan így vagyunk / ne mondd ki hogy halá’ / végül egymagunk.” Alá–halá’, ilyen rím épp egy W. S.-etűdben... Vagy: „rezgés-központjában halkul a létezés / örömének visszhangja” (*Vergődő Néreis*) – itt megint túl iskolás a fogalmazás.

DP: Olykor úgy érzem, minden azon múlik, milyen idézeteket válogatunk össze. De most már érteni vélem, hogy te rejtőzködőbbnek szeretnéd a költészetet, illetve szereted. Akkor megkérdezem: semmi sem tetszett?

LZS: Épp arra gondoltam, mennyire hasznos ez a *Klikkrec*, mert amitket te írtál (pl. *legyél te a szépség, ha nyugalmam nem lehetsz*), tetszett!

DP: Nem én írtam őket...

LZS: Na, a humorról is lehetne beszélni... Amúgy nem szeretném rejtőzködőbbnek. Hanem drámaibbnak, szenvedélyesebbnek, élesebbnek, erősebbnek, hatásosabbnak. Intenzívebbnek! Ahogy, már nem tudom, ki mondta Pál apostol nyomán a versről: szépség, igazság, intenzitás, ez a három, de közülük a legnagyobb az intenzitás.

DP: Nekem éppen a földközeliége és a hétköznapi elemek beemelése tetszett, de úgy látszik, itt nem jutunk nyugvópontra. Nem is emlékszem még ilyen megosztó kötetre klikkreces karrierünk óta.

Kassák Lajos

(1887–1967)

ÚJ VERSEK, 1923

29.

(KÖDÖT ITATUNK A SZÍVÜNKKEL)

Ködöt itatunk a szívünkkel és vörös napot amit gyerekkorunkban a fejünkbe skatulyázunk könnyökünkből néha kicsavarjuk az életet és azt mondjuk: Uram ön rosszul teszi hogy kellőleg újra nem mázolja magát föl tehát föl föl
az idő szörnyű dunnákban hever fölöttünk s mi csak úszunk úszunk tovább mint a halak
mint a szent nagy halak s ha ketten vagyunk egyedül vagyunk néhányan még ismerik közülünk az „Igaz Embert” aki büszke a fogaira
öregasszonyokkal vetekszik s minden sarokkőnél megkönnyeb-
bül legalább két allegóriával
ó mi tudjuk az ő körmei alatt van elrejtve az Ige
ki emelné le unokáink vállairól az úr ábrázatát
szemeinkben összecukódtak a távolságok
megfagyott kiáltásokat szakítunk le a nyelvünkről
és vérzünk
és vérzünk
íme az állatok bús és kimondhatatlan fájdalma ez
kicsi csigák peregetek le a tenyereimről
sírunk az ember embertelenségén
s a megváltók fölették java kenyerüket az elsüppedt félszerekben

30.

(FIÚK SZERETIK A LÁNYOKAT)

Fiúk szeretik a lányokat
a lányok liliomot égetnek a szemükben s ha megérintik őket föl-
zengnek bennük a hangszerek
öreg zöld folyók nyújtóznak át a földeken néha úgy látszik ki-
nyílnak a kapuk s a fák kiforják lemetélt karjaikat
a gyerek feje 14 percig sajgott a nikkelfogóban
és mégis itt vagyunk valamennyien
papa az asztalfőn ül és lógatja a bajszát
9 gyerek 1 kanárimadár 3 muskátli és a teleírt adóívek
menyecskék fölborítják hiúságukat s a falak bocsánatot térdel-
nek
hogy kissé fölmelegítettek bennünket
szegény barátom most kitarja karjait mint a Championok
1922
kivülestünk a lőtávolon
a nap leszállt
ó ki merítené ki szemünk vad mocsarait
talpunk alatt érezzük jajgató halottainkat
Te ott vagy Én itt vagyok
egymáshoz ér a húsunk és didergünk a világtalanságban

NÉVJEGY

Csak azt tudom, hogy míg te vagy, vagyok,
s amíg teled, nemán áll az idő,
s egy kunta óra sokkalta nagyobb,
mint a hiány, mi belőle kinő.

Fekete Vince

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)265-267091; 0040-(0)365-801946; Telefax és üzenetrögzítő: 0040-(0)265-267087; E-mail: lato@lato.ro; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 96, fél évre 48, negyedévre 24 lej. Külföldi olvasóinknak egy évre 35 EURO, tengerentúlra 45 USD. Előfizetéseket a szerkesztőségben veszünk föl.

ISSN 1220-5982